

ਸਾਲ ਤੇਰਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਮਾਰਚ, 2008

ਫਾਉਂਡਰ ਚੇਅਰਮੈਨ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਚੇਅਰਪਰਸਨ

ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	80 \$	800 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry,
Money Order, Cheque, Draft &
correspondence

V.G.R.M Charitable Trust 'Atam Marg'
Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(Near Chandigarh) P.O. Mullanpur Garibdas,
Teh. Kharar, Distt. S.A.S. Nagar (Mohali)
140901 Pb.India.

Office 'Atam Marg' Ph. No. - 0160-2255002,
Fax.-2255009, , Mobile - 9417214391,79

FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼) CONTACT NO.

U.S.A. - Baba Satnam Singh ji Atwal
Phone and Fax : 408-263-1844

Bhai Kuldeep Singh Sher Gill
Phone : 408-230-8319

Bibi Sukhvinder Kaur Bains
Phone : 403-270-3387

Canada - Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 604-433-0408

England - Bibi Gurbax Kaur /Jagtar Singh Jagi
Phone : 0121-200-2818

Fax : 0121-200-2879, Raj Mobile : 07968734058

Australia - Bhai Jiwan Singh ji
Phone : 03-943-65865, Fax : 03-943-65867

For more information please visit us on internet at:-

Email : atammarg@glide.net.in

http:# www.ratwarasahib.org, http # www.ratwarasahibmedia.org

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ
'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ
ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ,
ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ
ਐਸ.ਏ.ਐਸ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਤੱਤਕਰਾ

1. ਬਾਰਾਮਾਹਾ 2
2. ਸੰਪਾਦਕੀ 3
3. ਚੌਥੇ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੇ 4
4. ਹਰਿਕੀਰਤ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਹੈ 10
5. ਸਾਧਸੰਗਿ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਰੇ ਸੇਵਾ 20
6. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਛਿਪੇ ਹੋਏ ਹੱਥ 29
7. ਸੇਈ ਸੁੰਦਰ ਸੋਹਣੇ----- 42
8. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤ 44
9. ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਨਾਂ 55
10. ਸੰਤ ਬਿਮਲਾ ਸਿੰਘ 61

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
280/-	2080/-	(For outstation cheques)

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	0160-2255001
ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਬੀਜੀ	9417214381
ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ -	9417214378
ਜਥੇਦਾਰ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਇੰਚਾਰਜ	9417214383
ਜਰਨਲ - 9417214384, ਬੀ ਐਡ ਕਾਲਜ -	9417214382
ਬਾਬਾ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਲੰਗਰ	9417214380
ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ	9872814385, 9417214385
ਅਖੰਡਪਾਠ ਬੁਕਿੰਗ	9417214386
ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ	9417214390
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	0160-2255003
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ	0160-2255004

**ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਸਕਾਈ ਟੀ.ਵੀ. ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਚੈਨਲ 0176 ਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ
ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ -**

ਐਤਵਾਰ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 11.00 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਸੋਮਵਾਰ ਸ਼ਾਮ 7.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਯੂ.ਕੇ. ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ www.amritbani.com ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਜਾ
ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਯੂ.ਕੇ. ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੋ।

ਜਾਰੀ ਕਰਤਾ - ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸਪਿਰਚੂਅਲ ਸਾਇੰਟਿਫਿਕ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ
ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ, ਯੂ.ਕੇ.

ਬਾਰਮਾਹਾ

ਬਾਰਮਾਹਾ ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੪

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਕਿਰਤਿ ਕਰਮ ਕੇ ਵੀਛੁੜੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਹੁ ਰਾਮ॥
ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹਦਿਸ ਭੁਮੇ ਬਕਿ ਆਏ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਾਮ॥
ਏਨੁ ਦੁਧੈ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਕਿਤੇ ਨ ਆਵੈ ਕਾਮ॥
ਜਲੁ ਬਿਨੁ ਸਾਖ ਕੁਮਲਾਵਤੀ ਉਪਜਹਿ ਨਾਹੀ ਦਾਮ॥
ਹਰਿ ਨਾਹ ਨ ਮਿਲੀਐ ਸਾਜਨੈ ਕਤ ਪਾਈਐ ਬਿਸਰਾਮ॥
ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਹਰਿ ਕੰਤੁ ਨ ਪ੍ਰਗਟਈ ਭਠਿ ਨਗਰ ਸੇ
ਗ੍ਰਾਮ॥

ਸੂਬ ਸੀਗਾਰ ਤੰਬੋਲ ਰਸ ਸਣੁ ਦੇਹੀ ਸਭ ਖਾਮ॥
ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ ਕੰਤ ਵਿਹੁਣੀਆ ਮੀਤ ਸਜਣ ਸਭਿ ਜਾਮ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਬੇਨੰਤੀਆ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਦੀਜੈ ਨਾਮੁ॥

ਹਰਿ ਮੇਲਹੁ ਸੁਆਮੀ ਸੰਗਿ ਪ੍ਰਭ ਜਿਸ ਕਾ ਨਿਹਚਲ
ਧਾਮ॥ ਪੰਨਾ - 133

ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਵਿਛੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਬੜਾ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਇਸ ਦਾ ਬੜਾ ਸਰਲ, ਸਪਸ਼ਟ ਤੇ ਸਹੀ ਉਤਰ ਦਿੰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮ ਸਾਡੇ ਸੰਸਕਾਰ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸੂਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰ ਦਾ ਭਾਗ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲ ਸਰੂਪ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਛੜੇ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖ ਜੋ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਭੋਗਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਦੋਸ਼ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦੇਈਏ?

ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ
ਜਨਾ॥ ਪੰਨਾ - 433

ਹੁਣ ਮਿਲਾਪ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ? ਮਿਲਾਪ ਪ੍ਰਭ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਹਉਂ ਆਸਰੇ, ਕਰਮਾਂ ਆਸਰੇ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਚੰਗਾ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਮਾ ਤਾਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਮੋਖ ਦੁਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਕੇਵਲ 'ਨਦਰ' ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ -

ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ॥

ਪੰਨਾ - 2

ਏਥੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਅਨੁਸਾਰ ਤੈਥੋਂ ਵਿਛੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਤੈਨੂੰ ਭੁੱਲੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਮਿਹਰ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਾਪ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ। ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤ ਵਿਚ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਚਾਰਾਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ

ਅਨੇਕ ਪਾਸਿਆਂ ਵਲ ਸੁਖਾਂ ਖਾਤਰ ਭਟਕਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤੇ ਹੁਣ ਥੱਕ ਹੁਟ ਕੇ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਏ ਹਾਂ। (ਕਿਰਤਿ ਕਰਮ ਕੇ ਵੀਛੁੜੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਹੁ ਰਾਮ। ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹਦਿਸ ਭੁਮੇ ਬਕਿ ਆਏ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਾਮ॥ ਪੰਨਾ - 133) ਜਿਵੇਂ ਦੁੱਧ ਤੋਂ ਸੱਖਣੀ ਗਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਖੇਤੀ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫਸਲ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ, ਧਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਵਿਅਰਥ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਸਮ-ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਸੁਖ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ। ਸੁਖ ਮਿਲੇ ਭੀ ਕਿਵੇਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਹਿਰਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਨਹੀਂ ਵਸਦਾ, ਉਹ ਹਿਰਦਾ ਘਰ, ਪਿੰਡ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤਪਦੀ ਭੱਠੀ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਛੜੀ ਹੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਪਾਨ ਬੀੜੇ ਤੇ ਹੋਰ ਰਸ ਵਿਅਰਥ ਦਿਸਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਤੀ ਦੇ ਵਿਛੜੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸੱਜਣ ਮਿੜ ਵੀ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ ਸਗੋਂ ਜਿੰਦ ਦੇ ਵੈਰੀ ਹੋ ਢੁਕਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਬੇਨਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ। ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖ। ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਆਸਰੇ ਪਰਨੇ ਨਾਸਵੰਤ ਹਨ। ਇਕ ਤੇਰਾ ਆਸਰਾ, ਤੇਰਾ ਘਰ, ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖ।

ਚੇਤਿ ਗੋਵਿੰਦੁ ਆਰਾਧੀਐ ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ॥
ਸੰਤ ਜਨਾ ਮਿਲਿ ਪਾਈਐ ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਭਣਾ॥
ਜਿਨਿ ਪਾਇਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ ਆਏ ਤਿਸਹਿ ਗਣਾ॥
ਇਕੁ ਖਿਨੁ ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਜੀਵਣਾ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਜਣਾ॥
ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਪੂਰਿਆ ਰਵਿਆ ਵਿਚਿ ਵਣਾ॥
ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਕਿਤੜਾ ਦੁਖੁ ਗਣਾ॥
ਜਿਨੀ ਰਾਵਿਆ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਤਿੰਨਾ ਭਾਗੁ ਮਣਾ॥
ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੰਉ ਮਨੁ ਲੋਚਦਾ ਨਾਨਕੁ ਪਿਆਸ ਮਣਾ॥
ਚੇਤਿ ਮਿਲਾਏ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਤਿਸ ਕੈ ਪਾਇ ਲਗਾ॥

ਪੰਨਾ - 133

ਚੇਤ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਦਾ ਬੜਾ ਸੁਗਾਵਣਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ, ਹਰ ਪਾਸੇ ਖਿੜੀ ਫੁਲਵਾੜੀ ਮਨ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਆਤਮਕ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਦਾਤਿ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਨਾਮ-ਅਨੁਭਵੀ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (ਚੇਤਿ ਗੋਵਿੰਦੁ ਆਰਾਧੀਐ ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ॥ ਸੰਤ ਜਨਾ ਮਿਲਿ ਪਾਈਐ ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਭਣਾ॥) ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹੀ ਆਉਣਾ ਸਫਲ (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 60 ਤੇ)

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਵੱਛ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਸਿਵਾਲਿਕ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੋਂ ਬਰਸਾਤੀ ਨਦੀ ਵਗਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਦੀ ਬਾਰੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਨਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਤੀਹ ਦਿਨ ਵਗਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਸਥਿਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਤਪ ਅਸਥਾਨ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਣੀਆਂ ਕੁਟੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਦਰਖਤਾਂ ਨੇ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇੱਕ ਰੂਹਾਨੀ ਮਹੌਲ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਜਗਿਆਸੂ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ। ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ centre ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੀ ਇੱਕ ਝਲਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਕੌਮ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਖਾਤਰ ਆਪਣਾ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਲਗਾ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿੱਤ 500 ਬੀਘੇ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅੰਦਰ ਇਹ ਆਸ਼ਰਮ ਗੁ. ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਬਣਾਇਆ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਅੰਗੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਹਰ ਐਤਵਾਰ, ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਅਤੇ ਸੰਗਰਾਂਦ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਸਥਿਤ ਬੀ ਐਡ ਕਾਲਜ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਟੀਚਰ ਟਰੈਨਿੰਗ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਈ. ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਦਿਆ ਅੰਦਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੋਸਟਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਨਰਸਰੀ ਤੋਂ +2 ਤੱਕ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਲਊਸ਼ਨ ਰਹਿਤ, ਧਾਰਮਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿੱਥੇ 24 ਘੰਟੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਖੰਡ ਜਾਪ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ, ਆਪਣੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਪੂਰਨਿਆਂ, ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਆਪਣੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ, ਆਪਣੀ ਸਭਿਅਤਾ, ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਦਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੀ ਬਣਨ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਅਸਥਾਨ

ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ ਵਿਖੇ ਪੱਛੜੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰਾਸ਼ਟਰੀ ਲੈਵਲ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਦਿਆ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਦੀ ਕਾਰਸੇਵਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਡੇਅਰੀ ਫਾਰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੁਧਾਠੂ ਪਸ਼ੂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਹੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 24 ਘੰਟੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੈਂਕੜੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅੰਦਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਅਣਥੱਕ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੇਵਾ ਸਿਰਫ ਗੁ. ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਜਿਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤੇ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜੇ ਆਪ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਧਮੋਟ ਰਹੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਧ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਫੇਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਆਪ ਢਾਈ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਛੁੱਟੀ ਉਪਰੰਤ ਨਾਮ ਦੇ ਬਾਰੇ ਲੈਕਚਰ ਕਰਦੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਖੇ ਆਪ ਨੇ ਜੋ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਂਦਾ ਉਹ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀਆਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੋਪੜ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਗੁ. ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਗਏ ਅਮਰੀਕਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਜੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖੋ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਪਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਕਮਰੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਜੁਗਤ ਅਨੁਸਾਰ 45 ਮਿੰਟ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਆਪ ਤਾਂ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਸਾਕਾਂ ਸਨਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਇਸ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾ ਕੇ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੈਂਕੜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਾਹਰਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਅੰਦਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਘਰ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਵੰਡਣ ਦੀ ਹੱਥੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਹਨ ਜੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦਾ ਚੰਦਾ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਰਿਨਿਊਵਲ ਕਰਕੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਅਦਾਰੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਲਈ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਅਦਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਅਤਿ ਰਿਣੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਬਣਾਏ ਸੈਂਟਰ ਮਾਝਾ, ਮਾਲਵਾ, ਦੁਆਬੇ ਅੰਦਰ ਸਲਾਨਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਅੱਧੇ ਰੋਟ ਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਕਰਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੈਂਬਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਬਣਾ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ

(ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਕੀਤੇ ਬਚਨ)

**ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ**

ਟੋਡੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥
ਮਾਨੁਖੁ ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਬਿਰਥਾ ਆਇਆ ॥
ਅਨਿਕ ਸਾਜ ਸੀਗਾਰ ਬਹੁ ਕਰਤਾ
ਜਿਉ ਮਿਰਤਕੁ ਓਢਾਇਆ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਧਾਇ ਧਾਇ ਕ੍ਰਿਪਨ ਸੁਮੁ ਕੀਨੋ
ਇਕਤੁ ਕਰੀ ਹੈ ਮਾਇਆ ॥
ਦਾਨੁ ਪੁੰਨੁ ਨਹੀ ਸੰਤਨ ਸੇਵਾ
ਕਿਤ ਹੀ ਕਾਜਿ ਨ ਆਇਆ ॥ ੧ ॥
ਕਰਿ ਆਭਰਣ ਸਵਾਰੀ ਸੇਜਾ
ਕਾਮਨਿ ਥਾਟੁ ਬਨਾਇਆ ॥
ਸੰਗੁ ਨ ਪਾਇਓ ਅਪੁਨੇ ਭਰਤੇ
ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥ ੨ ॥
ਸਾਰੋ ਦਿਨਸੁ ਮਜੁਰੀ ਕਰਤਾ
ਤੁਹੁ ਮੁਸਲਹਿ ਛੁਰਾਇਆ ॥
ਖੇਦੁ ਭਇਓ ਬੇਗਾਰੀ ਨਿਆਈ
ਘਰ ਕੈ ਕਾਮਿ ਨ ਆਇਆ ॥ ੩ ॥
ਭਇਓ ਅਨੁਗੁਹੁ ਜਾ ਕਉ ਪੁਭ ਕੋ
ਤਿਸੁ ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਵਸਾਇਆ ॥
ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਕੈ ਪਾਛੈ ਪਰਿਅਉ
ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪਾਇਆ ॥ ੪ ॥ ੨ ॥ ੪ ॥

ਅੰਗ - ੭੧੨

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ!

**ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।**

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਆਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਸ ਸਰਵਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਜੋ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਆਦਮੀ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ਬਿਲਕੁਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬੀਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੋਚ ਨਾਹ-ਪੱਖੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰੇ ਨੇ। ਜੋ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੀ ਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੀ ਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸੇਧ

ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤੂੰ ਖੱਚਤ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁੱਖ ਤੇ ਦੁੱਖ ਮਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮਾਇਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ, ਸੁੱਖਾਂ ਤੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਮਨ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਰੋੜਾਂਪਤੀ ਆਦਮੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਵੀ ਹਉਕੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੀਵ ਰਚੇ ਨੇ ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਖਾਹਿਸ਼ ਇਕ ਵਾਸ਼ਨਾ ਲੁਕੀ ਪਈ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂ। ਸੁਖੀ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਇਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਰ ਵਕਤ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਰਖਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਇਹ ਕਰ ਲਵਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੁਖੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸਵਾਰੀ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂ, ਮੇਰਾ ਘਰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂ, ਕੱਪੜੇ ਮੇਰੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੀਆ ਹੋਣ, ਪੈਸਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਲੋਚਾ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਸੁਖ ਦੀ। ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਪਸ਼ੂ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਪੰਛੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨੇ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹਿਸਾਬ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਇਕੱਤਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮਾਇਆ, ਬਿਰਤੀ ਧਾਰੀ ਸੂਮ ਵਾਲੀ, ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਕਰੋੜ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੇਰਾ ਦਸ ਕਰੋੜ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦਸ ਅਰਬ ਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਤਾਂ ਗਿਆ ਨਾ, ਕਿਸੇ ਜਾਇਦਾਦ ਨੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ -

**ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਇਗਾ ਸਕਹੁ ਤ ਲੇਹੁ ਬਹੋਰਿ॥
ਨਾਂਗੇ ਪਾਵਹੁ ਤੇ ਗਏ ਜਿਨ ਕੇ ਲਾਖ ਕਰੋਰਿ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

100 ਖਰਬ, ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐਨਾ ਧਨ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਵੀ ਆਦਮੀ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਖਾਲੀ ਹੱਥ, ਨੰਗੇ

ਪੈਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਤੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਕਿਸੇ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਹ ਸੁਰਤ ਗਵਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਆਉਣੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਵਹਾਓ ਹੈ, ਰੋੜ੍ਹ ਹੈ, ਰੁੜ੍ਹਦੀ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਖਿਆਲ ਇਸਨੂੰ ਲਈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੇ ਮਨੁੱਖ! ਜੋੜਿਆ ਹੋਇਆ ਧਨ ਤੇਰੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ, ਕੋਈ ਦਾਨ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਪੁੰਨ ਹੀ, ਕੋਈ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਕਰੀ। ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਵੀ ਜਾਣਾ -

ਦਮੜਾ ਤਿਸੀ ਕਾ ਜੋ ਖਰਚੇ ਅਰ ਖਾਏ॥

(ਨਸੀਹਤ ਨਾਮਾ)

ਜਿਹੜਾ ਖਰਚਦਾ ਹੈ, ਖਾਂਦਾ ਹੈ -

ਦੇਵੈ ਦੇਵੈ ਦਿਲਾਵੈ ਰਜਾਇ ਖੁਦਾਇ॥

ਹੋਤਾ ਨਾ ਰਾਖੈ ਅਕੇਲਾ ਨਾ ਖਾਏ॥

ਤਹਿਕੀਕ ਦਿਲਦਾਨੀ ਬਹੀ ਭਿਸਤ ਜਾਏ॥

(ਨਸੀਹਤ ਨਾਮਾ)

ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗੱਲ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਬਹੁਤਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਵੰਡ ਕੇ ਖਾਹ, ਵਾਧੂ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇ ਦੇਹ, ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਰੋਕ ਕੇ ਰੱਖ ਲਏਂਗਾ ਕੇਵਲ ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਬਾਤ ਰਹੇਗੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਤੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਕਿ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿੱਥੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਰਾਜੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਕੋਲ ਨੌਂ-ਲੱਖਾ ਹਾਰ ਸੀ। ਉਹ ਦਰਿਆ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨੇ, ਗੋਲੀਆਂ-ਬਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਬਸਤਰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤੇ। ਜਦੋਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਪਿੱਛੋਂ ਬਸਤਰ ਪਹਿਨਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਾਰ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਤੇ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਬੜੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰੀ। ਅਖੀਰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਉਸ ਹਾਰ ਦਾ ਪਤਾ ਵੀ ਦੇ ਦੇਏਗਾ ਉਸਨੂੰ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ, ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਕੇਵਲ ਦੱਸਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੇ ਲੱਭਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਪਰ ਹਾਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਲੱਭਿਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਲੱਕੜਹਾਰਾ, ਗਰਮੀ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ, ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਉਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਕਿਸੇ ਸਰੋਵਰ ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਜੋ ਇਕ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਹ ਦਰਖਤ ਦੀ ਥਾਂ ਥੱਲੇ ਗਰਮੀ ਸੁਕਾਉਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਅਚਨਾਕ ਨਿਗ੍ਹਾ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪਈ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਨੌਂ-ਲੱਖਾ ਹਾਰ ਤਾਂ ਆਹ ਪਿਆ ਹੈ। ਪਿਆਸ

ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਗਈ ਉਸ ਨੂੰ। ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਬੰਦਾ ਨਾ ਆ ਕੇ ਦੇਖ ਲਵੇ। ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਚੁੱਭੀ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੱਥ ਵਿਚ ਗਾਰਾ ਆਇਆ, ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਹੇਠਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਥ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਗਾਰਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਅਖੀਰ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਗਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਮੈਂ ਹਾਰ ਦਾ ਪਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਛੇਤੀ ਚੱਲੋ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਾ ਕੱਢ ਲਏ, ਗੋਤਾਖੋਰ ਨਾਲ ਲੈ ਚੱਲੋ। ਉਹ ਕੰਢੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ, ਗੋਤਾਖੋਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਆਹ ਹਾਰ ਪਿਆ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਗੋਤੇ ਮਾਰਦੇ ਨੇ। ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਨੇ ਕਿ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਤਿਲੀਸਮ, ਕੋਈ ਜਾਦੂ ਹੋ ਗਿਆ ਇਹ ਆਖਿਰ ਹੋਇਆ ਕੀ ਇਹ? ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਗੱਲ। ਕੋਈ ਸੋਝੀਵਾਨ ਬੰਦਾ ਆ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਮਹਾਤਮਾ ਆ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਐਨਾ ਰੌਲਾ-ਗੌਲਾ ਕਿਉਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਗੱਲ ਇਕ ਦਮ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਗਈ।

ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਇਕ ਚੁਸਤ ਜਿਹਾ ਬੰਦਾ ਦੇਵੋ, ਜੋ ਦਰਖਤ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਸਕੇ। ਸਭ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਦਰਖਤ ਤੇ ਚਾੜ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖ! ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਟਾਹਣਾ ਹੈ ਉਥੇ ਇੱਲ ਦਾ ਆਲੂਣਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਹਾਰ ਲਟਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਜੋ ਪਰਛਾਵਾਂ ਹੈ ਉਹ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਾਰ ਲਾਹ ਲਿਆ। ਇਹ ਇਕ ਸਾਖੀ ਹੈ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਫਿਲੋਸਫੀ ਨਾਲ ਬੰਦਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਾਲ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਗੱਲ। ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਭੁੱਲ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਕਿ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਲਗਵਾਈ ਗਿਆ ਰਾਜਾ ਵੀ ਤੇ ਲੱਕੜਹਾਰਾ ਵੀ ਪਰ ਜਾਣਾ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਹਾਰ ਪਿਆ ਸੀ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਆਹੀ ਹਾਲ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਤੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਪ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਸੁੱਖ ਹੈ ਉਸ ਥਾਂ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਥਾਂ ਤੂੰ ਗੋਤੇ ਮਾਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਆ ਜਾਣ। ਚਾਰ ਵੱਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਿਆ ਹੈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਉਹ ਐਨਾ ਧਨੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਮਕਾਨ ਇੱਟਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਬਣਾਵੇ ਸਗੋਂ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਬਣਾਵੇ, ਰਤਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ

ਜੜ੍ਹਾਈ ਕਰੇ, ਝਿਲਮਿਲ-ਝਿਲਮਿਲ ਕਰੇ ਉਹ ਤੇ ਅੱਖ ਨਾ ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਟਿਕੇ। ਫੇਰ ਉਸ ਦਾ ਜੋ ਲੇਪਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਹ ਕੋਈ ਸੀਮਿੰਟ ਨਾਲ ਨਾ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਲੇਪਨ ਚੰਦਨ ਆਦਿ ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿਣ।

ਦੂਸਰੀ ਮਿਸਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਨਸ਼ੇ ਪੀਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ drug ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਸਜਾਵਟਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ -

ਧਰਤੀ ਤ ਹੀਰੇ ਲਾਲ ਜੜਤੀ

ਪਲਘਿ ਲਾਲ ਜੜਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੧੪

ਧਰਤੀ ਹੀਰੇ ਲਾਲਾਂ ਨਾਲ ਜੜ੍ਹੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦਾ ਜੋ ਪਾਰਕ ਹੈ ਤੇ ਪਲਘਿ ਵੀ ਹੀਰੇ-ਮਣੀਆਂ, ਰਤਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੜੇ ਹੋਏ ਹੋਣ -

ਮੋਹਣੀ ਮੁਖਿ ਮਣੀ ਸੋਹੈ ਕਰੇ ਰੰਗਿ ਪਸਾਉ ॥

ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ

ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੧੪

ਖੂਬਸੂਰਤ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਹੋਣ, ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ।

ਤੀਸਰੀ ਮਿਸਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਐਨੀ (ਮਾਨਸਿਕ) ਸ਼ਕਤੀ ਕਿ ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੈ ਇਕ ਸੈਕਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟੈਲੀਫੋਨ ਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੋਂ ਫੇਰ ਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ ਇਸ ਵੇਲੇ, ਬੈਠਾ ਹੀ ਗੁਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਉਸ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰੇ।

ਚੌਥੀ ਬਾਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਐਨੀ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ ਓਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਉਹ ਜਵਾਬ-ਦੇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਇਹ ਚਾਰੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਣੀਆਂ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨੇ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਪਿਆਰਿਆ! ਸੁੱਖ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਕਹਿ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਵਾਸਾ ਨਹੀਂ

ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ feeling ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਯੰਤਰ ਹੈ ਇਸਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਸਨੂੰ ਚਿੱਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਜਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਤੇ ਜਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਸੋ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਮਲ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਹਿਰਦਾ ਕੋਲ ਇਹ ਜਦੋਂ ਮੂਧਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਇਸਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਜਿਵੇਂ ਜੇ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਸੁਆਦੂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਦਿਓ ਨਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਆਦ ਆਏਗਾ, ਕੌੜਾ ਹੀ ਆਏਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੀ ਸੁਆਦ ਵਾਲੀ ਇੰਦਰੀ ਸੀ ਉਹ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਉਸ ਵਿਚ ਰੁਚੀ ਨਹੀਂ ਆਏਗੀ, ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਖਾਣ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਲਤੀ ਪੈ ਗਈ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਨੇ ਸੁਆਦ ਲੈਣਾ ਸੀ ਉਹੀ ਗਲਤ ਹੋ ਗਈ। ਸੋ ਇਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਉਸਰਹਿ ਰਤਨੀ ਤ ਹੋਹਿ ਜੜਾਉ ॥

ਕਸਤੂਰਿ ਕੰਗੁ ਅਗਰਿ ਚੰਦਨਿ ਲੀਪਿ ਆਵੈ ਚਾਉ ॥

ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਮਨ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਮੈਂ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਵਾਂ।

ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ

ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੧੪

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਸਾਡਾ ਸਬੰਧ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵ ਹੈ ਉਹ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਆਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ -

ਮੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੁ ਪੁਛਿ ਦੇਖਿਆ ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਥਾਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਧਰਤੀ ਤ ਹੀਰੇ ਲਾਲ ਜੜਤੀ

ਪਲਘਿ ਲਾਲ ਜੜਾਉ ॥

ਮੋਹਣੀ ਮੁਖਿ ਮਣੀ ਸੋਹੈ ਕਰੇ ਰੰਗਿ ਪਸਾਉ ॥

ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ

ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥ ੨ ॥

ਸਿਧੁ ਹੋਵਾ ਸਿਧਿ ਲਾਈ ਰਿਧਿ ਆਖਾ ਆਉ ॥

ਗੁਪਤੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ਬੈਸਾ ਲੋਕੁ ਰਾਖੈ ਭਾਉ ॥

ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ

ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੧੪

ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ ਕਿ ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਨਾਮ ਵਿਚ ਹੈ -

ਐਸਾ ਜਗੁ ਦੇਖਿਆ ਜੁਆਰੀ ॥

ਸਭਿ ਸੁਖ ਮਾਰੈ ਨਾਮੁ ਬਿਸਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੨

ਕਹਿੰਦਾ ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਣ, ਸਰੀਰ ਵੀ ਮੇਰਾ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰਹੇ, ਕਾਰਜ ਵੀ ਮੇਰੇ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੇ ਜਾਣ, ਵਿਘਨ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾ ਲੱਗੇ ਤੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਜਿਹੜੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਹੈ ਉਥੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਰਾਨੀ ਏਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਾਂ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਨਾਮ ਤੋਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਜੁਆਰੀ ਹੈ, ਜੂਏ ਦੇ ਵਿਚ ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਸ ਨੇ। ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਬੁੱਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਲਿਖ ਗਿਆ, ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਿਆਣਾ ਬੜਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ -

ਮਨੁੱਖ ਬਿਨੁ ਬੁੱਝੇ ਬਿਰਥਾ ਆਇਆ ॥

ਉਹ ਬਗੈਰ ਬੁੱਝੇ ਤੋਂ ਬਿਰਥਾ ਹੈ। ਇਕ ਜਾਨਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਕ ਬੁੱਝਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਨਣਾ ਉਪਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਚੀਜ਼ ਬੁੱਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ, ਉਤੋਂ ਕਹਿ ਲਿਆ ਕਿ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੁੱਖ ਹੈ। ਉਤੋਂ ਜਾਣ ਗਿਆ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ।

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨

ਇਹ ਗੱਲ ਜਾਣ ਤਾਂ ਗਿਆ ਲੇਕਿਨ ਜੀਵਨ 'ਚ ਘਰ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਨਾ ਆ ਸਕੀ। ਇਸ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨਾ ਹੋਈ ਇਸ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਰੱਖ ਲਈ, ਪਹਿਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਏਸ ਦੀ ਕਿ ਅਸਲੀ ਕੰਮ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਇਹ ਹੈ ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਫਜ਼ੂਲ ਨੇ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਲਿ ਜਾਉ ਏਹੁ ਬਡਪਨਾ ਮਾਇਆ ਲਪਟਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੨੪੫

ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਵੱਡਾ ਬਣਿਆ ਹੈ ਤੂੰ ਇਸਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿਚ ਜਾਲ ਦੇਹ -

ਰਾਜ ਮਿਲਖ ਸਿਕਦਾਰੀਆ ਅਗਨੀ ਮਹਿ ਜਾਲੁ ॥

ਅੰਗ - ੮੧੧

ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਸਰਦਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਅੱਗ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਜਾਲ ਦੇਹ ਕਿਉਂਕਿ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਨੇ ਭੁਲਾ ਦਿਤਾ ਅਸਲੀ ਕੰਮ ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਕਰਨ ਆਇਆ ਸੀ ਉਹ ਤੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਤੇ ਤੂੰ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ

ਹੈਂ, ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ। ਵਿਘਨ ਸਾਰੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਲਗਦੇ ਨੇ -

ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਤਿਸੁ ਲਾਗਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਸਰੈ ਨਾਉ॥

ਅੰਗ - ੫੨੨

ਇਕ ਕੀ ਕਰੋੜਾਂ ਲਗਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੋਝੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੋਝੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਅੰਬਾਂ ਦਾ ਮੌਸਮ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਅੰਬ ਪੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਆਦਮੀ ਆਇਆ ਤੇ ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਅੰਬ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਬਿਲਕੁਲ ਹੱਥ ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ ਅੰਬ, ਹੱਥ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਤੇ ਉਹ ਗਿਣਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਐਨੇ ਐਸਿਡ ਨੇ, ਐਨੀ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਖੰਡ ਹੈ, ਐਨੀ ਕੈਲੋਰੀ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਪ ਦੀਆਂ ਨੇ, ਇਸ ਦਾ ਸੁਆਦ ਇਹ ਹੈ, ਲੰਗੜੇ ਦਾ ਸੁਆਦ ਆਹ ਹੈ, ਦੁਸਹਿਰੀ ਦਾ ਸੁਆਦ ਆਹ ਹੈ, ਉਹ ਸੁਆਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਬੰਦਾ ਹੋਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਹੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਗਿਣੀ। ਅੰਬ ਤੋੜਿਆ ਚੂਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਫਰਕ ਐਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਕ ਤਾਂ ਜਾਨਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਬੁੱਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਨੇ ਬੁੱਝ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਅੰਬ ਨੂੰ ਚੂਪਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਆਦ ਵੀ ਆਇਆ, ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲ ਗਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਨਣਾ ਹੈ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਇਕ ਤਾਂ ਅਰਥ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਇਕ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਨੇ। ਉਹ ਉਪਰਲੀ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਏ ਹਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸਾਡਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਬੁੱਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ, ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਿਆ, ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਆਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਪ੍ਰਭ ਸਿਮਰਤ ਕਛੁ ਬਿਘਨੁ ਨ ਲਾਗੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੨

ਵਿਘਨਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਦੁਖੁ ਤਦੇ ਜਾ ਵਿਸਰਿ ਜਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੮

ਦੁੱਖ ਵੀ ਤਾਂ ਹੀ ਨੇ ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਫੇਰ ਦੁਖੀ ਹੈ ਇਹ ਜਾਣਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬੁੱਝਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਬੁੱਝਿਆ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰਿਓ! ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਉਣਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਸੋ ਬੁੱਝਣਾ ਕੀ ਹੈ? ਉਹ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਥਿਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ 100% ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਕਰਿਆ ਹੀ

ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਜੇ ਤੱਕ ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਇਆ ਸੀ
ਮੈਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ, ਬੜਾ ਲੰਮਾ ਚੱਕਰ ਕੱਟਿਆ
ਹੈ -

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ

ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥

ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ

ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੧

ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿਤਾ।
ਸੋ ਇਹ ਗੱਲ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਬੈਠੀ, 100%
ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੀ, ਉਪਰਲੇ-ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜਿੱਥੇ ਭੁੱਲ ਹੈ ਭੁੱਲ ਦੇ
ਮੰਡਲ 'ਚ ਇਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਹਰ ਵਕਤ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ
ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਓ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ
ਤੂੰ ਕਰਿਆ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਮਾਇਆ ਤੇਰੇ ਆ ਗਈ ਪਰ ਦਾਨ
ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਕਰਿਆ, ਕੋਈ ਨੇਕੀ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ,
ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਤੂੰ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ
ਜਿਹੜੀਆਂ ਪੁੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰੂਹਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਭੇਖ ਦਾ
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹਿਸਾਬ, ਸਾਧੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਧਨਾ ਸੰਪੰਨ, ਜਿਸ
ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਆਪਣੇ-ਆਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸਨੂੰ
ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਲਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਵਿਛੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।
ਉਸ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਲਿਆ ਏਸ ਨੇ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼ਾਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੩

ਉਹ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਗਿਆ ਨਹੀਂ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ
ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਣ ਦਾ ਘਾਟਾ ਇਸਨੂੰ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ
ਜਿਹੜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਇਸਨੂੰ ਮਿਲਣੀ ਸੀ ਉਹ ਮਿਲ
ਨਾ ਸਕੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਤਰਕ ਰਹੀ ਇਸ ਦੇ
ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਮਤਲਬ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਸ਼ਨਾ ਰੱਖ ਕੇ ਜਾਂਦਾ
ਰਿਹਾ, ਉਹ ਗੱਲ ਨਾ ਬਣੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ ਸੰਤਾਂ
ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਹੈ ਇਸ ਨੇ, ਨਾ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ
ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਤਮ ਨੇ -

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ

ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੨

ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜੋ ਕਰਮ ਹੈ ਉਹ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ
ਤੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰਨਾ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ
ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਮਿਲਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ -

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ

ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੨

ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਲੇਖ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ

ਉਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸੰਪਰਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਫਿਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ
ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਲੇਕਿਨ ਸੰਪਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਗੱਲ ਸਮਝ
ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਨਮ ਬਿਰਥਾ ਇਸ ਦਾ
ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਬੁਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਬੁੱਝਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਮਾਨੁਖੁ ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਬਿਰਥਾ ਆਇਆ ॥

ਬਿਰਥਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕੋਈ
ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਆਇਆ ਹੈ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਚਲਿਆ
ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ ਸਭ ਕੁਝ -

ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰੁ ਗੜ ਅੰਦਰਿ ॥

ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ ॥

ਅਸਥਿਰੁ ਥਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ

ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ ॥ ੧ ॥

ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ ॥

ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਜੜਿ ਜਾਣੈ

ਗੁਰੁ ਸਬਦੀ ਖੋਲਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਘਰ
ਬਣਾ ਲਿਆ ਆਪੇ ਹੀ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ
ਫੇਰ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ -

ਧਨ ਪਿਰ ਕਾ ਇਕ ਹੀ ਸੰਗਿ ਵਾਸਾ

ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਕਰਾਰੀ ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਤੋਰੀ

ਜਨ ਨਾਨਕ ਮਿਲੇ ਬਨਵਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੬੩

ਉਹ ਰਹਿੰਦੇ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਨੇ, ਕੋਲ-ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਪਰ
ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਵਿਚਾਲੇ ਸਬੰਧ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਦੋਹਾਂ ਦਾ,
ਉਹ ਐਨਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ
ਸਕਦਾ, ਬੰਦੇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ -

ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੇ

ਸੁਨਤ ਦੇਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ ॥

ਅੰਗ - ੬੨੪

ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣ ਲਿਆ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ
ਲੇਕਿਨ ਹਉਮੈ ਦੀ ਕੰਧ ਐਨੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੋੜੀ
ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦੀ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ -

ਭਾਂਭੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੇ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੂਰਾਇਓ ॥

ਅੰਗ - ੬੨੪

ਉਹ ਐਨੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਛੋਟੀ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਚੀਜ਼ ਦੁਨੀਆਂ

ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਨਾ ਕੁ ਫਰਕ ਹੈ ਆਪਸ ਵਿਚ-

.....ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੁਰਾਇਓ ॥ ਅੰਗ - ੬੨੪

ਦੇਖੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੱਤਵੇਂ ਅਸਮਾਨ ਤੇ, ਲੱਖਵੇਂ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰੋਂਦਾ ਹੈ, ਟੋਲ੍ਹਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤੇ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਉਂ ਭਟਕਦਾ ਹੈ? ਉਹ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਤੂੰ ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਕਰੀ, ਜਾਗਿਆ ਹੋਇਆਂ ਦੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਜੁਗਤ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਉਹ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ -

ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ ॥

ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਕ ਐਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਐਨੇ ਸਖਤ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਰੱਬ ਦੇ ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਕਿ ਉਹ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨਹੀਂ। 'ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਖੁਲਾਇਦਾ' ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੀ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਲ੍ਹ ਸਕਦੇ ਨੇ -

ਭੀਤਰਿ ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੁਗਤ ਆ ਗਈ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੀ -

ਨਉ ਘਰ ਥਾਪੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ, ਕੰਨ, ਰਸਨਾ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਘੁੰਮਾਉਂਦੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਠਾਕੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਥਾਪ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ -

ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲੇਖੁ ਅਪਾਰੀ

ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਜਿਸ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ

ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੪

ਤੇਰੀ ਉਹ ਸੋਝੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਗੁਰੂ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਿ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨੇ-

ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੪

ਉਥੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਜੇ ਸਉ ਚੰਦਾ ਉਗਵਹਿ ਸੂਰਜ ਚੜਹਿ ਹਜਾਰ ॥

ਏਤੇ ਚਾਨਣ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੩

ਗੁਰੂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਕਤ ਤੂੰ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਜਾਏਂਗਾ, ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੀ ਜੁਗਤ ਆ ਜਾਏਗੀ, back to source (ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਵੱਲ ਵਾਪਸ) ਪੁੱਠੀ ਤਾਰੀ ਮੱਛੀ ਵਾਂਗੂੰ ਤਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਵਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਏਂਗਾ, ਜਿਥੋਂ ਤੂੰ ਆਇਆ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਦੇਖੇਂਗਾ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਏਗਾ -

ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੪

ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੂੰ ਸਚੀ ਨਾਈ।

ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲੇਖੁ ਅਪਾਰੀ

ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਹੈ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੱਕ ਸੰਤ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾ, ਖੜਕਾਈ ਜਾਹ! ਖੜਕਾਈ ਜਾਹ! ਉਸ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਣਾ ਹੈ ਭਾਵਨਾ ਦੇਖ ਕੇ। ਸੋ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਬੁੱਝਿਆ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸੁੰਨੇ ਘਰ ਦਾ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਉਥੇ ਪਾਣੀ ਮਿਲੇ, ਨਾ ਉਥੇ ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਥਾਂ ਮਿਲੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਵੇਂ ਕਾਂ ਆ ਵੜੇ ਸੁੰਨੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ, ਆਹੀ ਹਾਲ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਹੋਰ ਹੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਰਚ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਇਹ ਜੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਚੱਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵਿਧੀ-ਪੂਰਬਕ ਸੰਗਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਲਾਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੫੪੬

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਹਰਿਕੀਰਤ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਹੈ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਫਰਵਰੀ ਅੰਕ ਪੰਨਾ - 37)

ਧਾਰਨਾ - ਚੰਦਨ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ,
ਚੰਦਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿ ਕੇ।

ਕਬੀਰ ਚੰਦਨ ਕਾ ਬਿਰਵਾ ਭਲਾ
ਬੋਝਿਓ ਢਾਕ ਪਲਾਸ ॥

ਓਇ ਭੀ ਚੰਦਨੁ ਹੋਇ ਰਹੇ ਬਸੇ ਜੁ ਚੰਦਨ ਪਾਸਿ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਕੁਝ ਸਿੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਆਵੇ, ਕੁਛ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੇਧ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆਵੇ। ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਨਹੀਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਝੋਲੀ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਫੇਰ ਜਿਹੜੀ ਦਾਤ ਮਿਲਣੀ ਹੈ, ਫਟੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਝੋਲੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੇ ਸਾਰ ਉਹ ਗਿਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਜਿੱਥੇ ਐਡਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ ਉਥੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਐਸੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਉਧਰ ਗਏ ਇਹਦੇ ਵਿਚ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਛੋਟੀ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਜਾਤ ਜਿਸਨੂੰ ਲੋਕ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਉਧਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਇਕ ਕਿ-

ਖਟ ਕਰਮ ਕੁਲ ਸੰਜੁਗਤੁ ਹੈ

ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਹਿਰਦੈ ਨਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੨੪

ਛੇ ਕਰਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ, ਜਗ ਕਰਨਾ, ਕਰਾਉਣਾ, ਦਾਨ ਦੇਣਾ, ਦਾਨ ਲੈਣਾ ਇਹਨੂੰ ਖਟ ਕਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੀ ਕੁਲ ਦਾ ਹੋਵੇ -

.....ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਹਿਰਦੈ ਨਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੪

ਜੇ ਉਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਨਾ ਹੈ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਦਰਜਾ ਹੈ -

ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਨ ਕਥਾ ਭਾਵੈ ਸੁਪਚ ਤੁਲਿ ਸਮਾਨਿ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੪

ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਉਹਨੂੰ ਕਥਾ ਭਾਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ, ਕਰਮ ਪੇਸ਼ਾ ਕਰੀ ਜਾਵੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਕੁੱਤੇ ਖਾਂਦੇ ਨੇ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਨੀਵਾਂ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਰੇ ਚਿਤ ਚੇਤਿ ਚੇਤ ਅਚੇਤ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੨੪

ਧਿਆਨ ਦੇਹ! ਧਿਆਨ ਦੇਹ! ਧਿਆਨ ਦੇਹ! ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਦਸਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਕਾਹੇ ਨ ਬਾਲਮੀਕਹਿ ਦੇਖ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੨੪

ਬਾਲਮੀਕ ਨੂੰ ਦੇਖ ਲੈ ਦੋ ਬਾਲਮੀਕ ਹੋਏ ਨੇ, ਇਕ ਜਿਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਹੋਰ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬਾਲਮੀਕ ਅੱਜ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੁਲ ਦਾ ਉਚੀ ਕੁਲ ਦਾ ਸੀ ਤੇ ਲਵ-ਕੁਸ਼ ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਰਹੇ। ਜਿਸ ਬਾਲਮੀਕ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਿਚ ਹੈ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਕਾਹੇ ਨ ਬਾਲਮੀਕਹਿ ਦੇਖ ॥

ਕਿਸੁ ਜਾਤਿ ਤੇ ਕਿਹ ਪਦਹਿ ਅਮਰਿਓ

ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਬਿਸੇਖ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੨੪

ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਜਾਤ ਸੀ ਤੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਉਹਨੂੰ ਦਰਜਾ ਮਿਲ ਗਿਆ।

ਸੁਆਨ ਸਤੁ ਅਜਾਤੁ ਸਭ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸੂ ਲਾਵੈ ਹੇਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੪

ਕੁੱਤੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸੀ, ਜਾਤ ਉਹਦੀ ਕੋਈ ਗਿਣਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਚੰਡਾਲ ਜਾਤੀ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਉਹਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਲੱਗ ਗਿਆ।

ਲੋਗੁ ਬਪੁਰਾ ਕਿਆ ਸਰਾਹੈ

ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਪ੍ਰਵੇਸ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੨੪

ਕਹਿੰਦੇ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਸਰਾਹਨਾ ਕੀ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਮਹੇਸ਼ ਉਹ ਵੀ ਉਹਦੀ ਸਰਾਹਨਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਤਾਂ ਪਾਤਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਉਹ ਵੀ ਉਹਦੇ ਮੂਹਰੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਦੂਜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਰ ਦੇਖ ਲਓ -

ਅਜਾਮਲੁ ਪਿੰਗੁਲਾ ਲੁਭਤੁ ਕੁੰਚਰੁ ਗਏ

ਹਰਿ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥

ਐਸੇ ਦੁਰਮਤਿ ਨਿਸਤਰੇ

ਤੂ ਕਿਉ ਨ ਤਰਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੨੪

ਲੁਭਤ ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਸੀ, ਸ਼ਿਕਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਇਕ ਲਿਆ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਤਪ ਕਰਦੇ ਸੀ ਜੰਗਲ 'ਚ ਕਹਿੰਦਾ ਲਓ ਤੁਸੀਂ ਆਹ ਖਾ ਲਿਓ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਲੁਭਤ! ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਫੜ ਕੇ ਲਿਆ, ਅਸੀਂ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਠੀਕ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦੀਆਂ ਚਾਰ ਬਾਹਵਾਂ ਨੇ, ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਮੁਕਟ ਹੈ, ਉਹ ਐਸਾ ਪੰਛੀ ਹੈ, ਨਕਸ਼ਾ ਖਿੱਚ ਕੇ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਲਿਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਜੰਗਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ। ਇਕੱਲੀ-ਇਕੱਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇਖਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਨਾ ਲੱਭਿਆ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਓਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਤੇ ਪੈ ਗਿਆ ਝੂਠਾ ਤੇ ਹੁਣ ਹੋਵੇ ਨਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅੱਗ ਜਾਲ ਕੇ ਵਿਚ ਹੀ ਜਲ ਜਾਵਾਂ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਅੱਗ ਜਾਲ ਲਈ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਲੱਗਿਆ, ਬਾਂਹ ਫੜ ਲਈ ਉਹਦੀ ਆ ਕੇ, ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪੰਛੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਹੀ ਪੰਛੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਆਹੀ ਫੜਨਾ ਹੈ, ਮੁਕਟ ਵੀ ਹੈ ਇਹਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ, ਚਾਰ ਬਾਹਾਂ ਨੇ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਜਾ ਕੇ ਨੱਠਿਆ, ਉਹਨੇ ਦੌੜਨਾ ਕਿੱਥੇ ਸੀ, ਉਸੇ ਵਕਤ ਫੜਾਈ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਫੜਾਈ ਦੇਣ ਸਾਰ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ, ਲਿਆ ਕੇ ਮਹਾਤਮਾ ਕੋਲ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਐਸਾ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਸੀ ਉਹਦਾ ਵੀ ਉਧਾਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਅਜਮਲੁ ਪਿੰਗੁਲਾ ਲਭਤੁ ਕੁੰਚਰੁ ਗਏ

ਹਰਿ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੪

ਹਾਥੀ ਸੀ ਇਕ ਸ਼ਰਾਪ ਦੇ ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਹਾਥੀ ਦੀ ਜੂਨ ਮਿਲੀ। ਅੰਦਰ ਗਿਆਨ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਥੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਹਾਥੀਆਂ ਵਾਲੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹਥਣੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੇਲਦਾ ਇਕ ਪਾਣੀ ਦੀ ਨਦੀ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਤੰਦੂਏ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ, ਜਦ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਾ ਰਿਹਾ ਨਿਕਲਣ ਦਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਗਿਆਨ ਉਹਨੂੰ ਸੀਗਾ, ਇਕ ਫੁੱਲ ਗੁੜ੍ਹਿਆ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਸੁੰਡ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਡੁਬਦੇ-ਡੁਬਦੇ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹਾਕ ਮਾਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਹੁਣ ਬਚਾ।

ਜਬ ਹੀ ਸਰਨਿ ਗਹੀ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਿ

ਗਜ ਗਰਾਹ ਤੇ ਛੁਟਾ ॥

ਮਹਮਾ ਨਾਮ ਕਹਾ ਲਉ ਬਰਨਉ

ਰਾਮ ਕਹਤ ਬੰਧਨ ਤਿਹ ਤੁਟਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੩੨

ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਐਸਾ ਸੀਗਾ-

.....ਕੁੰਚਰੁ ਗਏ ਹਰਿ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥

ਐਸੇ ਦੁਰਮਤਿ ਨਿਸਤਰੇ

ਤੂ ਕਿਉ ਨ ਤਰਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੨੪

ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਖੋਟੀਆਂ ਮੱਤਾਂ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਤਰ ਗਏ, ਫੇਰ ਤੇਰੇ ਤਰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਕੀ ਸ਼ੱਕ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਛ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਿਆ ਹੈ ਉਹ ਆਪਾਂ ਕਰ ਲਓ। ਬਾਲਮੀਕ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾ ਜੀਵਨ ਸੀ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਜਾਨਵਰ ਮਾਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਵਾਟੈ ਮਾਣਸ ਮਾਰਦਾ ਬੈਠਾ ਬਾਲਮੀਕ ਬਟਵਾੜਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 11/19

ਭਗਤੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬੱਸ ਆਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬੰਦਾ ਮਾਰ ਲਓ ਜੇਬ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵਨ ਹੈ ਇਹ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰੋ, ਨਾਮ ਜਪੋ। ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਨੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ। ਇਥੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਗਿਣਤੀ ਮਿਣਤੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਰਹੀ ਨਹੀਂ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਤੋਂ ਉਤੇ ਲੰਘ ਗਈ। ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਦੱਸਦੇ, ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰ ਲੈ ਜਾਂ ਫੇਰ ਬਿਮਾਰ ਹੈਂ, ਤੇਰੀ ਚਮੜੀ ਖਰਾਬ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਥੇ ਸੰਗਤ ਨਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਗਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਨਹਾ ਲੈ। ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਦੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਿਕਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਕੋਈ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਐਡੀ ਤਾਸੀਰ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਲਾ ਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਮਤਲਬੀ ਲੋਕ ਨੇ। ਪਤਾ ਤਾਂ ਲੱਗ ਗਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੇਕਿਨ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਨੇ। ਦੂਜੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਐਸ ਰਸਤੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ। ਐਉਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਾਹੇ ਜਗ ਆਏ ਨੇ

ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਜਿਹੜੇ।

ਜਿਨੀ ਐਸਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਿਓ

ਸੇ ਕਾਹੇ ਜਗਿ ਆਏ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਇਹੁ ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ

ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਬਿਰਥਾ ਸਭੁ ਜਾਏ ॥

ਹੁਣਿ ਵਤੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਬੀਜਿਓ

ਅਗੈ ਭੁਖਾ ਕਿਆ ਖਾਏ ॥

ਮਨਮੁਖਾ ਨੋ ਫਿਰਿ ਜਨਮੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਭਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੪੫੦

ਦੱਸ ਬਈ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਕਿਉਂ ਆਇਆ ਹੈਂ -

ਯਾ ਜੁਗ ਮਹਿ ਏਕਹਿ ਕਉ ਆਇਆ ॥

ਜਨਮਤ ਮੋਹਿਓ ਮੋਹਨੀ ਮਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੧

ਆਇਆ ਤਾਂ ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਸੀ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੧੨

ਤੇ ਲੱਗ ਕਿਹੜੇ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਗਿਆ -

**ਆਵਨ ਆਏ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹਿ ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਪਸੁ ਢੋਰ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋ ਬੁਝੈ ਜਾ ਕੈ ਭਾਗ ਮਥੋਰ ॥**

ਅੰਗ - ੨੫੧

ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਪਸੁ ਕਹਿ ਦੇਈਏ, ਢੋਰ ਕਹਿ ਦੇਈਏ, ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਅਕਲ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਸੋਚਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ। ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਖਾ ਲਓ ਪੀ ਲਓ, ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਓ। ਪੜ੍ਹਾ ਲਓ, ਲਿਖਾ ਲਓ, ਮਕਾਨ ਬਣਾ ਲਓ ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਏਗਾ, ਤੁਰ ਜਾਏਂਗਾ ਇਥੋਂ ਛੱਡ ਕੇ। ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਜਾਏਂਗਾ। ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਕਰਿਆ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਐਡਾ ਮੂਰਖ ਹੈ।

ਭਾਈ ਰੇ ਭਗਤਿਹੀਣੁ ਕਾਹੇ ਜਗਿ ਆਇਆ ॥

ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵ ਨ ਕੀਨੀ

ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੩੨

ਉਹ ਤਾਂ ਜਨਮ ਬਿਰਥਾ ਗਵਾ ਗਿਆ। ਸੋ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸੀ -

ਵਾਟੈ ਮਾਣਸ ਮਾਰਦਾ ਬੈਠਾ ਬਾਲਮੀਕ ਬਟਵਾੜਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 11/19

ਬੰਦੇ ਹੀ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾ ਜਦ ਬੰਦਾ ਮਾਰਿਆ ਉਹਦੀ ਜੇਬ 'ਚੋਂ ਦੋ ਪੈਸੇ ਨਿਕਲੇ, ਜਾ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਮਾਂ! ਬੰਦਾ ਵੀ ਮਾਰਿਆ, ਪੈਸੇ ਵੀ ਦੋ ਹੀ ਮਿਲੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੀ ਇਕ ਪੈਸਾ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇ। ਉਹ ਮਾਫੀਗੀਰ ਦੇ ਗਈ, ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ, ਕਹਿੰਦੀ ਇਕ ਪੈਸੇ ਦੀ ਪੂੰਗ ਦੇ ਦੇ, ਛੋਟੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ। ਉਸ ਵਕਤ ਪੈਸੇ ਦੀ ਹੀ ਬੜੀ value ਸੀ, ਉਹ ਝੱਕਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪੁਆ ਲਿਆਈ, ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਾਣੀ 'ਚ ਫਿਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੀ, ਬਾਲਮੀਕ, ਗਿਣ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿਉਂ? ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਣੀਆਂ 50-60, ਕਹਿੰਦੀ ਤੂੰ ਦੋ ਪੈਸੇ ਲਈ ਇਕ ਬੰਦਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ, ਇਹਨੇ 50-60 ਜਾਨਾਂ ਮਾਰ ਦਿਤੀਆਂ ਇਕ ਪੈਸੇ ਪਿੱਛੇ। ਹੈ ਕਮਲਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੈ, ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਪੁੱਠੀ ਮੱਤ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਐਸੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਨੇ, ਉਹ ਬਾਂਝੀਆਂ ਰਹਿਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਨੇ, ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਨਾ ਪਾ ਸਕਣ।

ਜਿਹ ਕੁਲਿ ਪੁਤੁ ਨ ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰੀ ॥

ਬਿਧਵਾ ਕਸ ਨ ਭਈ ਮਹਤਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੩੨੮

ਉਹ ਬਾਂਝ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਾਂਝ ਦਾ ਤਾਂ ਪਤੀ ਫੇਰ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਪਤੀ ਹੀ ਮਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹਦਾ।

ਜਿਹ ਨਰ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਨਹਿ ਸਾਧੀ ॥

ਜਨਮਤ ਕਸ ਨ ਮੁਓ ਅਪਰਾਧੀ ॥ ਅੰਗ - ੩੨੮

ਜੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਭਜਨ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਜੰਮਦਾ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਵੇਂ ਫਜ਼ੂਲ ਆਇਆ ਹੈ।

ਮਾਨੁਖੁ ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਬਿਰਥਾ ਆਇਆ ॥

ਅਨਿਕ ਸਾਜ ਸੀਗਾਰ ਬਹੁ ਕਰਤਾ

ਜਿਉ ਮਿਰਤਕੁ ਓਢਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੨੧੨

ਉਹ ਬੰਦੇ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਤਮਾ ਆ ਗਏ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ -

ਧਾਰਨਾ - ਬਾਲਮੀਕ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਸੰਗ।

ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਫੇਰ ਵੀ ਅਸਰ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ? ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ। ਸਾਧੂ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਹਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਹਦਾ ਵੀ ਭਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਐਸੀ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਉਹ ਭਲਾ ਹੀ ਭਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਚੰਦਨ ਦਾ ਦਰਖਤ ਹੈ, ਉਹ ਵੱਢਦਾ ਹੈ ਕੁਹਾੜੇ ਨਾਲ, ਉਸ ਕੁਹਾੜੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸੁਗੰਧੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਸੁਗੰਧੀ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਆਪ।

ਹੁਣ ਉਹ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਉੱਥੇ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਛੇ-ਸੱਤ ਨੇ, ਹਥਿਆਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੁਪਾ ਕੇ ਰੱਖੀ ਹੋਣੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਚੋਰ-ਡਾਕੂ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਜਰਾਹ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ ਸਰਜਨ ਨੇ, ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਪੱਟ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਮਾਸ ਪਾੜ ਕੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕੀਮਤੀ ਹੀਰੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਸਿਉਂ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿਉਂ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਉਪਰਲੀ ਚਮੜੀ ਦੇ। ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਦਵਾਈਆਂ ਲਾ ਕੇ, ਫੇਰ ਉਹ ਸਫਰ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਜਾ ਕੇ ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੀਉਂਤਾ ਹੋਣਾ ਧਨ। ਜਿਵੇਂ ਸੱਜਣ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਲਾਲ, ਹੀਰੇ ਰੱਖੇ ਹੋਣੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਜਿਸ ਵਕਤ ਆਹਮੋ-ਸਾਮ੍ਹਣੀ ਹੋਏ, ਕੁਹਾੜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਇਹਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਤਕੜਾ ਹਾਂ ਇਹ ਤਾਂ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਨੇ। ਫਟਾਫਟ ਵੱਢ ਦੇਵਾਂਗਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ। ਕੁਹਾੜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਲੇਕਿਨ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਨੇਤਰ ਪਾ ਕੇ, ਠਰ ਗਿਆ ਇਹ, ਕੁਹਾੜਾ ਹੀ ਨਾ ਚੁੱਕ ਹੋਵੇ, ਉਲਾਰਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਹੋ ਕੀ ਗਿਆ? ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਪੂਰਾ ਮਿਲ ਗਿਆ।

ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਕਿ ਪੂਰੇ ਹੁਣ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋਣ

ਲੱਗੇ ਨੇ, ਭੁਲੇਖਾ ਕੱਢ ਦਿਓ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸੀਗੇ, ਸਾਰੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਗੁਰੂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਗੁਰੂਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਫੇਰ ਰੌਲਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਾਡਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਮੈਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੂੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ਬਾਕੀ ਇਥੇ ਜਿਹੜੇ ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਹੁਕਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਦੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰੋ, ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਦੇਵੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਦ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਬਣਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਥਾ ਚੱਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੁੰ ਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ -

ਸੁਖ ਰਾਜੇ ਹਰੀ ਚੰਦ ਘਰਿ

ਨਾਰਿ ਸੁ ਤਾਰਾ ਲੋਚਨ ਰਾਣੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/6

ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਹਰੀਚੰਦ ਰਾਜਾ ਸੀ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਸਤਕ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਉਹ ਕਿਤੇ ਵੀ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪਾਖੰਡ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਵੀ ਪਾਖੰਡੀ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਜ਼ੋਰਾਂ ਤੇ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਕੀਰਤਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਚਲੇ ਜਾਓ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਖੁਲ੍ਹੇਆਮ। ਮਨ੍ਹਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਸਾਰੇ ਬੰਧਸ਼ਾਂ ਲਗਾ ਦਿਤੀਆਂ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜੇ ਪਿਆਰੇ ਸੀ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਉਹ ਛੁੱਪ ਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਥਾਉਂ ਛਾਟੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਹੋਣ ਪਹਾੜ ਦੀਆਂ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਰੋਹੀ ਐਸੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਚੜ੍ਹਨਾ, ਜਾਣਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਸੋ ਰਾਜੇ ਹਰੀ ਚੰਦ ਨੇ ਸਤਿਸੰਗ ਬੰਦ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਰਾਣੀ ਸੀ ਉਹ ਸਤਿਸੰਗਣ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਮਾਰੀ ਮਰਉ ਕੁਸੰਗ ਕੀ

ਕੇਲੇ ਨਿਕਟਿ ਜੁ ਬੇਰਿ ॥

ਉਹ ਭੁਲੈ ਉਹ ਚੀਰੀਐ

ਸਾਕਤ ਸੰਗ ਨ ਹੋਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੯

ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਨਾਸਤਕ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜਿਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ, ਔਖਾ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿਸੇ ਦਾਸੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਣੀ ਸਾਹਿਬ! ਇਥੇ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਲੋਕ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ। ਗੁਪਤ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤਾਈਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ, ਜਾ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਉਥੇ ਕਾਹਦੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ-

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਗਾਵਦੇ

ਰਾਤੀ ਜਾਇ ਸੁਣੈ ਗੁਰਬਾਣੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/6

ਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਬਾਣੀ ਕਿਉਂ ਲਿਖਦੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਉਹ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਵੇਦ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ। ਅੰਜੀਲ ਹੈ, ਤੌਰੇਤ ਹੈ, ਜੰਬੂਰ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਧਾਰ ਵਾਸਤੇ ਬਾਣੀ ਭੇਜੀ ਹੈ ਚਾਹੇ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੀ ਹੈ। ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਆਈ। ਈਸਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਬਾਣੀ ਆਈ, ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦਿਤੀ। ਹੁਣ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਉਤਰਦੀ ਸੀ, ਆਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਆਵਾਜ਼ ਆਉਣੀ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚੋਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖ ਲੈਣੀ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਧੰਨ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਹੈ ਜਿਹਦਾ ਅਹਿਸਾਨ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬ ਸੁਰ ਕਰ, ਬਾਣੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਰਬਾਬ ਸੁਰ ਕਰ ਲਈ, ਉਹਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਦਿਤਾ ਜੇ ਕਿਹਾ ਧਨਾਸਰੀ 'ਚ ਕਰ, ਧਨਾਸਰੀ 'ਚ ਕਰ ਲੈਣਾ। ਗਉੜੀ 'ਚ ਕਰ ਗਉੜੀ 'ਚ ਕਰ ਲੈਣਾ। ਉਹ ਬਾਣੀ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਰਬਾਬ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਬਾਣੀ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦ ਤੋਂ ਸਤਿ ਬਾਣੀ ਤੁਰੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀ ਗੁਰੂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਚੱਲੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ, ਇਹ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ, ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਓ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੂੜ੍ਹ ਭੇਤ ਆਪ ਦੱਸਣਗੇ ਸਾਡੇ। ਇਥੇ ਰੌਲਾ ਪੈਣ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਐਵੇਂ ਰੌਲਾ ਪਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਬੇ-ਸਮਝੀ ਨਾਲ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭੋਟਿਐ ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ ਜੁਗਤਿ ॥

ਹਸੰਦਿਆ ਖੇਲੰਦਿਆ ਪੈਨੰਦਿਆ ਖਾਵੰਦਿਆ

ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੨

ਹੁਣ ਬਾਲਮੀਕ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਕਿਹੜਾ। ਚਾਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਪਾਖੰਡੀ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਕੱਚਾ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਅਵਧੂਤ ਗੁਰੂ, ਇਕ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਚਾਰ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਬਣਿਆ ਕਰਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਜੀਵ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈ ਗਿਆ -

**ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭੇਟਿਆ ਮਨ ਵਿਚਿ ਹੋਆ ਖਿੱਜੋ ਤਾੜਾ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/19**

ਜਦ ਉਹਨੇ ਦੇਖਿਆ -

ਮਾਰਨ ਨੋ ਲੋਚੈ ਘਣਾ.....।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/19

ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ -

.....ਕਢਿ ਨ ਹੰਘੈ ਹਥੁ ਉਘਾੜਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/19

ਹੁਣ ਉਹ ਹੱਥ ਚੁੱਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ -

ਸਤਿਗੁਰ ਮਨੁਆ ਰਾਖਿਆ.....।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/19

ਮਨ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਗੁਰੂ ਨੇ। ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ-

.....ਹੋਇ ਨ ਆਵੈ ਉਛੋਹਾੜਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/19

ਜੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਆਹ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ।

ਗੁਰੂ ਦੂਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਸਮਾਧੀ 'ਚ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਹਮਾਯੂੰ ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਤੋਂ ਹਾਰ ਗਿਆ। ਹਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਉਪਰ ਲਾਇਆ ਸੀ ਉਹ ਬਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਨਾਲ ਰਲ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਤਾਂ ਇਹ ਵੜ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਇਆ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਆ ਕੇ ਜਦੋਂ ਬਿਆਸਾ ਦਰਿਆ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਐਸ ਵੇਲੇ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦੇ ਦੇਵੇ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦੇਵੇ? ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਕਾਬਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਬਾਬਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਾਜ ਦਿਤਾ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲ ਕੁਛ ਬਚਨ ਕਹੇ ਸੀ ਕਿ ਅਮਨ ਅਮਾਨ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਰਾਜ ਕਰੋਗੇ ਤੁਹਾਡਾ ਰਾਜ, ਸੱਤ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਿਲਦਾ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪੱਖਵਾਦ ਕਰੋਗੇ, ਜ਼ੁਲਮ ਕਰੋਗੇ, ਰਿਆਇਆ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਵੋਗੇ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਸੀਸ ਦੇ ਕੇ ਰਾਜ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਰਾਜ ਮਿਲਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਫੇਰ ਉਥੇ ਚੱਲੋ? ਉਥੇ ਆਏ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਇਹ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਜਦੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਲੰਘ ਗਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਤਾਂ ਬੋਲਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੀ ਐਡੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਇਹਨੇ, ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਸਿਰ ਕਲਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਐਡੀ ਗੁਸਤਾਖੀ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਹਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕੀ ਹੈ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਇਆ, ਮੁੱਠੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ ਹੱਥ। ਖਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤਲਵਾਰ, ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਐਨੇ ਨੂੰ

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਲਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਓ ਹਮਾਯੂੰ! ਤੇਰੀ ਬਹਾਦਰੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿੱਥੇ ਗਈ ਸੀ ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਉਥੋਂ ਕਾਇਰ ਹੋ ਕੇ ਨੱਠ ਆਇਆ ਪਿੱਠ ਦੇ ਕੇ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਆ ਕੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈਂ? ਕੱਢ? ਹੁਣ ਕੱਢੇ ਕੌਣ ਉਹਦੇ 'ਚੋਂ, ਬੁੱਤ ਬਣਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਚਨ ਅਟੱਲ ਹੈ, ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇਗੀ। 13-14 ਸਾਲ ਤੂੰ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰੇਂਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਤੂੰ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਮਨੁਆ ਹੀ ਰੱਖ ਦਿਤਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਹੋ ਹੀ ਨਾ ਸਕਿਆ ਕੁਛ।

ਸੋ ਇਥੇ ਬਾਲਮੀਕ ਤੋਂ ਕੁਹਾੜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਇਹ ਕੰਮ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈਂ? ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈਂ, ਲੁੱਟਦਾ ਹੈਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਕਿਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ! ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੈ ਸਾਡਾ।

ਅਉਗਣੁ ਸਭ ਪਰਗਾਸਿਅਨੁ ਰੋਜਗਾਰੁ ਹੈ ਏਹੁ ਅਸਾੜਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/19

ਰੋਜਗਾਰ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਬੰਦੇ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈਂ, ਇਹਦਾ ਪਿਆਰਿਆ ਤੈਨੂੰ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਰੋਵੇਂਗਾ, ਪਛਤਾਵੇਂਗਾ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਘਾਣੀ ਪੀੜਨੀ ਨਿਮਾਣੀ,

ਲੇਖਾ ਜਦੋਂ ਦੇਣਾ ਪੈ ਗਿਆ।

ਲੈ ਫਾਹੇ ਰਾਤੀ ਤੁਰਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਣੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ॥

ਤਕਹਿ ਨਾਰਿ ਪਰਾਈਆ ਲੁਕਿ ਅੰਦਰਿ ਠਾਣੀ ॥

ਸੰਨੀ ਦੇਨਿ ਵਿਖੰਮ ਥਾਇ ਮਿਠਾ ਮਦੁ ਮਾਣੀ ॥

ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਆਪੇ ਪਛਤਾਣੀ ॥

ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ ॥

ਅੰਗ - ੩੧੫

ਪਿਆਰਿਆ! ਜੋ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਇਹਦਾ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ, ਐੱਖਾ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ ਜਿਸ ਵਕਤ ਲੇਖਾ ਲਿਆ।

ਲੇਖਾ ਲੀਜੈ ਤਿਲ ਜਿਉ ਪੀੜੀ ॥

ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕਲੜੁ ਸੁਤ ਬੇਲੀ ਨਾਹੀ

ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਰਸ ਮੁਕਤਿ ਨ ਕੀਨਾ ਹੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੨੮

ਤਿਲਾਂ ਵਾਂਗਣ ਪੀੜ ਦੇਣਗੇ।

ਦਰਿ ਲਏ ਲੇਖਾ ਪੀੜਿ ਛੁਟੈ ਨਾਨਕਾ ਜਿਉ ਤੇਲੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੭੩

ਉਥੇ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਵੇਂਗਾ।

ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਰੇ ਮਨਾ ਸੁਣੀਐ ਸਿਖ ਸਹੀ ॥

ਲੇਖਾ ਰਬੁ ਮੰਗੋਸੀਆ ਬੈਠਾ ਕਢਿ ਵਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੩

ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਬਹੁਤ ਆ ਗਏ, ਬਹੁਤਾ ਪੜ੍ਹ ਗਏ। ਉਹ ਮਾਲਕ ਹੀ ਬਣੇ ਪਏ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੀ ਹਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ। ਉਹ ਕਰਦੇ ਕੀ ਨੇ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਨਾ ਕੋਈ ਸਵਰਗ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਧਰਮਰਾਜ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਨਰਕ ਹੈ। ਇਥੇ ਹੀ ਨਰਕ ਹੈ ਇਥੇ ਹੀ ਸਵਰਗ।

ਓ ਐਥੇ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕੁੱਛ? ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਬੇਇਮਾਨੀਆਂ ਠੱਗੀਆਂ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੰਦੇ ਮਾਰ ਦਿਤੇ, ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕੁਛ? ਜਿਹੜਾ ਉਘੜ ਆਇਆ ਉਹ ਫੜਿਆ ਗਿਆ, ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਬਚ ਗਏ ਨਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਐਉਂ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰਿਆ! ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਮ ਦਾ ਤੇਰੇ ਦਾ ਲੇਖਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਦਾ ਵੀ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਦਾ ਵੀ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਚੰਗਿਆਈਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਚੈ ਧਰਮੁ ਹਦੁਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੮

ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਵਾਚੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਕਾਲੀਆਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਓ ਲਿਖ-ਲਿਖ ਕੇ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸਤਕ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋ। ਨਾਸਤਕ ਲੋਕ ਮੂਹਰੇ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਕੰਮ ਕਰ ਲਓ, ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਕਾਹਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚੇ ਖਰਾਬ ਕਰਦੇ ਓ। ਰਹਿਣ ਦਿਓ ਸਾਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਹੈਗੇ ਹਾਂ। ਧਰਮਰਾਜਾ ਵੀ ਹੈਗਾ, ਨਰਕ ਵੀ ਹੈਗਾ, ਸੁਰਗ ਵੀ ਹੈਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਥੇ ਔਖਾ ਹੋਵੇਂਗਾ-

ਕਪੜੁ ਰੂਪੁ ਸੁਹਾਵਣਾ ਛਡਿ ਦੁਨੀਆ ਅੰਦਰਿ ਜਾਵਣਾ॥

ਮੰਦਾ ਚੰਗਾ ਆਪਣਾ ਆਪੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਪਾਵਣਾ ॥ ਹੁਕਮ

ਕੀਏ ਮਨਿ ਭਾਵਦੇ ਰਾਹਿ ਭੀੜੈ ਅਗੈ ਜਾਵਣਾ॥

ਨੰਗਾ ਦੇਜਕਿ ਚਾਲਿਆ ਤਾ ਦਿਸੈ ਖਰਾ ਡਰਾਵਣਾ ॥

ਕਰਿ ਅਉਗਣ ਪਛੋਤਾਵਣਾ ॥ ਅੰਗ - ੪੭੧

ਫੇਰ ਪਛਤਾਵੇਂਗਾ ਫੇਰ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ। ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਕੁਛ ਵੀ। ਸੋ ਏਸ ਕਰਕੇ -

ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ

ਹੋਇ ਭਸਮਤਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ ॥

ਵਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ

ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ॥

ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ

ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ ॥

ਬਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ

ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੁਆਇਆ ॥

ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੪

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਲੇਖਾ ਕਰਕੇ ਸਮਝਾਉਣਗੇ। ਆਹ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮ ਦਿਖਾਉਣਗੇ ਕਿ ਆਹ ਤੂੰਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਸਾਰੇ ਕੰਮ।

ਦੇਇ ਕਿਵਾੜ ਅਨਿਕ ਪੜਦੇ

ਮਹਿ ਪਰ ਦਾਰਾ ਸੰਗਿ ਫਾਕੈ ॥

ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤੁ ਜਬ ਲੇਖਾ ਮਾਗਹਿ

ਤਬ ਕਉਣੁ ਪੜਦਾ ਤੇਰਾ ਢਾਕੈ ॥ ਅੰਗ - ੬੧੬

ਹੈ ਕੋਈ ਜਿਹੜਾ ਪੜਦਾ ਪਾ ਦਏਗਾ ਤੇਰੇ ਤੇ। ਐਥੇ ਤਾਂ ਵੀਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਲਏਂਗਾ। ਫੇਰ ਉਥੇ ਤੱਤੇ ਥੰਮ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਨਾ ਤਪੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਗਲਾ ਲਾਉਣਗੇ, ਫੇਰ ਰੋਵੇਂਗਾ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦ ਬਚਨ ਕਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਦਿਖਾ ਵੀ ਸਕਦੇ ਓ? ਕਹਿੰਦੇ, ਆਜਾ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਬਥੇਰਿਆਂ ਨੇ ਦੇਖੇ ਨੇ।

ਇਕ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਹੀ ਨੇ, ਆਹ ਹੁਣ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਬਹੁਤੀ ਪੁਰਾਣੀ ਨਹੀਂ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਵੇਲੇ ਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਦੇ ਹੁੰਦੇ ਪਰ੍ਹੇ ਮਾਲਵੇ ਵਲ, ਉਥੇ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ। ਉਥੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਉਂ ਕਰੀ ਇਥੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਉਥੇ ਸੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਆਈਂ। ਇਥੇ ਰਹੀਂ, ਰਾਤ ਅੱਜ।

ਉਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਗਿਆ ਉਹਨੇ ਬੜਾ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਮੈਂ ਵੀ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਖੇਤ ਵਿਚ ਝੌਂਪੜੀ ਪਾ ਕੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬਚਨ ਜਦ ਚਲਦੇ ਰਹੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਗਨ ਕਿੱਥੋਂ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਲਗਨ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਲਾਈ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਕਿਵੇਂ? ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਫੌਜ ਵਿਚੋਂ ਗੀਜਰਵ ਲਿਸਟ ਤੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਗਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਸੀ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ, ਓਧਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ, ਇਹ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੱਟ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤਰਖਾਣ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਾ ਹੈ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡਣ ਤੁਰੇ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਹੁਣ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਇਥੇ ਨਰਕ ਸਵਰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਦਿਖਾ ਦਿਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਜੇ ਜਲ ਗਿਆ, ਕੌਣ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ, ਕਾਹਦੇ ਵਿਚ ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਪਾਵਾਂਗੇ ਅਸੀਂ। ਜਦੋਂ

ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਹੱਥ ਵਗੈਰਾ ਬੰਨ੍ਹੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਤੇ ਦੀ ਦਿਖਾ ਦਿਓ। ਜਦੋਂ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਦੀ ਲੰਘਾਇਆ ਮੈਨੂੰ, ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ -

ਪਾਪੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਏ ਹਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਜਿਉ ਮਥਨਿ ਮਾਧਾਣੀਆ

ਤਿਉ ਮਥੇ ਧ੍ਰਮ ਰਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੨੫

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸਵਰਗ ਵੀ ਦਿਖਾ ਦਿਓ, ਕੰਬਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿ ਆਹ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਥੇ ਆ ਕੇ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਹਿਣ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਸਰੀਰ? ਕਹਿੰਦੇ, ਅਜੇ ਤਾਂ ਲਿਆ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਛੇਤੀ ਕਰੀਏ। ਮੈਨੂੰ ਸਵਰਗ ਦੇ ਉਤੇ ਦੀ ਲੰਘਾ ਦਿਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਲੰਘਦਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਦੇਖ ਲਏ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਮੈਂ ਚਿਤਾ ਤੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਗ ਲਾ ਦਿਤੀ, ਅਜੇ ਲੱਗੀ ਹੀ ਸੀ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾ ਦਿਤੀ, ਮੈਂ ਤਕੜਾ ਸੀ, ਰੱਸੀ ਵਗੈਰਾ ਤੋੜ ਕੇ ਮੈਂ ਛਾਲ ਮਾਰੀ, ਲੱਕੜੀਆਂ ਸੁੱਟ ਦਿਤੀਆਂ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ। ਜਿਉਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਮੈਂ ਬਹਿ ਗਿਆ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ। ਇਧਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਜੀਉਂਦਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਉਂ ਦਾ ਹੀ ਜਿਹੜਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮਿਸਤਰੀ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਲੈਣ ਚਲੇ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਇਥੇ ਲੱਕੜਾਂ ਪਾੜਦਾ ਸੀ, ਇਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਓ ਕਿੱਕਰ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹਾ, ਕਾਲ ਨੇ ਕਿੱਕਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿਤਾ, ਉਥੇ ਲੱਗਿਆ ਵੱਢਣ, ਕੁਹਾੜਾ ਚਲਾਇਆ ਉਹ ਲੱਗਿਆ ਨਾ, ਗਰਦਨ ਭਰਨੇ ਥੱਲੇ ਮਾਰਿਆ ਕਾਲ ਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਲੈ ਬਈ ਇਹ ਤਾਂ ਹੈਗਾ ਸਬੂਤ। ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਗਏ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਲੈ ਗਏ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਦੁਨੀਆਦਾਰ ਹੋ ਜਿਹੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅਗਰ ਮਰਗ ਕਰੋਗੇ ਕਿ ਪ੍ਰਾਣ ਰਹਿ ਗਏ ਦਿਮਾਗ 'ਚ ਤੇ ਉਥੇ ਸੁਪਨੇ ਵਾਂਗਣ ਇਹਨੂੰ ਦਿਸ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲੇਖੇ ਪੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਨਰਕ ਤਾਂ ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਔਖਾ ਹੈ।

ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਲਮੀਕ! ਤੈਨੂੰ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਝਲਕਾ। ਪਰ ਐਉਂ ਦੱਸ ਜਿਹੜੇ ਤੂੰ ਕਰਮ ਕਰੇ ਨੇ ਇਹਦਾ ਫਲ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਭੋਗਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਥਾਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਭੋਗਣਾ। ਜਾਹ ਘਰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਆ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ ਐਸਾ?

ਅਉਗਣੁ ਸਭ ਪਰਗਾਸਿਅਨੁ ਰੋਜਗਾਰੁ ਹੈ ਏਹੁ ਅਸਾੜਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/19

ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬੋਲੀ ਬਣਦਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਬੰਦੇ ਮਾਰ ਕੇ ਚਾਹੇ ਤੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਖਾਣੀ ਹੀ ਹੈ, ਨਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਹਾਮੀ ਭਰੀ, ਨਾ ਘਰਵਾਲੀ ਨੇ ਭਰੀ। ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਐਡਾ ਗਾਫਲ।

ਤੂੰ ਵਲਵੰਚ ਲੂਕਿ ਕਰਹਿ ਸਭ ਜਾਣੈ ਜਾਣੀ ਰਾਮ ॥
ਅੰਗ - ੫੪੬

ਕਹਿੰਦੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ। ਲੁੱਕ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਮ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਤੂੰ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਲੁੱਕ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਲੁੱਕ ਕੇ ਕਿੱਥੇ ਕਰ ਲਵੇਂਗਾ, ਰੱਬ ਤਾਂ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਹੈ -

ਪੇਖਤ ਸੁਨਤ ਸਦਾ ਹੈ ਸੰਗੇ

ਮੈ ਮੂਰਖ ਜਾਨਿਆ ਦੂਰੀ ਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੬੧੨

ਮੈਂ ਮੂਰਖ ਨੇ ਦੂਰ ਜਾਣ ਲਿਆ। ਉਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਦੇਖਦਾ ਹੈ -

ਤੂੰ ਵਲਵੰਚ ਲੂਕਿ ਕਰਹਿ ਸਭ ਜਾਣੈ ਜਾਣੀ ਰਾਮ ॥
ਲੇਖਾ ਧਰਮ ਭਇਆ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੫੪੬

ਜਿਵੇਂ ਤਿਲ ਪੀੜਦੇ ਨੇ ਪਿਆਰਿਆ ਐਉਂ ਪੀੜ ਦੇਣਗੇ।

ਕਿਰਤ ਕਮਾਣੇ ਦੁਖ ਸਹੁ ਪਰਾਣੀ

ਅਨਿਕ ਜੋਨਿ ਭ੍ਰਮਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੫੪੬

ਹੁਣ ਜੂਨਾਂ 'ਚ ਪੈ ਜਾ, ਤੁਰਿਆ ਫਿਰ ਜਿਹੜਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਲੇਖੇ ਦਿੰਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਹ।

ਮਹਾ ਮੋਹਨੀ ਸੰਗਿ ਰਾਤਾ ਰਤਨ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ॥

ਅੰਗ - ੫੪੬

ਤੂੰ ਤਾਂ ਜਨਮ ਹੀ ਗਵਾ ਲਿਆ। ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ ਕਿ ਹੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਮੇਰੀਆ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੀਆਂ ਤੁਸੀਂ। ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲੀ। ਕੋਈ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ। ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਮੈਨੂੰ ਬਚਾ ਲਓ, ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਹੀ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਰੋੜਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ,

ਸਤਿਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਰੋੜਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ।

ਕੋਟਿ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨੰ

ਅਨਿਕ ਸੇਧਨ ਪਵਿਤ੍ਰਤਹ ॥ ਅੰਗ - ੭੦੬

ਜੇ ਕਰੋੜਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲੈ, ਕਰੋੜਾਂ ਦਾਨ ਕਰ ਲੈ, ਕਿੰਨੀ ਹੀ ਪਵਿਤਰਤਾ ਲੈ ਆ,

ਉਚਰੰਤਿ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਸਨਾ

ਸਰਬ ਪਾਪ ਬਿਮੁਚਤੇ ॥ ਅੰਗ - ੭੦੬

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਰਾਮ-ਰਾਮ, ਅੱਲਾਹ-
ਅੱਲਾਹ ਜਪਾਂਗੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ ਕਾਲਾ
ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥

ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ

ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੬੫੧

ਇਹ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਨਾ -

ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥

ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ ॥ ਅੰਗ - ੪

ਉਹਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮੈਲ ਲਾਹੁਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣੀ ਹੈ ਪਾਪਾਂ
ਦੀ, ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਬਚਣਾ।

ਈਧਣੁ ਕੀਤੋਮੁ ਘਣਾ ਭੋਰੀ ਦਿਤੀਮੁ ਭਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੬

ਇਧਨ ਲੈ ਲਿਆ ਇਥੇ। ਪੁਛਦੇ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਹੈ ਜੀ ਇਹ?
ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਕੁਇੰਟਲ। ਇਕ ਚੰਗਿਆੜਾ ਅੱਗ ਦਾ
ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿਓ। 50 ਹਜ਼ਾਰ ਕੁਇੰਟਲ ਹੈ ਚੰਗਿਆੜਾ ਇਕ
ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਨੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ? ਜਿੰਨੇ ਔਗੁਣ ਨੇ ਸਾਰੇ
ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਹਨੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣੇ ਨੇ।

ਮਨਿ ਵਸੰਦੜੋ ਸਚੁ ਸਹੁ ਨਾਨਕ

ਹਭੇ ਡੁਖੜੇ ਉਲਾਹਿ॥ ਅੰਗ - ੨੦੬

ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ, ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ।

ਘੋਰ ਦੁਖੰ ਅਨਿਕ ਹੜੰ

ਜਨਮ ਦਾਰਿਦ੍ਰੰ ਮਹਾ ਬਿਖਾਦੰ॥ ਅੰਗ - ੧੩੫੫

ਹਤਿਆਰਾ ਬੰਦਾ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਘੋਰ ਦੁਖ ਹੋਵੇ, ਹਤਿਆਰਾ
ਬੇਅੰਤ ਕਰੀਆ ਹੋਣ। ਜਨਮ ਦਾ ਦਰਿਦਰੀ ਹੋਵੇ, ਬੇਅੰਤ ਕਲੇਸ਼
ਉਹਦੇ ਗਲ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਹਟਦਾ ਕਿਵੇਂ ਹੈ?

ਮਿਟੰਤ ਸਗਲ ਸਿਮਰੰਤ ਹਰਿ ਨਾਮ

ਨਾਨਕ ਜੈਸੇ ਪਾਵਕ ਕਾਸਟ ਭਸਮੰ ਕਰੋਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫੫

ਜਿਵੇਂ ਲੱਕੜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਚੰਗਿਆੜਾ ਭਸਮ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ
ਹੈ ਐਉਂ ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਇਹਨੂੰ ਭਸਮ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ
ਪਿਆਰਿਆ! ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਉਂ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਬਾਰੇ
ਮਹਾਤਮਾ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਨਾਮ ਨਹੀਂ
ਜਪਦਾ? ਦੱਸ ਤੇਰਾ ਦੇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਕੀ
ਹੋਇਆ? ਬਾਣੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਮਾਤਾ ਵਾਂਗਣ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ,
ਮਾਤਾ ਕਿਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਥੱਪੜ ਵੀ ਮਾਰ ਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦੀ
ਹੈ, ਕਿਤੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਤੇ
ਪਿਆਰ ਲਾਡ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੀ
ਬਾਣੀ ਮਾਤਾ ਹੈ ਕਿਤੇ ਸਾਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਐਹੋ ਜਿਹੇ
ਅੱਖਰ ਕਹਿ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਮੂਰਖ ਹੈਂ, ਅਕਿਰਤਘਣ ਹੈ,

ਤੂੰ ਆਤਮਘਾਤੀ ਹੈਂ, ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ
ਨਾਲ-

ਧਾਰਨਾ - ਆਤਮਘਾਤੀ ਆਤਮਘਾਤੀ ਆਤਮਘਾਤੀ ਓ,
ਨਾਮ ਨਹੀਓ ਜਪਦੇ ਜਿਹੜੇ ਆਤਮਘਾਤੀ ਜੀ।

ਕਿਉਂਕਿ ਆਤਮਘਾਤੀ ਮਹਾਂ ਕਸਾਈ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ
ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਨਸ ਸਰੀਰ
ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ
ਆਤਮਾ ਦਾ ਹੀ ਘਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਓ। ਇਹ ਤਾਂ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ
ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੈ -

ਦੁਲਭ ਦੇਹ ਪਾਈ ਵਡਭਾਗੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੮੮

ਵੱਡਿਆਂ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਮਿਲੀ ਹੈ -

ਨਾਮੁ ਨ ਜਪਹਿ ਤੇ ਆਤਮ ਘਾਤੀ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੮

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਨਹੀਂ ਨਾਮ ਜਪਦੇ।

ਮਰਿ ਨ ਜਾਹੀ ਜਿਨਾ ਬਿਸਰਤ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੮

ਉਹ ਜੀਉਂਦੇ ਕਿਉਂ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਮਰ ਜਾਣਾ
ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ -

ਨਾਮ ਬਿਹੂਨ ਜੀਵਨ ਕਉਨ ਕਾਮ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਖਾਤ ਪੀਤ ਖੇਲਤ ਹਸਤ ਬਿਸਥਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੮

ਖਾਂਦਾ-ਪੀਂਦਾ, ਹਸਦਾ, ਵਿਸਥਾਰ ਜੋ ਬੇਅੰਤ ਇਹਦੇ ਵਿਚ
ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ -

ਕਵਨ ਅਰਥ ਮਿਰਤਕ ਸੀਗਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੧੮੮

ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਦੇ ਦਿਓ। ਉਹ ਤਾਂ ਮੁਰਦਾ ਹੈ -

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ॥

ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ॥

ਅੰਗ - ੨੫੩

ਸੋ ਜੀਵਿਆ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥

ਜੇ ਜੀਵੈ ਪਤਿ ਲਬੀ ਜਾਇ ॥

ਸਭੁ ਹਰਾਮੁ ਜੇਤਾ ਕਿਛੁ ਖਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੨

ਸੋ ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜੋ ਨ ਸੁਨਹਿ ਜਸੁ ਪਰਮਾਨੰਦਾ ॥

ਪਸੁ ਪੰਖੀ ਤ੍ਰਿਗਦ ਜੋਨਿ ਤੇ ਮੰਦਾ ॥ ੩ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੮

ਉਹ ਤਾਂ ਸੱਪ ਗੰਢ ਗੰਡੋਲਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਮਾੜਾ ਹੈ,
ਤ੍ਰਿਗਦ ਜੋਨ ਨਾਲੋਂ ਮਾੜਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਕੀੜੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਕੁੱਤਿਆਂ
ਦੇ ਸਿਰ 'ਚ ਉਹਨੂੰ ਤ੍ਰਿਗਦ ਜੋਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ

ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜਾ ਹੈ।

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੮

ਕਹਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਦ੍ਰਿੜੁ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ-
ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ਰਿਦ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੮

ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਰਿਦੇ 'ਚ ਸਮਾ ਦਿਤਾ। ਸੋ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿਓ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ 'ਚ ਪ੍ਰਤੀਬੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ -

**ਰਾਮ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇ ਕੈ ਕਬੀਰਾ ਗਾਂਠਿ ਨ ਖੋਲੁ ॥
ਨਹੀ ਪਟਣੁ ਨਹੀ ਪਾਰਖੁ ਨਹੀ ਗਾਹਕੁ ਨਹੀ ਮੋਲੁ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਜੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾਮ ਨਾ ਦਿਓ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਕਦਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਾਮ ਦੀ। ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਨਾਮ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਸੀਂ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਛਕਦੇ ਹਾਂ। ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਹੜਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਕਿਹੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਢਾਈ ਮਾਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਾਮ ਦੀਆਂ। ਬਾਣੀ ਕਿਹੜਾ ਪੜਦਾ ਹੈ, ਝੂਠੇ ਵਾਇਦੇ, ਝੂਠੇ ਅਸੀਂ ਬੰਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਉਹਨੇ ਦੱਸ ਸਾਲ ਪਿਛੇ ਫਿਰਕੇ ਛਕਿਆ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਧੂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਮੰਤਰ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਮੰਤਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ, ਫੇਰ ਛੱਡਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਨ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹਦਾ ਉਧਾਰ ਤਾਂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰਤੀਲੋਮ ਨਾਮ ਦੇ ਦਿਓ, ਉਲਟਾ ਦੇ ਦਿਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਬਈ ਬਾਲਮੀਕ ਮਰਾ-ਮਰਾ-ਮਰਾ-ਮਰਾ, ਕਰੀਂ। ਉਹ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ। ਕਹਿ ਕੇ ਮਹਾਤਮਾ ਚਲੇ ਗਏ। ਘਰ ਬਾਰ ਉਹਨੇ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਲੋਕ-ਕੁਟੰਬ ਇਹ ਤਾਂ ਫਜ਼ੂਲ ਹੀ ਮਹਿਕਮਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਏ ਮਨ ਪਿਆਰਿਆ ਤੂ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸਮਾਲੇ ॥

**ਏਹੁ ਕੁਟੰਬੁ ਤੂ ਜਿ ਦੇਖਦਾ ਚਲੈ ਨਾਹੀ ਤੇਰੈ ਨਾਲੇ ॥ ਸਾਥਿ
ਤੇਰੈ ਚਲੈ ਨਾਹੀ ਤਿਸੁ ਨਾਲਿ ਕਿਉ ਚਿਤੁ ਲਾਈਐ ॥**

ਐਸਾ ਕੰਮੁ ਮੂਲੇ ਨ ਕੀਚੈ ਜਿਤੁ ਅੰਤਿ ਪਛੋਤਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੮

ਫੇਰ ਚਿੱਤ ਲਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈ ਉਹ ਅਧੂਰਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਹ ਪੈ ਗਿਆ ਕੁਟੰਬ ਦੇ ਵਿਚ। ਸਿਰੇ ਜਾਣ ਹੀ ਨਾ ਦਿਤਾ। ਐਨੇ ਫਿਕਰ ਫਾਕੇ ਹੋ ਗਏ, ਐਨੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਧ ਗਈ, ਐਨਾ

ਪਸਾਰਾ ਪਸਾਰ ਲਿਆ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਫੇਰ ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਐਵੇਂ ਹੀ ਗੁਆ ਦਿਤਾ। ਖਾਹਮ-ਖਾਹ ਗਵਾ ਦਿਤਾ। ਇਹਨੇ ਸਭ ਕੁਛ ਦੇਖ ਲਿਆ ਸੀ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਸੀ ਅੰਦਰ ਵਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾ ਨਾਮ ਰਸਨਾ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਨਾਮ ਸ੍ਰਾਸ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਨਾਮ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫਲ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੈਖਰੀ ਨਾਮ ਨਾਲੋਂ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਠ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਫਲ, ਸੌ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ, ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਹੈ ਨਾਭੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ, ਨਾਭੀ 'ਚ ਪੂਰਨ silence ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਥੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਹਿ ਦਿਓ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਬਾਹਰ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰੀ ਕਹਿ ਦਿਓ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ ਪੁਸਤਕ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਆਪਣੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਖੋਲ੍ਹ-ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਲਓ ਜਿਹਨੂੰ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਨਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਸਮਾਧੀ ਲਗ ਗਈ, ਲਿਵ ਲੱਗ ਗਈ, ਟੁਟਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ, ਪੱਤੇ ਆ ਗਏ, ਹਵਾ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਲਿਆ ਦਿਤੀ, ਘਾਹ ਉਡ ਕੇ ਆ ਗਿਆ, ਬਰਸਾਤ ਹੋ ਗਈ, ਘਾਹ ਜੰਮ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਹੱਡੀਆਂ 'ਚ ਪ੍ਰਾਣ ਹੁੰਦੇ, ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਤਾਂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਵਿਚ ਨੇ, ਚਾਰ ਦਿਨ ਅੰਨ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਪਾਣੀ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬੰਦਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਦੇਖਿਆ ਬਈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਬਿਰਤੀ ਇਹਦੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਲਿਆ, ਕੱਢ ਕੇ ਯੋਗ ਬੱਲ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਸੁਰਤੀ ਖਿੱਚ ਲਈ ਹੇਠਾਂ, ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇਖ ਕੇ, ਪੂਰਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਸ ਵੇਲੇ -

ਜਿਸ ਨੋ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ

ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੬

ਆਹ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਕਦੇ ਗਏ ਨਹੀਂ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਸੰਤ ਚੁੱਪ ਨੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਗੱਲ, ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਬੋਲਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਇਹ ਬੋਲਣਾ ਹੀ ਗੁਨਾਹ ਹੈ। ਉਪਦੇਸ਼ ਉਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਪੂਰਨ ਦਇਆਲ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਾ ਦਿਤਾ, ਜੀਵ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਇਕ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਆਤਮਾ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਕਰਾ ਦਿਤਾ -

ਆਤਮਾ ਪਰਾਤਮਾ ਏਕੋ ਕਰੈ ॥

ਅੰਤਰ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਅੰਤਰਿ ਮਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੬੬੧

ਘਟ-ਘਟ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦਿਤੇ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਪਾਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਰੇ ਚਿਤ ਚੇਤਿ ਚੇਤ ਅਚੇਤ ॥
ਕਾਹੇ ਨ ਬਾਲਮੀਕਿਹਿ ਦੇਖ ॥
ਕਿਸੁ ਜਾਤਿ ਤੇ ਕਿਹ ਪਦਹਿ ਅਮਰਿਓ
ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਬਿਸੇਖ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੨੪

ਕਿੰਨਾ ਪੂਜਨੀਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੋ, ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਪੂਜਦੇ ਨੇ, ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ, ਸੋ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਪਹਾੜ ਸੀ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਲੰਘ ਗਿਆ।

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਹਰੀ ਦਾ ਬਾਲਮੀਕ ਨੇ,
ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਪਹਾੜ ਲੰਘਿਆ।

ਸਚੁ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਇ ਉਧਾਰਿਅਨੁ ਟਪਿ ਨਿਕਥਾ ਉਪਰ ਵਾੜਾ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਲੰਘੇ ਪਾਪ ਪਹਾੜਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/19

ਪਦਵੀ ਕਿੱਡੀ ਹੋ ਗਈ, ਪਾਂਡਵਾਂ ਦਾ ਯੱਗ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਉਥੇ ਪੱਤਲਾਂ ਜੂਠੀਆਂ ਚੁੱਕਦੇ ਸੀ, ਚਰਨ ਧੋਂਦੇ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ ਬੁਲਾਏ ਹੋਏ ਸੀ, ਸੰਖ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਬਾਂਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਜੋਰ ਨਾਲ ਵੱਜੇਗਾ, ਲੇਕਿਨ ਨਾ ਵੱਜਿਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਕਿਸੇ ਲੇਖੇ 'ਚ ਨਾ ਆਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਸੂ ਯੱਗ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿੰਨੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਘੋੜਾ ਛੱਡਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬੜੇ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਏ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਆ ਗਏ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਪੂਰੇ ਨੂੰ, ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ, ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਮਹਾਤਮਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਦੱਸੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਦੱਖਣ ਵਾਲਾ ਪਾਸਾ ਹੈ, ਜਮਨਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਝੋਂਪੜੀਆਂ ਨੇ, ਉਥੇ ਚੰਡਾਲ ਜਾਤੀ ਦੇ ਲੋਕ ਵਸਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ, ਬਾਲਮੀਕ ਹੈ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ। ਛੱਜ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਓ ਓਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਓ, ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿਆਂਦਾ, ਸਾਖੀ ਬੜੀ ਲੰਮੀ ਹੈ।

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਗੈਰਾ ਛਕਾਇਆ, ਸੰਖ ਨਾ ਵੱਜਿਆ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤਰਕ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਹਦੇ ਉਤੇ। ਦਰੋਪਤੀ ਕਹਿੰਦੀ ਮੈਂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਕਿਉਂ? ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਦੇ ਨਾਲ 36 ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰੇ ਸੀ, ਇਹਨੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ, ਖੱਟੇ

ਮਿੱਠੇ, ਸਲੂਣੇ, ਕੌੜੇ ਸਭ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਸੁਆਦ ਆਏਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ, ਸਾਧੂ ਦੇ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਤਰਕ ਕਰੀਦੀ।

ਫੇਰ ਬਣਾਓ, ਫੇਰ ਦੁਬਾਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਿਆ, ਫੇਰ ਬੁਲਾਇਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਐਨਾ ਸੰਖ ਵੱਜਿਆ ਕਿ ਮੀਲਾਂ ਤੱਕ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਹੋਈ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਕ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕੁਛ ਵੀ ਨਾ ਇਹਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਜਦ ਇਹਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਿਆ ਤਾਂ ਗੱਜ ਵੱਜ ਕੇ ਸੰਖ ਵਜਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਇਹਦਾ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ, ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕ -

ਪਿੰਗੁਲ ਪਰਬਤ ਪਾਰਿ ਪਰੇ ਖਲ ਚਤੁਰ ਬਕੀਤਾ ॥
ਅੰਗ - ੮੦੯

ਅਨਪੜ੍ਹ ਬੰਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ,

ਅੰਧੁਲੇ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸੁਝਿਆ.....॥
ਅੰਗ - ੮੦੯

ਗਿਆਨ ਨੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਜਿਹੜੇ ਹੀਣੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਤਿੰਨੇ ਭਵਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਭੂਤ, ਭਵਿੱਖਤ, ਵਰਤਮਾਨ, ਤਿੰਨ ਕਾਲਾਂ ਦੀਆਂ।

.....ਗੁਰ ਭੇਟਿ ਪੁਨੀਤਾ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ - ੮੦੯

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਓਸ ਵੇਲੇ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੁਣਿਓ ਮੇਰੇ ਮੀਤਾ
ਮਹਿਮਾ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਸੰਗ ਦੀ।

ਮਹਿਮਾ ਸਾਧੂ ਸੰਗ ਕੀ ਸੁਨਹੁ ਮੇਰੇ ਮੀਤਾ ॥
ਮੈਲੁ ਖੋਈ ਕੋਟਿ ਅਘ ਹਰੇ ਨਿਰਮਲ ਭਏ ਚੀਤਾ॥

ਅੰਗ - ੮੦੯

ਸੋ ਐਸਾ ਜੋ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ, ਉਹ ਦੇ 'ਚੋਂ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਪੁਆ ਲੈਣੀ, ਬੜਾ ਘਾਟਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜਾ ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਆ ਜਾਏ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡਾ ਉਧਾਰ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਬਾਲਮੀਕ ਦਾ ਮਨਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਜੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਬਾਲਮੀਕ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਅਸੀਂ ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਕੁਛ ਐਸਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਹੀ ਬਣਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਕਿ ਸਾਡਾ ਕਿਹੜਾ ਸੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਕਿਹਨੂੰ ਮੱਥੇ ਟੇਕੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਇਥੇ ਹੀ ਮੈਂ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

(*****)

ਸਾਧਸੰਗਿ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਰੇ ਸੇਵਾ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ.

ਉਦਮ ਕਰਹੁ ਵਡਭਾਗੀਹੋ
ਸਿਮਰਹੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਸਿਮਰਤ ਸਭ ਸੁਖ ਹੋਵਹਿ
ਦੁਖੁ ਦਰਦੁ ਭੁਮੁ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੪੫੬

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਲਾਜ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਤੇ ਦਰਦਾਂ ਦਾ। ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਿ ਮੈਂ ਦੁਖੀ ਹਾਂ ਜੀ, ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਦੁਖਦਾ ਹੈ ਜੀ, ਦਰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਘਾਟਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਬਰਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਵਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਆਹ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੱਲ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਦਮ ਕਰੋ ਸੁਸਤੀ ਨਾ ਧਾਰੋ ਏਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਉਦਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਦਾ ਉਦਮ ਕਰੋ। ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਜਿਹਦਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਤਿਆ ਲਓ ਕੋਈ ਐਸੇ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਨੂੰ sorry feel ਕਰਨੀ ਪੈਣੀ ਹੈ ਇਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਚਨ ਨੇ। ਉਦਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਹਲ ਜੋੜਦੇ ਹਾਂ, ਟਰੈਕਟਰ ਜੋੜਦੇ ਹਾਂ, ਟਿਊਬਵੈਲ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪੜ੍ਹਾਈ-ਲਿਖਾਈ, ਨੌਕਰੀਆਂ ਚਾਕਰੀਆਂ, ਸਭ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਉਦਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹਦਾ ਫਲ limited ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿਆਣਾ ਕਿਸਾਨ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਐਨੇ ਧਾਨ ਲਾਏ ਜਾਂ ਜੀਰੀ ਲਾਈ, ਜੇ ਮੈਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਪਜ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਐਨੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਾ ਹਿਸਾਬ ਲਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੀ germination ਜਰਮੀਨੇਸ਼ਨ ਹੈ--- ਕਿੰਨੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਬੱਲੀ ਦੀ ਅੰਸਤ ਹੈ, ਸਿਆਣਾ ਬੰਦਾ ਦੋ ਚਾਰ ਬੱਲੀਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਖੇਤ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਨਾ ਹੋਏਗਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਇਕ ਖੇਤੀ ਐਸੀ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਫਲਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰ ਕੇ ਘਰ ਤੋਂ ਚੱਲੇ, ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆਵੇ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣੋ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੋ ਤੇ ਫੇਰ ਏਸ ਨੂੰ ਮੰਨੋ, ਮੰਨ ਕੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਜੇ ਕਰ ਲਵੇ ਉਹ, ਤਾਂ ਫਲ ਕਿੰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥
ਅੰਗ - ੫੪੬

ਕਈ ਕਰੋੜ ਜੱਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਜੇ ਅਸੀਂ

ਰੋਜ਼ ਇਕ ਜਗ ਕਰੀਏ, ਜਦ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਸਾਧਨ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਨਮਿੱਤ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇਕ ਯੱਗ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਯੱਗ ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਅਖੰਡਪਾਠ ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੱਗਾਂ 'ਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ, ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਿਆ ਇਕ ਯੱਗ ਤੇ ਖਰਚ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਿੰਨੀ ਦੱਛਣਾ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ, ਸੈਂਕੜੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਖੁਰਾਂ ਨੂੰ ਸੋਨਾ ਲਾ ਕੇ, ਸਿੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸੋਨਾ ਲਾ ਕੇ, ਪੁੰਛ ਦੇ ਉਤੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਸੋਨਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸੋਨਾ ਇਕ ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਸੈਂਕੜੇ ਪਸ਼ੂ ਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਇਕ ਯੱਗ ਦੇ ਉਤੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਸੀਰਾ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਯੱਗ। ਜਿਹੜਾ ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਸੀ ਉਹਦੇ 'ਚ ਲੱਖਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਇਥੇ ਤੱਕ ਵੀ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਰੱਸੇ ਸੀ, ਰੱਸਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਸੰਗਲ ਪਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਸਮੇਤ ਸੋਨੇ ਦੇ ਸੰਗਲ ਦੇ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸੀ ਯੱਗਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਮਹਾਰਾਜ! ਕਿੰਨਾ ਫਲ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਯੱਗ ਕਰਾਈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ, ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਣ, ਉਹਦਾ ਇਕ ਫਲ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜੇ ਯੱਗ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ, ਅਧੂਰੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਰੇ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਸੰਪੂਰਨ ਬਹੁਤ ਵਿਰਲਿਆਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫਲ ਵਿਰਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਵਿਧੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜਿਥੇ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਭੋਰਾ ਕੁ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੇ ਯੱਗ ਕਰਿਆ, ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਇਆ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੂਠੀਆਂ ਪੱਤਲਾਂ ਚੁਕਦੇ ਰਹੇ, ਆਏ ਅਤਿਥੀਆਂ ਦੇ ਚਰਨ ਧੋਂਦੇ ਰਹੇ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਯੱਗ ਸੰਪੂਰਨ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਹ ਰੱਖੀ ਸੀ ਕਿ ਬਾਂਸ ਦੇ ਉਤੇ ਸੰਖ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਓ, ਜੇ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਬੋਲ ਪਿਆ ਤਾਂ ਯੱਗ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਅਖੀਰ ਬਾਲਮੀਕੀ ਰਿਸ਼ੀ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ, ਜੋ ਚੰਡਾਲ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਜਦ ਉਹਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਕੇ ਚੂਲਾ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਚੂਲਾ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਾਰ, ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਸੰਖ ਗੱਜ ਪਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਬਥੇਰੇ ਬੁਲਾਏ, ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸੋ ਵਿਰਲੇ ਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਵੀ ਕਿੰਨੇ ਮਹੀਨੇ ਲੱਗੇ ਰਹੇ, ਲੱਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਈਏ ਲੱਗ ਗਏ, ਦਾਨ ਦਿਤਾ ਅਰਥਾਂ ਰੁਪਈਏ, ਤਾਂ ਵੀ ਮਸਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਇਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖੋ, ਕਲਜੁਗ ਦੇ

ਅੰਦਰ ਐਨੀ ਰਿਆਇਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੇ ਦਿਤੀ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਘਰ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਆਵੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਜਿੰਨੇ ਕਦਮ ਕੋਈ ਪੁੱਟ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਓਨੇ ਜੱਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜੇ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਢਾਲਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਫਲ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਦਾ ਫਲ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ -

**ਸੇਵਕ ਸਿਖ ਪੂਜਣ ਸਭਿ ਆਵਹਿ
ਸਭਿ ਗਾਵਹਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਉਤਮ ਬਾਨੀ ॥**

ਅੰਗ - ੬੬੯

ਆਉਂਦੇ ਸਾਰੇ ਨੇ, ਗਾਉਂਦੇ ਵੀ ਸਾਰੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਥਾਉਂ ਕਿਹਦਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ?

**ਗਾਵਿਆ ਸੁਣਿਆ ਤਿਨ ਕਾ ਹਰਿ ਥਾਇ ਪਾਵੈ ਜਿਨ
ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨੀ ॥**

ਅੰਗ - ੬੬੯

‘ਜਿਨ’ ਕਹਿ ਦਿਤਾ, ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। condition ਲਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਮੰਨ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮੰਨ ਕੇ ਫੇਰ ਜੀਵਨ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੫੪੬

ਕਈ ਕਰੋੜ ਜਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਸੁਣਦੇ ਨੇ ਤੇ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਯੱਗ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਸੌ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਚ ਛੱਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਪੰਜ ਸੌ ਯੱਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲੱਖ ਵੀ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਪੌਣੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਲੱਖ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕਰਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਯੱਗ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇਥੇ ਕਈ ਕਰੋੜ ਜੱਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ -

ਉਦਮੁ ਕਰਹੁ ਵਡਭਾਗੀਹੋ

ਸਿਮਰਹੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੪੫੬

ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਉਦਮ ਕਰੋ। ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਵਾਸਤੇ? -

.....ਸਿਮਰਹੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੪੫੬

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਥਾਉਂ ਬੜਾ ਸੁਖਾਲਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ -

**ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ
ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥**

ਅੰਗ - ੩੦੫

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੈਠ ਜਾਵੇ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦਿਤਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਜਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇ ਉਹਨੂੰ।

**ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ
ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥**

ਅੰਗ - ੩੦੫

ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਦੋ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ। ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਪਾਪ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਪਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਆ ਜਾਵੇ -

ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਕੋਟਿ ਪਾਪ ਪਰਹਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੪

ਕਰੋੜਾਂ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਦਮ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਇਹਦਾ ਫਲ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਕਹਿੰਦੇ -

ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਸਿਮਰਤ ਸਭ ਸੁਖ ਹੋਵਹਿ

ਦੁਖੁ ਦਰਦੁ ਭ੍ਰਮੁ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੪੫੬

ਜਿਹਨੂੰ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਜਿੰਨੇ ਬੰਦਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਓਨੇ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਦੁਖ ਵੀ ਜਾਏਗਾ, ਭਰਮ ਵੀ ਜਾਏਗਾ, ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜ ਭਰਮ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਏਗਾ -

ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਗੋਬਿੰਦ ਨਹ ਅਲਸਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੪੫੬

ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੱਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਭਜਨ ਕਰੋ ਨਾ, ਆਲਸ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿਓ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ। ਐਉਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਧਰ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਧਰ ਨੀਂਦ ਦੇ ਝੂਟੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਤੁੰਦਰਾ ਨੀਂਦ ਪੈ ਗਈ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਜਪਿਆ ਹੈ ਨਾਮ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ ਆਲਸਾਈ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਭੇਟਤ ਸਾਧੂ ਸੰਗ ਜਮ ਪੁਰਿ ਨਹ ਜਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੪੫੬

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਜਮਾਂ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਭਲਾ ਕਿਤੇ ਚਲਿਆ

ਵੀ ਜਾਵੇ ਭੁੱਲ ਭੁਲੇਖੇ, ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਸਾਧਸੰਗਿ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਰੇ ਸੇਵਾ ॥

ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸੋਭਾ ਸੁਰਦੇਵਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੧

ਸੁਰ ਦੇਵ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼, ਉਥੇ ਵੀ ਸੋਭਾ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਬਚਨ ਕਮਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਮੰਨਦੇ ਨੇ ਮੰਨ ਕੇ ਫੇਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੋ ਇਸੇ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਰਦਾ ਤੋਂ ਉਪਰਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਏ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਓਲਾਦ। ਆਪ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ, ਤਨਖਾਹਦਾਰ ਵੀ ਸੀਗੇ। ਆਪ ਦੇ ਲੰਗਰ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦੇਖਣਾ ਕਿ ਕਿਤੇ ਐਸਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਮਦੂਤ ਲੈ ਗਏ ਹੋਣ ਉਸਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਗਲਤੀ ਦੇ ਨਾਲ। ਅੰਤਰਧਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖੋ! ਉਹਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਨਾ ਕਰਿਓ। ਸਾਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਕਰਿਓ। ਸਾਰੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਏ ਕਿ ਕੋਈ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਭੇਤ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਭਾਵੇਂ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਰਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਲੇਕਿਨ ਫੇਰ ਵੀ indication ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਰਮਜ਼ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ। ਬਚਨ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬਚਨ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਪੁੱਛ ਕੇ ਹੀ ਸਸਕਾਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਕੀ ਹੋਇਆ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਧਰਮਰਾਜ ਦੀ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਦੂਤ ਲੈ ਗਏ, ਇਕ ਜਮਦੂਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਦੂਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਕੱਟਦੇ ਮਾਰਦੇ ਲਿਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਗਾਈਡ ਬਣ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕੋਈ ਇਹਨੂੰ ਰਸਤੇ ਦੇ ਵਿਚ ਤਕਲੀਫ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਹੜੇ ਹਨ ਦੁਸ਼ਟ ਆਤਮਾ ਦੇ ਭਾਏ ਪੁਰਸ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਜਮਦੂਤ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਚੰਗੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਨੇਕ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਮਦੂਤ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਇਕ ਰੱਸੀ ਥਾਣੀ ਵਲੋਂ ਵਲੋਂ ਦੇਣ। ਪਰ ਇਹ ਹੈਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਸਤਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਸਤਾ ਬੜਾ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ।

ਸੋ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਗਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਕੱਢੋ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਹੈ? ਜਿਵੇਂ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਥੇ ਫਿਲਮ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, computerised ਹੈ ਜਿੰਨੇ ਪਾਪ ਨੇ ਛਾਣ ਕੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਧਰ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪੁੰਨ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤੇ ਜਦੋਂ

ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਕੱਢਣ ਲੱਗੇ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਹੀ ਨਾ ਲੱਭਿਆ, ਚਿਤ੍ਰਗੁਪਤ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹਦਾ ਤਾਂ ਨਾਉਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਲੈ ਆਏ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਨੇ ਜਾਂ ਪੁੰਨੀਆਂ ਦੇ ਜਾਂ ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ। ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਣੇ ਹੀ ਆਉਣੇ ਨੇ।

ਧਰਮ ਰਾਇ ਨੇ ਹੁਕਮੁ ਹੈ

ਬਹਿ ਸਚਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥

ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਦੁਸਟ ਆਤਮਾ ਓਹੁ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੩੮

ਪਰ ਪੁੰਨੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿਉਂ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁੰਨ ਬੀਜਦੇ ਨੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਜਾ ਕੇ। ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੁੰਨ ਬੀਜਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਇਕ ਉਹ ਗਲਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹਦਾ ਫਲ ਮੰਗ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਫਲ ਮੰਗ ਲਓ ਕਹਾਵਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਇੱਥੇ ਹੈ ਤੇ 70 ਗੁਣਾਂ ਹੈਗਾ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ। ਪਰ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ differ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਮਤ ਨਹੀਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਫਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਣਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ 'ਚ limit ਨਹੀਂ ਕਿ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਇਥੇ ਮਿਲਣਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਵੀ ਬੇਅੰਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਬੇਅੰਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਹ ਜਦੋਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੁੰਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮੈਨੂੰ ਸਵਰਗ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ -

ਪੁੰਨ ਦਾਨੁ ਜੋ ਬੀਜਦੇ ਸਭ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕੈ ਜਾਈ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੪

ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੇ ਉਥੇ ਬੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਉਥੇ ਭਗਤ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਯੋਗ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਹੋਰ ਨੇ। ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮੰਡਲ ਦੀ ਰੂਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿਉਂ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਓ? ਕਹਿੰਦੇ, ਐਉਂ ਕਰੋ ਜਲਦੀ ਇਹਨੂੰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਓ, ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ, ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਮੰਡਲ ਦਿਖਾ ਦੇਵੋ, ਕਹਿੰਦੇ, ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਛੇਤੀ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਸਰੀਰ ਜਲ ਗਿਆ ਫੇਰ ਰੂਹ ਕਾਹਦੇ 'ਚ ਪਏਗੀ। ਪਰ ਫੇਰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਹਿਣ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਚਲੋ ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਗੋੜਾ ਮਰਵਾ ਦਿਓ। ਸੋ ਜਿਉਂਦੀ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਉਂਦੀ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਤਾਂ ਬੜੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਸੀ ਕਿ ਸਸਕਾਰ ਨਾ ਕਰਿਓ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨੇ ਜੀਉਂਦੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ ਜਾ ਕੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਦੱਸਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੇਖੋ! ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਨਾ ਕਿ -

ਸਾਧਸੰਗਿ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਰੇ ਸੇਵਾ ॥
ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸੋਭਾ ਸੁਰਦੇਵਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੧

ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸੋਭਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।
ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਇਥੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਭੇਟਤ ਸਾਧੂ ਸੰਗ ਜਮ ਪੁਰਿ ਨਹ ਜਾਈਐ ॥
ਅੰਗ - ੪੫੬

ਇਹ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਰੂਹਾਨੀ ਕਾਨੂੰਨ ਜਿਹੜਾ ਸਾਧੂ
ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਸਾਧੂ ਦੇ ਬਚਨ ਦੀ ਕਮਾਈ
ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
ਜਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ 'ਚ ਉਹਨੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੋਕ
'ਚ ਜਾਏਗਾ।

ਦੁਖ ਦਰਦ ਨ ਭਉ ਬਿਆਪੈ
ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਤ ਸਦ ਸੁਖੀ ॥ ਅੰਗ - ੪੫੬

ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ ਇਕ ਤਾਂ ਸਦਾ ਸੁਖੀ ਹੈ
ਉਹਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੁਖ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੁਖ ਤੇ ਦਰਦ, ਡਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਹੀਂ
ਲੱਗਣਾ ਤੇ ਨਾਮ ਕਿੰਨਾ ਜਪਦਾ ਹੈ -

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਅਰਾਧਿ ਹਰਿ ਹਰਿ॥
ਅੰਗ - ੪੫੬

ਸਾਹ ਤਾਂ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਨੇ, ਖਾਲੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਖਾਲੀ
ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਜੇ ਭਲਾ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਦਿਤਾ
ਜਾਵੇ ਫੇਰ? ਕਹਿ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਾਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਸਗੋਂ ਇਕ ਵਾਰੀ
ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਹੁੰਦਾ, ਦੱਸ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਵਾਰੀ ਕਹਿ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਉਹ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੇ -

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਅਰਾਧਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਧਿਆਇ
ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਮਨਿ ਮੁਖੀ ॥ ਅੰਗ - ੪੫੬

ਮਨ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਮਨ ਸੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ ਦੁਖਾਂ ਦਾ
ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਦੁਖ ਕਿਉਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਨੇ?

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗ ॥
ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੫੬

ਰੱਬ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਰਸਾਂ ਕਸਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਲਾ ਦਿੰਦੇ
ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਰੋਗੀ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੈ ਭਾਈ।

ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੫

ਇਕ ਬੇ-ਮਰਿਆਦਾ ਖਾਂਦੇ ਨੇ, ਬੇਮਰਿਆਦਾ ਖਾਣ
ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦ੍ਰਾ
ਦਇਆ ਛਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤ।

ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ
ਜਿਹੜੇ ਸਾਸ-ਸਾਸ ਅਰਾਧਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦਰਦ ਨਹੀਂ
ਰਹਿੰਦਾ। ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਇਆਲ ਰਸਾਲ ਗੁਣ ਨਿਧਿ
ਕਰਿ ਦਇਆ ਸੇਵਾ ਲਾਈਐ ॥
ਨਾਨਕੁ ਪਇਅੰਪੈ ਚਰਣ ਜੰਪੈ
ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਗੋਬਿੰਦ ਨਹ ਅਲਸਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੪੫੬

ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੋਇਆ ਨਾ ਤੂੰ ਸੁਸਤੀ ਵਿਚ ਆ। ਸੋ
ਇਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਉਦਮੁ ਕਰਹੁ ਵਡਭਾਗੀਹੋ॥
ਅੰਗ - ੪੫੬

ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਓ ਉਦਮ ਕਰੋ ਤੇ ਉਦਮ ਕਰਨਾ
ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੈ -

.....ਸਿਮਰਹੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੪੫੬

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਿਮਰੋ, ਯਾਦ 'ਚ ਲਿਆਓ -
ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਸਿਮਰਤ ਸਭ ਸੁਖ ਹੋਵਹਿ

ਦੁਖੁ ਦਰਦੁ ਭ੍ਰਮੁ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੪੫੬

ਸੋ ਐਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖ -

ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ
ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੬

ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਨ ਭਾਅ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ
ਦਇਆਲ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਐਸਾ ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ
ਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ
ਭਾਈ ਮਾਧੋ ਸੀ। ਬੜਾ ਸਤਿਕਾਰ ਸੀ ਉਸਦਾ, ਬੜੀ ਕਰਨੀ
ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਸਨ ਆਪ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਲੜਕਾ ਸਤਿਸੰਗ
'ਚੋਂ ਵਾਪਸ ਜਾਂਦਾ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਤੂੰ
ਚੋਰ ਹੈਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਚੋਰੀ ਹੋ ਗਈ, ਉਹ ਚੋਰ ਦੇ ਮਗਰ ਲੱਗੇ
ਹੋਏ ਸੀ, ਇਹ ਬੱਚਾ ਅੜਿੱਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ-
ਜਾਂਦਾ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਤਾਂ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ
ਆਇਆ ਹੈਂ, ਦੱਸ ਮਾਲ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਚੋਰੀ
ਨਹੀਂ ਕਰੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ,
ਭਾਈ ਮਾਧੋ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲੈ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ!
ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ 'ਚੋਰ ਸਾਧ ਸਭ ਬ੍ਰਹਮ ਪਛਾਨੋ।' ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ
ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਨਿਗ੍ਹਾ 'ਚ ਨਾ ਕੋਈ ਚੋਰ ਹੈ,
ਨਾ ਕੋਈ ਸਾਡੀ ਨਿਗ੍ਹਾ 'ਚ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਨਿ ਅਪੁਨਾ ਭਰਮੁ ਗਵਾਤਾ ॥

ਤਿਸ ਕੈ ਭਾਣੈ ਕੋਇ ਨ ਭੁਲਾ

ਜਿਨਿ ਸਗਲੇ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਤਾ ॥ ਅੰਗ- ੬੧੦

ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਨਾ ਆਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ। ਲੜਕੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਤੂੰ ਸੱਚਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਹੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਲਿਜਾ ਕੇ ਸੂਲੀ, ਇਕ ਤਾਂ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਸੂਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ, ਇਕ ਬਾਂਸ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ ਬਹੁਤ ਤਿੱਖੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਬਾਂਸ ਦੀ ਸੂਲੀ ਸੀ ਉਥੇ, ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ। ਸੂਲੀ 'ਤੇ ਲਟਕਾ ਦਿਤਾ ਜਦੋਂ ਸੂਲੀ ਨਾਲ ਲੱਗੀ ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੀ ਸੂਲੀ ਸੀ ਤੇ ਬਾਂਸ ਸੀ ਉਹ ਦੋਖਦੇ-ਦੋਖਦੇ ਲਗਰਾਂ ਛੱਡ ਆਇਆ। ਹਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਬਾਂਸ, ਨਰਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬੱਚਾ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਲਗਦੇ ਸਾਰ ਸੂਲੀ ਹਰੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਨਰਮ ਹੋ ਗਈ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸਖਤੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਤੇ ਭਾਈ ਮਾਧੋ ਦੇ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਭਾਈ ਮਾਧੋ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਦੇ ਲੰਗਰ 'ਚ ਕਦੇ ਤੋਟਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ। ਪਰ ਇਹ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਰਸਦਾਂ ਬਾਹਰ ਰੋਕ ਲਈਆਂ, ਇਹਦੇ ਏਜੰਟਾਂ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਭੇਟਾਵਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੀ ਤੁਹਾਡੇ ਤੱਕ ਆਉਣ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀਆਂ। ਭੇਟਾ ਤਾਂ ਆਪ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੰਗਰ ਛੋਟੇ ਭਰਾਤਾ ਵਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੋਇਆ ਲੰਗਰ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਮਸਤਾਨਾ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਐਸੀ ਆਈ ਕਿ ਛੋਲਿਆਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਰੁਖੀ ਮਿਲਣ ਲੱਗ ਗਈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਆ ਕੇ ਆਗਰੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਆਹ ਕੀ ਗੱਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ 'ਚ ਤਾਂ ਖੀਰਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਸੀ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਣਦੇ ਸੀ, ਹੋਰ ਮਠਿਆਈਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਸੀ ਆਹ ਸੁੱਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਮੈਨੂੰ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹਾਂ, ਆਪਣੀ ਹੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਨੂੰ ਕਿ ਭੈਣ! ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ? ਕਿਤੇ ਮੇਰਾ ਟੈਸਟ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਲੈ ਰਹੇ। ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਾਂ ਲੰਘਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਛੋਲਿਆਂ ਦਾ ਪਿਹਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਸੂੜੀ ਆਲਾ, ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਕਿਉਂ? ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲਓ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਕਿਉਂ? ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ? ਕਹਿੰਦੇ ਦੱਸਣਾ ਕੀ ਹੈ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਭੇਟਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣ ਵਾਸਤੇ ਇਧਰ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬੜੇ ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਨੇ ਤੇ ਹੁਣ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਛੋਲੇ ਬਣਾਓ, ਕਈ-ਕਈ ਦਿਨ ਲੰਗਰ ਮਸਤਾਨਾ ਵੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਗਏ - ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਵਿਰੋਧੀ ਬੰਦਾ ਜਿਹੜਾ

ਦਾਓ ਚਲਦਾ ਹੈ ਜੇ ਆਪਾਂ ਵੀ ਓਸ ਦਾਓ ਚੱਲੀਏ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਸਾਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇਵੋ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਉਦਮ ਕਰੀਏ। ਉਦਮ ਕਰਕੇ ਲੰਗਰ ਦੇ ਵਿਚ ਕੁਛ ਲੈ ਕੇ ਆਈਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਉਦਮ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਲੋੜ ਹੈ -

ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ

ਉਦਮੁ ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ ॥

ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ

ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦

ਸਾਰੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਪੱਥਰ ਪਏ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਸੈਲ ਪੱਥਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕੀੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਰਾਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਉਥੇ ਵੀ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਥੇ ਪੱਥਰ ਤੋੜਿਆ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਸੰਤ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ। ਕੀੜਾ ਨਿਕਲਿਆ ਉਹਦੇ ਨੌਕਰ ਦੌੜ ਕੇ ਆਏ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਛ ਦਿਖਾਉਣਾ ਹੈ, ਮਹਾਤਮਾ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਾ ਕੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪੱਥਰ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਕੀੜਾ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ, ਜਗ੍ਹਾ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹਦੀ, ਸਾਹ ਲੈਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇਖੋ! ਇਹਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਉਦੋਂ ਦੇ ਹੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਖ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਤਾਂ ਮਿੱਠਾ ਹੈ। ਚੀਨੀ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ ਕਿ -

ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ

ਉਦਮੁ ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ ॥

ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ

ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦

ਇਹ ਉਚਾਰਦੇ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਭਾਈ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਆ ਗਏ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿਤਾ।

ਮੇਰੇ ਮਾਧਉ ਜੀ ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲੇ ਸੁ ਤਰਿਆ ॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਇਆ

ਸੁਕੇ ਕਾਸਟ ਹਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦

ਜਿਹੜੀ ਸੁੱਕੀ ਲੱਕੜੀ ਹੈ ਉਹ ਹਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸੀ ਤੇ ਓਸ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਐਸਾ ਕਿਰਦਾਰ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਸਿੱਖ ਆ ਗਿਆ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਕਿ

ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹੈਂ ਤੇ ਬਚਨ ਸੁਣਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਉਹਨੇ। ਸੀਗਾ ਪਾਖੰਡੀ, ਠੱਗ ਸੀਗਾ। ਉਹ ਠੱਗਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ, ਉਹ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਛਕਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਆ! ਰਾਤ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕੁਵੇਲੇ ਆਇਆ ਹੈਂ, ਜੋ ਘਰ ਵਿਚ ਸੀ ਛਕਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਵਧੀਆ ਥੋੜੀ ਮਠਿਆਈ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਆਵਾਂਗਾ, ਬਾਕੀ ਸਬਜ਼ੀ ਲੈ ਆਵਾਂਗਾ ਤੇ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਲੱਗੇਗੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਨੂੰ, ਤੁਸੀਂ ਹਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਭਾਈ ਮਾਧੋ ਜੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਇਹਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਕੀ ਕਰਿਆ, ਘਰਵਾਲੀ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਉਹਦੇ ਗਹਿਣੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸੀ, ਇਹ ਲਾਲਚ ਦੇ ਵਿਚ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਇਹਨੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹਦਾ ਗਲ ਘੁੱਟ ਦਿਤਾ। ਗਲ ਘੁੱਟ ਕੇ ਸਾਰੇ ਗਹਿਣੇ ਲਾਹ ਲਏ, ਪੋਟਲੀ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈ। ਜਦੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗਿਆ ਉਦੋਂ ਭਾਈ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਆ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦਮ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਿੱਖ ਕਾਹਲੀ 'ਚ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਕੋਈ ਗੜਬੜ ਹੈ? ਅੰਦਰ ਗਏ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਘਰਵਾਲੀ ਮਰੀ ਪਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੁੱਕਿਆ ਉਸਨੂੰ ਲਿਟਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਤੇ ਚਾਦਰ ਪਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲੈ ਗੁਰਸਿੱਖ! ਦੇਖ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕੇ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ। ਆਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਆਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸੀ ਉਹਦੀ ਕਰਨੀ ਦੇ ਉਤੇ।

ਸੋ ਇਹ ਭਾਈ ਮਾਧੋ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਵਿਚ ਸੱਤਿਆ ਸੀ, ਬਚਨ 'ਚ ਸੱਤਿਆ ਉਹਦੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਵੰਡਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹਦੇ ਬਚਨ 'ਚ ਸੱਤਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਜਿਸ ਕੈ ਅੰਤਰਿ ਬਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥

ਤਿਸ ਕੀ ਸੀਖ ਤਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੯

ਭਾਈ ਸੇਵਾ ਰਾਮ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਈ ਸੀ ਬਿਰਧ, ਉਹਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਾਏ ਜਿਸ ਵਕਤ, ਉਹਨੂੰ ਪਿਆਰ ਲਗ ਗਿਆ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ, ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਹਰ ਵਕਤ ਉਡੀਕਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਵਕਤ ਲੋਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਐਸਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦੇਵੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚੋਂ ਐਸੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ।

ਅਸੁਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਉਮਾਹੜਾ

ਕਿਉ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ ਜਾਇ ॥

ਮਨਿ ਤਨਿ ਪਿਆਸ ਦਰਸਨ ਘਣੀ

ਕੋਈ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ਮਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੫

ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੋਚਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਗੁਰੂ ਦਾ ਕਰਾਂ, ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ, ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣ ਕੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਗਵਾਲੀਅਰ ਨੇ ਅੱਜਕਲ੍ਹ, 700 ਮੀਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਕਿੰਨੇ ਮੀਲ ਅੱਗੇ ਗਵਾਲੀਅਰ। ਪਰ ਅੰਦਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਖਿੱਚ ਦੇ ਖਿੱਚੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਣਗੇ, ਜੇ ਉਹ ਧੰਨੇ ਦਾ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਸਕਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਵੀ ਛਕਣਗੇ। ਏਸ ਆਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਰੋਜ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਇਕ ਥੜਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਪਰੋਸ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਉਣਗੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਛਕਣਗੇ। ਪਿਆਰ ਵਧਦਾ-ਵਧਦਾ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਐਸੀ ਨੌਬਤ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਜੀਉਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਐਸੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿਤੇ ਨੇ -

ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥

ਬੁੰਦ ਵਿਹੂਣਾ ਚਾਤ੍ਰਕੋ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥

ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੇਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥

ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਪਾਵੈ ॥

ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਅਘਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੮

ਜਦੋਂ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨੌਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ।

ਆਸ਼ਕਾਰਾ ਨਵ ਨੀਸ਼ਾਨੀ ਐ ਪਿਸਰ,

ਆਹ ਸਰਦੋ, ਰੰਗ ਜ਼ਰਦੋ ਚਸ਼ਮਤਰ।

ਕਮਗੁਫਤਨੋ, ਕਮ ਖੁਰਦਨੋ,

ਖੁਆਬਸ਼ ਹਰਾਮ, ਇੰਤਜ਼ਾਰੀ, ਬੇਕਰਾਰੀ, ਦਸਤਸਰ।

ਸੋ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਖਿੱਚ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਵਕਤ ਸੁਰਤ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋਇਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਭਾਈ ਜੀਉਂਦਾ ਹੁਮਕਦਾ ਹਿਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਮਸ਼ਾਣਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਜਿਵੇਂ ਜਲੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਹਾਲਤ।

ਬਿਰਹਾ ਬਿਰਹਾ ਆਖੀਐ ਬਿਰਹਾ ਤੂ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥

ਫਰੀਦਾ ਜਿਤੁ ਤਨਿ ਬਿਰਹੁ ਨ ਉਪਜੈ

ਸੋ ਤਨੁ ਜਾਣੁ ਮਸਾਨ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੯

ਉਹ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਲੱਕੜ

ਹੋਈ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਬੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਜਿਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਕਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਰੋਂ ਨਹੀਂ ਰੁਮਕਦੀ, ਪਿਆਰ ਹੀ ਜੀਵਨ ਹੈ ਆਦਮੀ ਦਾ। ਸੋ ਐਸੀ ਖਿੱਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਭਾਗਭਗੀ, ਭਾਈ ਸੇਵਾ ਰਾਮ ਦੀ ਮਾਤਾ ਹੈ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਜੁਬਾਨ ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਸਿੱਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ! ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਗਵਾਲੀਅਰ ਗਏ ਹੋਏ ਓਂ, ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਵਿਦੇਸ਼ 'ਚ ਗਏ ਹੋਏ ਓਂ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਮਰੱਥ ਓਂ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਉਣਾ ਕੀ ਔਖਾ ਹੈ। ਜੇ ਧੰਨੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਲਿਆ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ। ਨਾਮਦੇਵ ਦਾ ਦੁੱਧ ਪੀ ਲਿਆ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਆ ਸਕਦੇ ਓਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਨੇ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼, ਕਿਥੇ ਲੰਕਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ, ਕਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਯਾਦ ਬੱਝ ਗਈ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਜਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿਤੇ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਆ ਸਕਦੇ ਓਂ ਕੋਈ ਔਖਾ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਆ ਜਾਣ ਤੇ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਲੈਣ। ਐਸੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਵਲ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਉਮਰ ਵਲ ਦੇਖਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਮਰ ਬੜੀ ਪੁੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਨੱਬੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਸਾਰ ਚੱਕਰ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਤਾਂ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਹੋਰ ਮਿਆਦ ਹੈ। ਸਿੱਕਦੀ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ, ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੁਦਰਤੀ ਅੰਦਰੋਂ ਖਿਆਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਦਿਨ ਥੋੜੜੇ ਥਕੇ ਭਇਆ ਪੁਰਾਣਾ ਚੋਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੩

ਬਾਲ ਜੁਆਨੀ ਅਰੁ ਬਿਰਧਿ ਫੁਨਿ

ਤੀਨਿ ਅਵਸਥਾ ਜਾਨਿ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਭਜਨ ਬਿਨੁ

ਬਿਰਥਾ ਸਭ ਹੀ ਮਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੮

ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਕਾਲ ਦਾ ਗੁਲੇਲਾ ਲਗ ਜਾਏ -

ਕਾਲੁ ਬਿਆਲੁ ਜਿਉ ਪਰਿਓ ਡੋਲੈ

ਮੁਖੁ ਪਸਾਰੇ ਮੀਤ ॥ ੧ ॥

ਆਜੁ ਕਾਲਿ ਫੁਨਿ ਤੋਹਿ ਗੁਸਿ ਹੈ

ਸਮਝਿ ਰਾਖਉ ਚੀਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੧

ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਾਲ ਦਾ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਝਪਟਾ ਪੈ ਜਾਵੇ।

ਨਹ ਬਾਰਿਕ ਨਹ ਜੋਬਨੈ ਨਹ ਬਿਰਧੀ ਕਛੁ ਬੰਧੁ ॥

ਓਹ ਬੇਰਾ ਨਹ ਬੁਝੀਐ ਜਉ ਆਇ ਪਰੈ ਜਮ ਫੰਧੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੪

ਇਹ ਤਾਂ ਪੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਫਲ ਸੀ, ਹੁਣ ਗਿਰਿਆ, ਝੱਟ ਨੂੰ ਗਿਰਿਆ, ਕੋਈ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ-

ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ ਅਰੁ ਫੁਲੜਾ ਨਾਠੀਅੜੇ ਦਿਨ ਚਾਰਿ ॥

ਪਬਣਿ ਕੇਰੇ ਪਤ ਜਿਉ ਢਲਿ ਢਲਿ ਜੁੰਮਣਹਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੨੩

ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਸਦਾ ਧਨੀ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਸਦਾ ਜੋਬਨ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਲਾਂ ਦੀ ਬਾਰੀ ਹੈ ਫੁੱਲ ਦਿਖਾ ਕੇ ਮਹਿਕਾ ਦੇ ਕੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁਆਨੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਬਚਪਨ ਨੂੰ ਜੁਆਨੀ ਖਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੁਆਨੀ ਨੂੰ ਬੁਢੇਪਾ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬੁਢੇਪੇ ਦਾ ਹਰ ਕਦਮ ਮੌਤ ਦੇ ਪਟੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਮੌਤ ਵਲ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਰੰਗੁ ਮਾਣਿ ਲੈ ਪਿਆਰਿਆ ਜਾ ਜੋਬਨੁ ਨਉ ਹੁਲਾ ॥

ਦਿਨ ਥੋੜੜੇ ਥਕੇ ਭਇਆ ਪੁਰਾਣਾ ਚੋਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੩

ਅਖੀਰ ਸਹੁਰੀਂ ਆਉਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਲੜਕੀ ਨੂੰ।

ਨਾਨਕ ਸੁਤੀ ਪੇਈਐ ਜਾਣੁ ਵਿਰਤੀ ਸੰਨਿ ॥

ਗੁਣਾ ਗਵਾਈ ਗੰਠੜੀ ਅਵਗਣ ਚਲੀ ਬੰਨਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੩

ਸੋ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਮੈਨੂੰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣਗੇ। ਨਿਹਚਾ ਹੈ 100%। ਐਸਾ ਜੋ ਪਿਆਰ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਰੂਪ, ਰੰਗ, ਰੇਖ, ਭੇਖ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਹੈ ਜੇ ਪੂਰਾ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇ -

ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਜੈ ਬ੍ਰਤ

ਗੌਰ ਮੜੀ ਮਟ ਭੂਲ ਨ ਮਾਨੈ ॥

ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪੂਰੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਅੱਜ ਤੱਕ ਪ੍ਰੇਮੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਿਸੇ ਵਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਜੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਰੀਤ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਪਿਆਰ ਕਰੇ ਉਹਦੇ ਵਸ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਮੰਤਰ ਨਾਲ, ਕਿਸੇ ਜੰਤਰ ਨਾਲ, ਕਿਸੇ ਦਾਨ ਨਾਲ, ਕਿਸੇ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਨਾਲ ਨਾ ਸੁੱਧ ਪਾਠ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਨਾ ਬਹੁਤੇ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਸ ਵਿਚ।

ਸਭ ਕੇ ਤੇਰੇ ਵਸਿ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰਾ ॥
ਤੂ ਭਗਤਾ ਕੈ ਵਸਿ ਭਗਤਾ ਤਾਣੁ ਤੇਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੯੬੨

ਜਦੋਂ ਵਸ ਹੋ ਜਾਵੇ -

ਸਖੀ ਵਸਿ ਆਇਆ ਫਿਰਿ ਛੋਡਿ ਨ ਜਾਈ
ਇਹ ਰੀਤਿ ਭਲੀ ਭਗਵੰਤੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੪੯

ਇਕ ਵਾਰੀ ਵਸ ਹੋ ਜਾਏ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦਾ। ਫੇਰ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿਭਦਾ ਹੈ, ਭੋਰਾ ਜਿੰਨੀ ਤਕਲੀਫ ਹੋ ਜਾਏ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਆਪ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਨੇ, ਸ੍ਰੀ ਸਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਰਤ ਲੀਨ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹੀ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਨਜ਼ਰੀ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਇਆ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਭਗਤ ਜੀ! ਜਲਦੀ ਉਠੋ ਘਰ ਨੂੰ ਚੱਲੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ? ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਨਗਰ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕੁਛ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਚਾ ਲਈਆਂ ਨੇ ਬਾਕੀ ਵਿਚੇ ਹੀ ਜਲ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ? ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੀ ਹੈ?

ਆਪੇ ਪਾਵਕੁ ਆਪੇ ਪਵਨਾ ॥

ਜਾਰੈ ਖਸਮੁ ਤ ਰਾਖੈ ਕਵਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੩੨੯

ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਚਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਨਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਭਗਵਾਨ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਰੱਜੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ, ਆਹ ਵੀ ਛਕ ਲਓ, ਆਹ ਵੀ ਛਕ ਲਓ। ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਭਗਵਾਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਨਾਮਦੇਵ! ਅੱਗ ਵਿਚ ਵੀ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕੋਈ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇਰੇ ਬਗੈਰ, ਤੂੰ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈਂ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਸਭ ਕੁਛ ਜਲ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੁਛ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਕੇ ਦੇਈਏ, ਕੋਈ ਉਦਮ ਕਰੀਏ, ਰਾਤ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਰਾਤ ਵਾਸਤੇ ਛਾਉਂ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਨਾ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਪੈਸੇ ਦਿਤੇ ਕਿ ਜਾਓ ਤੁਸੀਂ ਵੀਹ ਰੁਪਈਏ ਲੈ ਜਾਓ ਐਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਵੀਹ ਰੁਪਈਏ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ। ਆਪ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਸਾਧੂ ਬੈਠੇ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਹੈ ਕੋਈ? ਕਹਿੰਦੇ ਭਗਤ ਜੀ! ਅਜੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ, ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਭੇਜੇਗਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਛਕਾਂਗੇ, ਆਪ

ਜਾ ਕੇ ਰਾਸ਼ਨ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾ ਦਿਤਾ ਸਭ ਕੁਛ। ਨਾ ਬੱਲੀਆਂ ਲਿਆਉਣ ਨੂੰ ਪੈਸਾ ਹੈ ਨਾ ਰੱਸੀਆਂ, ਨਾ ਸਰਕੜਾ ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼, ਨਾ ਕੋਈ ਮੰਜੇ ਵਗੈਰਾ ਲਿਆਉਣ ਨੂੰ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਧਰ ਇਹ ਗੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਓਧਰ ਜਿਹੜਾ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਰਖਸ਼ਕ ਹੈ, ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇ ਗੱਡਾ ਭਰੀ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਨਾਮਦੇਵ ਦਾ ਘਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਆਹੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹੀ ਜਲਿਆ ਸੀ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਮਾਨ ਸਿੱਟ ਲਿਆ, ਹਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਮਾਨ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਭਾਂਡੇ ਵਗੈਰਾ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਨੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ 20 ਰੁਪਈਏ ਦਿੱਤੇ ਸੀ ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਸਮਾਨ ਆ ਗਿਆ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਲੱਭ ਗਿਆ? ਐਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਐਨਾ ਤਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਖਰੀਦਦੇ ਹਾਂ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਛੱਪਰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਪਿੰਡ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਦੇਖਦੇ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਐਸਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬੰਨ੍ਹ ਵੀ ਦਿਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ। ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸਾਡੀ, ਕੋਈ ਕੁਛ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੁਛ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਕਿ ਨਾਮਦੇਵ! ਜਾਹ ਘਰ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਘਰ ਠੀਕ ਕਰ ਆਇਆ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਅੰਦਰ ਵੜ-ਵੜ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਛੱਪਰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਸੁੰਦਰ ਬਣਿਆ, ਛੱਪਰ ਹੈ ਕਿ ਮਹੱਲ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਵੜਦੇ ਸਾਰ ਠੰਢ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਚਿੱਤ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਅਮੀਰ ਬੀਬੀ ਪੜੋਸ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਓਸ ਕੋਲ ਜਗ੍ਹਾ ਖਾਲੀ ਸੀ। ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਭਗਤ ਜੀ! ਆਹ ਤਾਂ ਕਮਾਲ ਹੀ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਮੇਰਾ ਵੀ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਹ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛੱਪਰੀ ਬਣਵਾਂਵਾਂ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਬੇਢੀ ਸੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਲੱਭ ਗਿਆ। ਉਹ ਤਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਐਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮਸ਼ੀਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਉਹਦੀ ਦੱਸ ਪਾ ਦੇ।

ਪਾੜ ਪੜੋਸਣਿ ਪੂਛਿ ਲੇ ਨਾਮਾ

ਕਾ ਪਹਿ ਛਾਨਿ ਛਵਾਈ ਹੋ ॥

ਤੋ ਪਹਿ ਦੁਗਣੀ ਮਜੂਰੀ ਦੈਹਉ

ਮੋ ਕਉ ਬੇਢੀ ਦੇਹੁ ਬਤਾਈ ਹੋ ॥ ਅੰਗ - ੬੫੭

ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਦੱਸ ਦੇ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਮੈਂ ਦੁੱਗਣੀ ਮਜੂਰੀ ਦੇ ਦੇਵਾਂ। ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਹੱਸ ਪਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੱਸਦੇ ਕਿਉਂ ਹੋ। ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਗਰੀਬ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਅਮੀਰ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਚੌਗੁਣੀ ਮਜੂਰੀ ਵੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਕੋਈ ਗੱਲ ਮੈਂ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਸੱਚੀਮੁੱਚੀ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭੈਣ ਜੀ, ਓਸ ਬੇਢੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈਂ ਉਹ ਐਉਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈਗਾ -

ਰੀ ਬਾਈ ਬੇਢੀ ਦੇਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਦੇਖੁ ਬੇਢੀ ਰਹਿਓ ਸਮਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੬੫੭

ਕਹਿੰਦੀ ਫੇਰ ਜੇ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇ ਮੈਂ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਲਵਾਂਗੀ। ਤੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਕਰੀ ਹੀ ਜਾ ਕੇ ਤੇ ਨਾਲੇ ਮੈਂ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂਗੀ ਕਿ ਮੈਂ ਨਾਮਦੇਵ ਨਾਲੋਂ ਦੁੱਗਣੀ ਚੌਗੁਣੀ ਮਜ਼੍ਹਰੀ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੀ, ਮੇਰੀ ਛੱਪਰੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਬਣਾ ਦੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇ ਬੇਢੀ ਹੈ ਕਿੱਥੇ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬੀਬੀ! ਦੱਸ ਦੇ ਤਾਂ ਜਦ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਬਣਿਆ ਹੈ ਓਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ, ਗੁਰੂ, ਪੀਰ, ਪੈਗੰਬਰ ਸਭ ਦੱਸਦੇ ਆਏ ਨੇ। ਬਈ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬੇਢੀ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਫੁਰਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਡਾ ਸੁੰਦਰ ਸੰਸਾਰ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਛੱਪਰੀ ਬਣਾਉਣੀ ਕੀ ਔਖੀ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਇਹਨੇ ਇਕ ਕੱਤਕ ਕਰਿਆ, ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਛੱਪਰੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗ ਗਈ ਸੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣੀ ਬਣਾਈ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ। ਦੱਸਦੇ ਤੁਰੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ।

ਫਰੀਦਾ ਕੁਕੇਦਿਆ ਚਾਂਗੇਦਿਆ ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ॥
ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੮

ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਛੇਈ ਸ਼ਾਸਤਰ, 27 ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ, ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ, ਅੰਜੀਰ, ਜਬੂਰ, ਬਾਈਬਲ, ਤੌਰੇਤ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ-ਦੇ ਕੇ ਦੱਸਦੇ ਨੇ, ਓਸ ਬੇਢੀ ਬਾਰੇ ਹੀ ਦੱਸਦੇ ਨੇ ਪਰ ਕੀ ਮਜ਼ਾਲ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰਾਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਭੌਰਾ ਜਿੰਨੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਸਮਾ ਜਾਵੇ, ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਔਖੀ ਤੋਂ ਔਖੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਮਸਲੇ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਥਿਊਰੀਆਂ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਗਣਿਤ ਦੇ ਬੜੇ ਔਖੇ-ਔਖੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਹੋਰ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਔਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਇਕ ਸੁਖਾਲੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ। ਜੇ ਸਮਝਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਉਤੇ-ਉਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰੋਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕਹਿੰਦੇ, ਮੰਨ ਲਏਂਗੀ? ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਮੰਨ ਲਵਾਂਗੀ, ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਹੈ ਕਿੱਥੇ? ਮੈਂ ਮੰਨਦੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਕਿਹਾ ਝੂਠਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ।

ਰੀ ਬਾਈ ਬੇਢੀ ਦੇਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਦੇਖੁ ਬੇਢੀ ਰਹਿਓ ਸਮਾਈ ॥

ਹਮਾਰੈ ਬੇਢੀ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੫੭

ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਸਾਹ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਬਾਹਰ ਨੂੰ, ਜੇ ਉਹ ਨਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬਾਹਰ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੀ, ਫੇਰ ਬੰਦਾ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਓਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਐਨਾ ਨੇੜੇ ਵਸਦਾ

ਹੈ ਸਾਹ ਦੇ ਨਾਲ। ਪਰ ਮੰਨਦੀ ਹੈਂ ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ, ਕਹਿੰਦੀ ਇਹ ਤਾਂ ਔਖੀ ਹੈ ਗੱਲ ਮੰਨਣੀ, ਔਖੀ ਹੈ ਜੇ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਮੰਨ ਲਵੇ, ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਕਲੇਸ਼ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣ। ਲੇਕਿਨ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੱਲ। ਮੱਥੇ ਟੇਕੀ ਜਾਏਗਾ, ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹਨ। ਝਗੜਾ ਪਾ ਲਏਗਾ, ਸਿਰ ਪਾੜ ਦਏਗਾ ਦੂਸਰੇ ਦਾ। ਭਾਈ! ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਚਨ ਵੀ ਮੰਨਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿਹੜਾ? ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਘਟ ਘਟ ਮੈ ਹਰਿ ਜੁ ਬਸੈ

ਸੰਤਨ ਕਹਿਓ ਪੁਕਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੭

ਤੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਹਰੇਕ ਘਟ 'ਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਔਖੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਬੀਬੀ ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਔਖੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਬੀਬੀ ਭੈਣ! ਦੁਨੀਆਂ ਮੰਨਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਮਜ਼੍ਹਰੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕੋਈ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜਿਹੜੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਉਹ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਕੋਈ ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਕੇ।

ਕਹਿੰਦੀ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਖਾਸ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਪਰ ਉਹ ਸੁੱਕੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਭਿੱਜੀ ਹੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਭਿੱਜੀ ਹੋਈ, ਤਰਲੇ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਆਵਾਜ਼, ਫੇਰ ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੰਗਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਪੈਸੇ ਟਕੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜੋ ਮਾਗਹਿ ਠਾਕੁਰ ਅਪੁਨੇ ਤੇ ਸੋਈ ਸੋਈ ਦੇਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੧

ਉਹ ਜੇ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਚੀਜ਼ ਮੰਗਦਾ ਹੈ -

ਬੇਢੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਜ਼੍ਹਰੀ ਮਾਂਗੈ

ਜਉ ਕੋਊ ਛਾਨਿ ਛਵਾਵੈ ਹੋ ॥ ਅੰਗ - ੬੫੭

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਮਜ਼੍ਹਰੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋਲ? ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਚੰਦ ਚਕੋਰ ਪਰੀਤ ਹੈ ਲਾਇ ਤਾਰ ਨਿਹਾਲੇ।

ਚਕਵੀ ਸੂਰਜ ਹੇਤ ਹੈ ਮਿਲਿ ਹੋਨਿ ਸੁਖਾਲੇ।

ਨੇਹੁ ਕਵਲ ਜਲ ਜਾਣੀਐ ਖਿੜਿ ਮੁਹ ਵੇਖਾਲੇ।

ਮੋਰ ਬਬੀਹੇ ਬੋਲਦੇ ਵੇਖਿ ਬਦਲ ਕਾਲੇ।

ਨਾਰਿ ਭਤਾਰ ਪਿਆਰੁ ਹੈ ਮਾਂ ਪੁਤ ਸਮਾਲੇ।

ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾ ਪਿਰਹੜੀ ਓਹੁ ਨਿਬਹੈ ਨਾਲੇ ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 27/4

ਐਨਾ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਈ ਜੇ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਛੱਪਰੀ ਆਪੇ ਹੀ ਬੰਨ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਲੈਂਦਾ ਕੁਛ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 37 ਤੇ)

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਛਿਪੇ ਹੋਏ ਹੱਥ

(ਭਾਗ ਦੂਜਾ)

ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਅਜਬ ਵਾਕਾ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਗਨੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਦੁੱਧ ਪੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਖਬਰ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਮਿਤਰਾਂ

ਤਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤੀ। ਟੈਲੀਫੋਨ ਅਤੇ ਟੀ.ਵੀ. ਮੀਡੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਫੈਲੀ ਇਸ ਖਬਰ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਭਾਰਤੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਗਨੇਸ਼ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਦੁੱਧ ਮਹਿੰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਿਲਣਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਭੁੱਖੇ ਸੁੱਤੇ। ਆਖਰ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪੁਸ਼ਟੀ ਰਾਹੀਂ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਧੋਖਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਇਕ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗੀ।

ਅਸੀਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਚਮਤਕਾਰ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਵਿੰਗਾ-ਟੇਢਾ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਘਰ ਵਿਚ

ਪੂਜਾ ਦਾ ਕਮਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਥਾਲੀ ਵਿਚ ਦੀਵੇ ਜਗਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਮੂਹਰੇ ਘੁੰਮਾ ਕੇ ਆਰਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵਨਾ ਚੰਗੀ ਹੈ ਪਰ ਦਿਸ਼ਾ ਉਲਟ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ

ਪੀਰ ਪੈਗੰਬਰ, ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ, ਅ ਵ ਤ ਾ ਰ ਤ੍ਰਿਕਾਲਦਰਸ਼ੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਲਈ ਦੀਵੇ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਦੀਵਾ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਘੁੰਮਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਯਾਦ ਕਰਵਾਏ ਕਿ ਮੋਤੀਆ ਬਿੰਦ ਸਾਨੂੰ ਹੈ ਜੋ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਫੈਲਿਆ ਹੈ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਦ੍ਰਿੜ ਅਤੇ ਦਵੰਦ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮਰਨ ਜਨਮ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਆਧਿ ਬਿਆਧੀ ਤੇ ਉਪਾਧੀ ਰੋਗ ਦੇ

ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਨਾਲ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਮੌਜੂਦਾ ਚੇਅਰਪਰਸਨ

ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹਾਂ।

ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਗੌਤਮ ਨਾਮ ਦੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਨੇ ਬਿਮਾਰ, ਬਿਰਧ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਆਪਣੀ ਰੱਥ ਯਾਤਰਾ ਸਮੇਂ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਬੈਰਾਗੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਜ ਭਾਗ, ਮਹਿਲ, ਰਾਣੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਚੇਤਨਤਾ ਦੇ ਸਿਖਰ ਨੂੰ ਛੁਹਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਮਰਪਦ

ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਹ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਅੰਦਰਲਾ ਮਾਰਗ ਆਪ ਖੋਜ।

ਜਾਣਿਆ ਗਿਆ। ਬੁੱਧ ਮਤਿ ਦੇ ਧਾਰਨੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਮੁੱਖ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੀ - 'ਅਪੋ ਦੀਪੋ ਭਵੋ' ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਦੀਵੇ ਖੁਦ ਬਣੋ। ਗਿਆਨ ਮਾਰਗ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਬੁੱਧ ਦਾ ਕਾਫੀ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਮਤਿ ਦਾ ਇਕ ਚੇਲਾ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਜੌਲੀਗਰਾਂਟ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਲੈਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਝੱਖੜ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਰਾਤ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਕ ਲਾਲਟੇਨ ਉਸਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਦੋ ਕਦਮ ਚੱਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਲਾਲਟੇਨ ਬੁਝਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਿਹੜੀ ਲਾਲਟੇਨ ਤੈਨੂੰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਚੱਲੇਗੀ? ਮੀਂਹ ਤੇ ਹਵਾ ਨੇ ਇਹ ਬੁਝਾ ਹੀ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਰੂਹਾਨੀ ਰਸਤਾ ਹੈ ਉਥੇ ਤਾਂ ਇਸ ਲਾਲਟੇਨ ਨੇ ਮਦਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਬਾਹਰਲਾ ਅਤੇ

ਵਿਆਪੈ ॥
ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ
ਇਉ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਵਾਪੈ ॥

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਜੌਲੀਗਰਾਂਟ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਦਾ ਸ਼ਿਲਾਨਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਨਾਲ ਹਨ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ

ਗਿਆਨ ਮਾਰਗ ਔਖਾ ਸੀ। ਹਰ ਕਦਮ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ ਕਿ ਕਦਮ ਠੀਕ ਵੀ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਪੱਧਰ ਡਿੱਗਦਾ-ਡਿੱਗਦਾ ਅਕਲ ਮੰਡਲ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -
ਏਕੋ ਏਕੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ

ਅੰਗ - ੯੩੦
ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਸਿਹਤ ਗਿਆਨ ਦੀ ਹੀ ਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਆਇਆ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਬਣਨਾ ਚਾਹਿਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਲ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ।

ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਰਾਗ ਦਿਖਾਣ ਦੀ ਪੁਰਜੋਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰਗ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਤਨਾ ਸਮਾਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਵੀ ਹੋਏ ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਆਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹਾਂ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਗਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਹਾਂ ਪਰ ਪਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ।

ਸਨੀਵੇਲ ਟੈਂਪਲ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਖੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਭਾਵਨਾ 'ਚ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹੋਏ।

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲ ਪਛਾਣੁ ॥
ਅੰਗ - ੪੪੧

ਗਿਆਨ ਮਾਰਗ ਨਾਲੋਂ ਸਾਡਾ ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਦਾ ਸਾਧਨਾ ਦਾ ਰਾਹ ਸੁਖਾਲਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਿਆਲੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਵਜਦੀ ਉਸ ਸਿਤਾਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜੋ ਹੋਰ ਪਈਆਂ ਸਿਤਾਰਾਂ ਦੀਆਂ

ਤਾਰਾਂ ਵਿਚ ਧੁਨ ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਛੇੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ

ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -
ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥
ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗਿ ॥
ਅੰਗ - ੨੬੨

ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਜਮ ਦੇ ਠੈਂਗੇ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੁਖਾਲਾ ਰਾਹ ਹੈ -
ਜੇ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੇ ਡਰੈ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ

ਅਨੰਦ
ਭਇਆ ਮੇਰੀ
ਮਾਏ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੈ
ਪਾਇਆ ॥
ਸਤਿਗੁਰੂ ਤ
ਪਾਇਆ
ਸਹਜ ਸੇਤੀ
ਮਨਿ
ਵਜੀਆ
ਵਾਧਾਈਆ ॥
ਅਨੰਦ
ਸਾਹਿਬ

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਵੀ ਗਿਆਨ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦਾ ਤੇ ਦਰਸਾਂਦੀ ਦਿਸ਼ਾ

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿਰੋਪੇ ਦੇ ਕੇ ਨਿਵਜਦੇ ਹੋਏ।

ਸਰਨੀ ਪਰੈ
॥
ਅੰਗ -
੨੬੬

ਜ
ਦੁਨਿਆਵੀ ਮਾਨ
ਆਦਰ ਦੀ ਕੋਈ
ਤਮੰਨਾ ਰਹਿ
ਗਈ ਤਾਂ -

ਜੇ ਕੋ
ਆਪੁਨੀ
ਸੇਭਾ ਲੋਰੈ
॥

ਸਾਧਸੰਗਿ
ਇਹ ਹਉਮੈ
ਫੋਰੈ ॥

ਅੰਗ -
੨੬੬

ਪਿੰਡ ਚਾਹਤਮਾਜਰਾ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਮਸਜਿਦ ਦੀ ਇਕ ਤਸਵੀਰ।

ਜੁਗਤੀ ਕਿੱਥੋਂ
ਮਿਲਦੀ ਹੈ

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ
ਮੁਕਤਿ ਜੁਗਤਿ
ਜੀਅ ਕਾ
ਦਾਤਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੩

ਬਹੁਪੱਖੀ
ਸਖਸ਼ੀਅਤ, ਸਭ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ
ਜੁਗਤੀਆਂ ਦੇ
ਜਾਣੂ ਪਿਆਰੇ
ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਅਰੰਮ
ਨਿਰਵੈਰ ਅਤੇ
ਨਿਰਾਲੇ ਹਨ।
ਇਕ ਨਿਰਮਲ
ਆਰਸੀ ਦੀ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਜਿਸ

ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹਸਦੇ ਖੇਲੁਦੇ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਭਾਲਦਾ ਸੀ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਖ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ

ਭਵਜਲ ਪਾਰ
ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ
ਜਰੀਆ ਬਣਾ
ਦਿਤਾ।

ਨਾਨਕ
ਸਤਿਗੁਰਿ
ਭੋਟਿਐ
ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ
ਜੁਗਤਿ ॥
ਹਸੰਦਿਆ
ਖੇਲੰਦਿਆ
ਪੈਨੰਦਿਆ
ਖਾਵੰਦਿਆ
ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ
ਮੁਕਤਿ ॥
ਅੰਗ -
੫੨੨

ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਅਸਕੋਰਟ
ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਅਹਿਮ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਮਹਾਂਪੁਰਖ
ਆਪਣੇ ਅਫਸਰੀ
ਵੇਸ ਕੋਟ ਪੈਂਟ
ਟਾਈ ਵਿਚ
ਵਿਚਰਦੇ ਸਨ।
ਇਕ ਬੀਬੀ
ਵਿਚਾਰ ਸੁਣ
ਰਹੀ ਸੀ।
ਸੁਣਦੇ-ਸੁਣਦੇ
ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ
ਵਿਚੋਂ ਜਲਧਾਰਾ
ਵਹਿ ਨਿਕਲੀ।
ਆਪਣੇ ਆਪ
ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਨਾ
ਸਕੀ। ਬੇਨਤੀ
ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਕਿ
ਆਪ ਦੇ ਚਰਨ
ਸਪਰਸ਼ ਕਰ
ਲਵਾਂ, ਮੈਂਨੂੰ
ਆਪ ਜੀ ਵਿਚ

ਅਤੇ ਗੁਰੂ
ਅਰਜਨ

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਸਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ

ਆਪਣੇ ਬਿਆਸ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ

ਜੀ ਨੇ ਉਹੀ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਜੋ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕੱਲਿਆਂ ਨੇ ਕੀਤੇ ਸਨ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਹੀ ਹਾਲਤ ਇਕ ਸਾਂਈ ਭਗਤ ਦੀ ਹੋਈ। ਉਹ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰ ਚੁੰਮਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇਵੋ। ਆਪ ਜੀ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਂਈ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਕੋਈ ਮੁੱਸਲਮਾਨ ਮਿਲਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਧਰਮ ਮੁਤਾਬਿਕ ਨਾਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ। ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਰਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ ਦੇਖਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਮਾਨ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ। ਇਰਾਨ ਦੇ ਕਸਟਮ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣੀ ਚਾਹੀ। ਉਸ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੇਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ VCP ਰਾਹੀਂ ਟੀ.ਵੀ. ਤੇ ਚਲਾ

ਗੁ. ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਚਲ ਰਹੀ ਸੜਕ ਕਾਰਸੇਵਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਕੇ ਦੇਖਿਆ। ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਫਰੀਦ ਦੀ ਸਾਖੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਖੂਬ ਸੁਣ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਗਏ, ਮੰਦਰ ਦੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਏ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗੇ। ਜਿਸਨੂੰ ਉਥੇ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਨਿਤ ਸੁਣਦੇ ਸਨ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਦੇ ਨੇੜੇ ਚਾਹੜ ਮਾਜਰਾ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਅਤੇ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮਸਜਿਦ ਬਣਵਾਈ। ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਇਕ ਨਿਰਵੈਰ ਨਿਰਾਲਾ ਚਿਤਰਨ ਹੀ ਹੈ।

ਗੁ. ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਚਲ ਰਹੀ ਸੜਕ ਕਾਰਸੇਵਾ ਦ੍ਰਿਸ਼। ਸੰਗਤਾਂ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਵਿਛੋੜੇ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਲੱਛਣ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਸਹਿਜ ਹੀ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ -

**ਕਬੀਰ ਸਾਚਾ
ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਆ**

ਕਰੈ
ਜਉ ਸਿਖਾ ਮਹਿ ਚੁਕ ॥

ਅੰਧੇ ਏਕ ਨ
ਲਾਗਈ
ਜਿਉ ਬਾਂਸੁ
ਬਜਾਈਐ
ਫੁਕ ॥

ਅੰਗ -
੧੩੭੨

ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ
ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨਹੀਂ
ਤਾਂ ਸੈਂਕੜੇ
ਦੀਵਾਨ ਸੁਣਨ
ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਰੀਦ
ਜੀ ਦੀ ਇਹ
ਯਾਦ ਤਾਜ਼ਾ
ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਫਰੀਦਾ
ਕੁਕੇਦਿਆ
ਚਾਂਗੇਦਿਆ
ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ ॥

ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ
ਵੰਞਾਇਆ
ਸੇ ਕਿਤ
ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ
॥

ਅੰਗ -
੧੩੭੮

ਮੈਂ ਗਹਿਰੇ
ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ
ਜਦੋਂ ਕਾਰਨ ਖੋਜੇ
ਤਾਂ ਦੋਸ਼ ਆਪਣੇ
ਵਿਚ ਹੀ
ਪਾਇਆ। ਬਹੁਤ
ਵਾਰੀ ਆਨੰਦ ਦੀ
ਅਣਹੋਂਦ, ਜੋ
ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ
ਹੈ ਉਸਦੀ

ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤੇ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਿ ਕਿਸ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ
ਹੋਰ ਨੂੰ। ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੱਚੇ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਵਿਚ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਖਿੜਕੀ ਸਮੇਤ ਹੇਠਾਂ

ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਲੱਤ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਰਾਜੇ ਤੇ ਹਰਜ਼ਾਨੇ ਦਾ ਕੋਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਰਾਜਾ ਧਰਮੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਖਿੜਕੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਪੈਂਟਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਕਾਰਪੈਂਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਖਿੜਕੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਿੱਧੀ ਬਣਾਈ ਸੀ ਪਰ ਕੰਧ ਤਿਰਛੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਠੀਕ ਢਿੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਰਾਜ ਮਿਸਤਰੀ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ, ਰਾਜ

ਦਵੈ ਦੋਸੁ ਨ
ਦੇਉ ਕਿਸੈ
ਦੋਸੁ ਕਰੰਮਾ
ਆਪਣਿਆ ॥
ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ
ਸੋ ਮੈ
ਪਾਇਆ

ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ
ਅਵਰ ਜਨਾ
॥ ਅੰਗ

- ੪੩੩

ਇਸ ਗੱਲ
ਨੂੰ ਸਮਝਣ
ਲਈ ਮੈਂ ਇਕ
ਚੋਰ ਦੀ ਸਾਖੀ
ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਾ
ਹਾਂ। ਇਕ ਚੋਰ
ਨੇ ਰਾਜ ਮਹਿਲ

ਮਿਸਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕੰਧ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਇਥੋਂ ਇਕ ਔਰਤ ਲੰਘੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਉਸ ਵਲ ਚਲਾ ਗਿਆ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਔਰਤ ਨੂੰ ਲੱਭਿਆ ਗਿਆ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖੂਬਸੂਰਤ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਵਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਝਾਕਦਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਇਕ ਸਤਰੰਗਾ ਦੁਪੱਟਾ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੁਪੱਟੇ ਨੂੰ ਰੰਗਣ

ਵਾਲੇ ਦਾ ਕਸੂਰ ਹੈ। ਲਲਾਰੀ ਦੀ ਭਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਲਲਾਰੀ ਤੇ ਚੋਰ ਇਕੋ ਆਦਮੀ ਸਨ। ਚੋਰ ਹੀ ਲਲਾਰੀ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਮੈਨੂੰ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਵਾਪਰ ਰਹੇ ਦੁਖ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਤੇ ਹੀ ਮੜ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਇਕ ਹੋਰ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਦੁਖਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਦੂਸਰੇ ਤੇ ਹੀ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜੋਤ ਰੂਪ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਬਦਲਾਵ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਬਲਕਿ ਦੂਸਰੇ ਵਿਚ ਜੋਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਬਚਕਾਣੀ ਹਰਕਤ ਦਾ ਕੀ ਫਲ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਇਕ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਟੀਚਰ ਜੋ ਰੂਹਾਨੀ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰ ਲਗਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਤਿਤਲੀ ਦੇ ਅੰਡੇ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਲੱਕੜੀ ਵਰਗਾ pupa ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਤਿਤਲੀ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੇਜ ਤੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਛੇੜਖਾਨੀ ਨਾ ਕਰਨਾ ਮੈਂ ਇਕ ਘੰਟੇ ਤਕ ਆਇਆ। ਬੱਚੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਦ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਤਿਤਲੀ ਉਸ pupa ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਦੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਡਿਗਦੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਉਸ ਪਾਸੇ ਡਿਗਦੀ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤਰਸ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਿੱਚ ਕੇ ਤਿਤਲੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਤੀ। ਮਾਸਟਰ ਆਇਆ, ਦੇਖਿਆ ਤਿਤਲੀ ਮਰੀ ਪਈ ਸੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਛੇੜਖਾਨੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭੋਲੇਪਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਦੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦੀ ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੇ ਬਾਹਰ

ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਜੱਦੋਂ ਜਹਿਦ ਕਰਨੀ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਫੇਫੜੇ ਮਜਬੂਤ ਹੋਣੇ ਸੀ। ਜਦ ਇਹ ਹਿੱਲ ਡੁੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਟੰਗਾਂ ਵਿਚ ਜਾਨ ਆਣੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਅੱਖਾਂ ਪੰਖੜੀਆਂ ਵਿਚ ਖੂਨ ਸੰਚਾਰ ਵਧਣਾ ਸੀ ਤੇ ਉਡਾਰੀ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਤੁਹਾਡੀ ਇਸ ਬਚਕਾਣੀ ਕਾਹਲ ਦੀ ਹਰਕਤ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ।

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ

ਹਾਂ ਕਿ ਤਿਤਲੀ ਤਾਂ ਜਿੰਦੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਇਹ ਸੁਭਾਅ ਜੋ ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਦੂਜੇ ਤੇ ਟਿਕਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦੇ? ਚੜ੍ਹਾਈ ਭਾਵੇਂ ਪਹਾੜ ਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕੋ ਹੀ ਸਾਈਨਬੋਰਡ ਜੋ ਸੜਕ ਕਿਨਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। 'ਸਾਵਧਾਨੀ ਹਟੀ ਅਤੇ ਦੁਰਘਟਨਾ ਘਟੀ' ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਧਿਆਨ ਹਟਾਵਾਂਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਪੱਧਰ ਤੇ ਜੀਅ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਲ ਝਾਤੀ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੈਰ-ਰੂਹਾਨੀ ਤਰੰਗਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵਹਾ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਜਿਸ ਦੀ ਅਸੀਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਗਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਬਦਲਾਵ ਨਾ ਲਿਆਉਣ ਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਬਾਂਸ ਵਰਗੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਚੰਦਨ ਦੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਖੁਸ਼ਬੂ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

‘ਚਲਦਾ’

ਨਹੀਂ। ਇਕ ਛੱਪਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਕਰੇ ਮੈਨੂੰ ਕੰਮ। ਜੇ ਨਾ ਵੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਵੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਅਚਿੰਤ ਕੰਮ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਭ ਤਿਨ ਕੇ

ਜਿਨ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਪਿਆਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੩੮

ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਜ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਕਲਪਾਣੀ ਨਦੀ ਦੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਸੁਰਤ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਗਈ, ਸਹਿਜ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ, ਫੁਰਨਾ ਨਾ ਕਰਿਆ, ਦੋ ਵੱਜ ਗਏ, ਦੁਪਹਿਰਾ ਢਲ ਗਿਆ, ਦੋ ਵਜੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਕੰਮ ਗਲਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਡਿਊਟੀ ਜਿਹੜੀ ਸੀਗੀ ਉਹ ਵੀ ਗਲਤ ਹੋ ਗਈ, ਮੈਂ ਕੁਆਰਟਰ ਗਾਰਡ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਤੇ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਗੋਰਾ ਕਮਾਂਡਰ ਸੀਗਾ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੈਂ ਸਰਹੱਦੀ ਇਲਾਕਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਗਾਰਦ ਕਮਾਂਡਰ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਹਮ ਐਸੇ ਨਹੀਂ ਮਾਨਤਾ, ਹਮੇਂ ਸਹੀ ਬਾਤ ਬਤਾਓ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੱਲੋ ਮੈਂ ਦਿਖਾ ਦੇਵਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਉਹ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਅੱਛਾ ਗਾਰਦ ਦਿਖਾਓ? ਗਾਰਦ 'ਚ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਲੂਟ ਕਰਿਆ। ਫਰਜ਼ੇਟੀ ਦਿਤੀ, ਸਭ ਅੱਛਾ ਬੋਲਿਆ, ਰਜਿਸਟਰ ਦਿਖਾਇਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਯਹੀ ਤੋਂ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸਾਹਿਬ! ਉਹ ਤਾਂ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਦੇਖਣ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸਾਹਬ। ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਇਥੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਨਾਲ ਸੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਸੀ ਤੇ ਇਧਰ ਅਲਾਰਮ ਵੱਜ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਖਬਰ ਆਈ ਕਿ ਫਲਾਣੀ ਪਿਕਟ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਸਰਹੱਦੀਆਂ ਨੇ ਲੈ ਲਈ। ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਤੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਕੋਤਾਂ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ ਰਾਈਫਲਾਂ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਅਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਦੋ ਕੁ ਮਿੰਟਾਂ 'ਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਰਾਈਫਲਾਂ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਸੋਚੀ ਜਾਈਏ ਕਿ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਇਕ ਹੈ ਕਿ ਸੌ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਰਾਈਫਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਜਿਹੜੇ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ। ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੀਗਾ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਅਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੇਰੀ ਓਸ ਵੇਲੇ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਸੀ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਵੈੱਲ ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਐਡਵਾਂਸ ਗਾਰਦ ਮੈਂ ਆਪ ਚੱਲੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਗਏ ਫੌਜ ਦੇ ਤੇ ਓਥੇ ਜਾ ਕੇ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਿਕਟ ਲੈ ਲਈ ਤੇ ਉਹ ਪਠਾਣ ਨੱਠ ਗਏ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਕਮਾਂਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਫਤਹਿ ਹੋਈ ਹੈ, ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪਿਕਟ ਸੈਂਕੜੇ ਬੰਦੇ ਮਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿਲਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੱਜ

ਸਪੈਸ਼ਲ ਪਰਮੇਸ਼ਨ ਮਿਲੇਗੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੋ ਵਜੇ ਆਏ ਉਥੋਂ। ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਰਸਤੇ 'ਚ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਕਾਹਦੀਆਂ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਨੇ। ਸਿੱਧੇ ਹੀ ਸੂਬੇਦਾਰ ਮੇਜਰ ਕੋਲ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਸੀ, ਭੇਤੀ ਸੀ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੀ ਗੱਲ ਅੱਜ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਗੱਲ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਕੌਣ ਸੀਗਾ ਜਿਹਨੇ ਕੋਤਾਂ 'ਚੋਂ ਰਾਈਫਲਾਂ ਦਿਤੀਆਂ, ਉਹ ਕੌਣ ਸੀ ਜਿਹਨੇ ਐਡਵਾਂਸ ਗਾਰਦ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਪਿਕਟ ਖਾਲੀ ਕਰਾਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਜੇ ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ, ਐਨਾ ਹੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਬੇਸੁਰਤ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦਾ ਮੈਂ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਸਮਾਧੀ ਖੁਲੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਠੀਕ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕੌਣ ਸੀ ਉਹ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਜ ਚਾਰ ਵਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਫਤਰ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਵੀ ਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪਰਮੇਸ਼ਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਥੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਠੀਕ ਹੈ। ਚਾਰ ਵਜੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਦਫਤਰ ਦੇ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਹਬ! ਮੈਂ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਮੈਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੀ ਓਸ ਸੱਚੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਇਥੇ ਕੰਮ ਕਰ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਵੈੱਲ ਕਰਮ ਸਿੰਘ! ਜੇ ਬਾਤ ਹਮਾਰੀ ਸਮਝ ਸੇ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਕਿਆ ਬਾਤ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸਾਹਿਬ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠੇ ਰਿਹਾ, ਇਥੇ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਾ ਜਿਸਦਾ ਮੈਂ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਸੱਚ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹਮ ਨਹੀਂ ਜਾਨੇ ਦੇਂਗੇ ਆਪ ਕੋ, ਐਸੇ ਜੁਆਨ ਕੋ। ਜਿਸਕੀ ਪੀਠ ਪਰ ਖੁਦਾ ਹੋ ਉਸ ਕੋ ਕੈਸੇ ਹਮ ਛੋੜ ਦੇਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਛੁਡਾ ਦਿਤਾ, ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਤੁਹਾਡੇ ਕਿਸੇ ਰਜਿਸਟਰ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਭ ਕੱਟ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲੱਗ ਰੋਲ ਮੰਗਾਓ। ਉਥੇ ਦੇਖਿਆ ਨੰਬਰ ਖਾਲੀ। ਪੇ ਰੋਲ, ਮੰਗਾਓ? ਸਾਰੀਆਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਸ਼ੀਟਾਂ ਕੱਢੀਆਂ, ਸ਼ੀਟ ਰੋਲ ਮੰਗਾਈ ਖਾਲੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਵੈੱਲ ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਤੁਮਾਰਾ ਖੁਦਾ ਸੱਚ ਹੀ ਤੁਮਾਰਾ ਕਾਮ ਕਰ ਗਿਆ, ਅੱਰ ਹਮਾਰੇ ਸੇ ਨਾਮ ਭੀ ਕਾਟ ਗਿਆ, ਪਰ ਏਕ ਬਾਤ ਹੈ, ਕਿ ਆਪ ਲੋਗ ਦੂਰ ਨਾ ਜਾਨਾ। ਆਪ ਕੇ ਲੀਏ ਹਮ ਬਨਾ ਦੇਂਗੇ ਮਕਾਨ। ਬਚਨ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਥੇ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਹੀ ਟਿਕ ਗਏ। ਸੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਦ ਵਸ ਆਇਆ ਫੇਰ -

ਸਖੀ ਵਸਿ ਆਇਆ ਫਿਰਿ ਡੋਡਿ ਨ ਜਾਈ

ਇਹ ਰੀਤਿ ਭਲੀ ਭਗਵੰਤੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੪੯

ਉਹ ਤਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਰੀ ਬਾਈ ਬੇਢੀ ਦੇਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੬੫੦

ਪਰ ਉਹ ਮੰਗਦਾ ਕੀ ਹੈ ਪਿਆਰ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਵਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਅਧੂਰਾ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦਾ-
ਲੋਗ ਕੁਟੰਬ ਸਭਹੁ ਤੇ ਤੋਰੈ

ਤਉ ਆਪਨ ਬੇਢੀ ਆਵੈ ਹੋ ॥ ਅੰਗ - ੬੫੭

ਜੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਇਹ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ, ਵਿਚੇ ਘਰਦਿਆਂ ਦਾ ਕਰੀ ਜਾਵੇ, ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਟੁੱਟਵਾਂ ਪਿਆਰ ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦਾ ਤੇ ਰੱਬ ਤਾਂ ਅਖੰਡ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਵਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। 100% ਪਿਆਰ ਹੋਵੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ। ਉਹ ਫੇਰ ਵਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਚਾਹੇ ਕੁਛ ਕਰਾਈ ਜਾਹ। ਕਬੀਰ ਦਾ ਜੱਗ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਰਵੀਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਤਾਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਧੰਨੇ ਦਾ ਜਾ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ, ਸੈਣ ਨਾਈ ਦੇ ਜਾ ਕੇ ਬੂਟੀਆਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹਦੀ ਤਾਂ ਮੁੱਠੀ ਚਾਪੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਸੋ ਏਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਸ ਵਿਚ ਹੈ।

ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਤਾ ਪੂਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਆਈ, 1% ਵੀ, 1% ਦਾ ਜੇ ਸੋ ਅੱਗੇ ਬਣਾ ਲਈ ਓਨਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਆਉਣਗੇ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਲੀ ਸੰਗਤ ਇਕੱਠੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਮਾਤਾ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਰ ਸੀ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਾ ਰਹੇ ਸੀ ਖੇਡ। ਉਥੇ ਮੱਕੇ ਯਾਦ ਕਰਿਆ ਮੱਕੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਲੰਕਾ 'ਚ ਯਾਦ ਕਰਿਆ ਲੰਕਾ 'ਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਆਉਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਬੇਗਾਨੇ ਦੇਸ਼ 'ਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਵਿਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੇ, ਦਰਿਆਵਾਂ ਤੇ ਪੁਲ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਹੋਏ। ਕਹਿੰਦੀ ਉਹ ਤਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਕਹਿ ਕੇ ਥੱਕ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਕਹਿ ਕੇ ਥੱਕ ਗਏ, ਸੇਵਾਰਾਮ ਨੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਇਆ, ਰੋਜ਼ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਤੈਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਲੈਨੀ ਐ, ਤੇ ਉਹ ਤਾਂ ਆਏ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਂ ਜੀ! ਐਉਂ ਨਾ ਕਰੋ। ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਪਾਲਕੀ ਬਣਾ ਲੈਨੇ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲੈ ਚਲਦੇ ਹਾਂ। ਤੇ ਹੁਣ ਉਡਦੀ-ਉਡਦੀ ਗੱਲ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਚੋਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਇਥੇ ਆਉਣਗੇ ਉਹ। ਮੇਰਾ ਅੰਦਰਲਾ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਥੇ ਆਉਣਗੇ। ਕਹਿੰਦਾ, 700 ਮੀਲ ਹੈ, 700 ਮੀਲ ਕਿਵੇਂ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਲੇਕਿਨ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਹਬਲ ਹੋਈ ਹੋਈ ਐਸੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਖੰਡ ਵਿਕਾਂਦੜੇ ਜੇ ਲਹਾਂ ਘਿੰਨਾ ਸਾਵੀ ਤੋਲਿ ॥

ਤੰਨਿ ਜੜਾਂਈ ਆਪਣੈ ਲਹਾਂ ਸੁ ਸਜਣੁ ਟੋਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੬

ਮਨ ਮੇਰੇ ਹਰਿ ਕੇ ਚਰਨ ਰਵੀਜੈ ॥

ਦਰਸ ਪਿਆਸ ਮੇਰੇ ਮਨੁ ਮੋਹਿਓ

ਹਰਿ ਪੰਖ ਲਗਾਇ ਮਿਲੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੬੯

ਐਸੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਗੁਰੂ ਵਲ ਭੇਜਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਅਰਦਾਸ, ਕੋਈ ਸਿੱਕ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਖਿਆਲ ਮਰਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਿਉਂਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਇਹ travel ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਲੱਖਾਂ ਮੀਲ ਕਰੋੜਾਂ ਮੀਲ ਅਰਬਾਂ

ਮੀਲ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੋਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਖਿਆਲ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਕਿਉਂਕਿ ਖਿਆਲ ਇਧਰੋਂ ਉਠੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਸੇ ਵਕਤ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਨਿਰਮਲ ਨੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਹ ਗੱਲ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਮਹਾਤਮਾ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਘਰ ਬੈਠੇ ਵੀ ਕਿ ਜੇ ਖਿਆਲ ਗਲਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਸੇ ਵਕਤ ਕਿ ਆਹ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਤੁਸੀਂ। ਐਸੀਆਂ ਪ੍ਰਤਿਆ-ਪ੍ਰਤਿਆ ਕੇ ਦੇਖੀਆਂ ਨੇ ਗੱਲਾਂ। ਓਧਰ ਗੱਲ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਸੇ ਵੇਲੇ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਉਹ ਦੱਖਣ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਬਾਕੀ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ 'ਚੋਂ ਹਰ ਵਕਤ ਲੰਘਦਾ ਰਹਿੰਦਾ, ਇਧਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਦੇ ਆਉਂਦਾ। ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਮੈਂ ਦੱਖਣ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਦੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਪਾਰਕ ਹੈ, ਫੁਹਾਰੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ, ਬਾਗ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ, ਕੋਠੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਪਾਰਕ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਘਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਸਜਾਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਰਾਜਾ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਆਹ ਕੋਠੀ ਢੁਹਾ ਦਿਓ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਵਜ਼ੀਰ ਬੜਾ ਸਿਆਣਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਆਇਆ ਹੈ ਫੇਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਆਵੇ, ਕਦ ਨਾ ਆਵੇ। ਕੋਠੀ ਕਿੰਨੀ ਸੁੰਦਰ ਲਗਦੀ ਹੈ ਸ਼ਹਿਰ ਸਜਦਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਨਾਲ। ਉਹਨੇ ਢੁਹਾਈ ਨਾ, ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਆਇਆ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੋਈ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਆਹ ਕੋਠੀ ਢੁਹਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਢੁਹਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਕੋਠੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਬੁਲਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਕਿ ਤੇਰੀ ਕੋਠੀ ਢੁਹਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਸੱਚ ਸੱਚ ਦੱਸ ਤੇਰੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਚਿਤਵਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਮੈਂ ਸੱਚ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਗੱਲ ਕੀ ਹੈ? ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਰਾਜਾ ਮਾੜਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਸਹੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਮਲਿਆਗਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੋਂ ਚੰਦਨ ਦੇ ਪਾੜ ਖਰੀਦ ਲਏ, ਚੰਦਨ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਚੰਦਨ ਇਥੇ ਜੇ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਮਰੇ, ਜਾਂ ਉਹਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਚੰਦਨ ਦੀ ਚਿਖਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਮਹਾਤਮਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰੇ, ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਚੰਦਨ ਮੇਰਾ ਬੇਕਾਰ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੜੇ ਪੈਸੇ ਬਣ ਜਾਣ ਜੇ ਇਹ ਚੰਦਨ ਵਿਕੇ। ਵਿਕੇ ਤਾਂ ਜੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਕੋਈ ਮਰੇ, ਰਾਜਾ ਮਰੇ।

ਵਜ਼ੀਰ ਜਾਣ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕਿੰਨਾ ਹੈ?
ਕਹਿੰਦਾ, ਐਨਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇ, ਮੁੱਲ ਲੈ ਲਿਆ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚੇ
ਤੇ, ਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਟੋਰ 'ਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ
ਦਿਤਾ। ਰਾਜਾ ਫੇਰ ਗਿਆ ਦੋ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ। ਪਹਿਲਾਂ
ਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਉਹ ਕੋਠੀ ਕਿਤੇ
ਦੂਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਹੁਕਮ ਤਾਂ ਦਿੱਤੇ
ਹੋਏ ਨੇ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ, ਸਿਰਫ ਇਕ ਮੌਕਾ ਦਿਤਾ
ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ-ਨਾ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸਾਰਾ
ਸ਼ਹਿਰ ਸਜਦਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਕਿਉਂ ਬਦੀ
ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਉਥੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕੋਠੀ ਦੀ।
ਇਹ ਤਾਂ ਕਮਾਲ ਦਰਜੇ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਦੇਖੋ ਕਿੰਨਾ
ਸੋਹਣਾ ਕਾਰੀਗਰ ਹੈ ਇਹਦਾ। ਕਿੰਨੀ ਵਿਉਂਤ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਨੇ
ਬਾਗ ਲਾਇਆ ਹੈ ਇਥੇ ਪਾਰਕ ਬਣਾਏ ਨੇ। ਗੱਲ ਵਿਚੋਂ ਕੀ
ਸੀ ਇਕ ਖਿਆਲ ਚਲਦਾ ਸੀ, ਬੁਰਾ ਖਿਆਲ। ਉਹ ਬੁਰਾ
ਖਿਆਲ ਚੱਲ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬਦੀ ਪੈਦਾ
ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਖਿਆਲ ਬਦੀ ਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਗੁਰੂ ਵਾਸਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ
ਖਿਆਲ ਚਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪਿਆਰ ਦੀ
ਟੁਣਕਾਰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਖਿੱਚ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਬਾਰੇ
ਬੁਰਾ ਖਿਆਲ ਕਰ ਲਓ, ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪਤਾ ਲਗ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣਾ ਬੰਦਾ ਬੁਰਾ ਚਿਤਵ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ
ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਲੋਂ ਸੁਗੰਧੀ ਦੀ ਲੋਅ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ।
ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਦੇ ਮਨ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਤਰੰਗ ਨੇ,
ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ
ਦਰਦਨਾਕ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸੰਦੇਸ਼ੇ ਭੇਜਦੀ
ਹੈ -

**ਤੂ ਚਉ ਸਜਣ ਮੈਡਿਆ ਡੇਈ ਸਿਸੁ ਉਤਾਰਿ ॥
ਨੈਣ ਮਹਿੰਜੇ ਤਰਸਦੇ ਕਦਿ ਪਸੀ ਦੀਦਾਰੁ ॥**

ਅੰਗ - ੧੦੯੪

ਮੋਹਨ ਨੀਦ ਨ ਆਵੈ ਹਾਵੈ ਹਾਰ

ਕਜਰ ਬਸਤੁ ਅਭਰਨ ਕੀਨੇ ॥

ਉਡੀਨੀ ਉਡੀਨੀ ਉਡੀਨੀ ॥

ਕਬ ਘਰਿ ਆਵੈ ਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੮੩੦

ਉਡੀਕ ਰਹੀ ਹਾਂ-ਉਡੀਕ ਰਹੀ ਹਾਂ ਕਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਦਰਸ਼ਨ
ਦੀਦਾਰੇ ਦੇਵੋਗੇ। ਲੇਕਿਨ ਨਿੱਤ ਆਸ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਵਕਤ
ਆਸ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਆਏ-ਹੁਣ ਆਏ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਮਰੱਥ
ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਕੀ ਔਖਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ
ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਰੱਖ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਆ ਕੇ ਛਕ ਲੈਣਗੇ।
ਦੂਸਰਾ ਜਿਹੜਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਹਣਾ ਰੋਸ਼ਮ ਵਰਗਾ ਰੁੰ ਕੱਤ-ਕੱਤ
ਕੇ ਬਰੀਕ ਵਸਤਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਕੋਲ ਰੱਖ ਲੈਂਦੀ ਹੈ
ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਉਣਗੇ ਮੈਂ ਭੇਟਾ ਕਰਾਂਗੀ ਕਿ ਇਹ ਜਾਮਾ ਉਹ
ਪਹਿਨਣਗੇ ਤੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਦੇਖਾਂਗੀ।

ਇਹ ਜੋ ਬਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਸਾਰੇ ਬੰਦੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝ
ਸਕਦੇ। ਸਿਰਫ ਉਹੀ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਦੇ

ਵਾਪਰੀ ਹੋਵੇ।

ਲਾਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਨੈ ਪੀਰ ॥

ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਅਨੀਆਲੇ ਤੀਰ ॥ ਅੰਗ - ੩੨੭

ਮਨੁ ਬੋਧਿਆ ਦਇਆਲ ਸੇਤੀ ਮੇਰੀ ਮਾਈ ॥

ਕਉਣੁ ਜਾਣੈ ਪੀਰ ਪਰਾਈ ॥

ਹਮ ਨਾਹੀ ਚਿੰਤ ਪਰਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੭੯੫

ਸੋ ਜਿਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਬਿਰਹੁ ਭੁਯੰਗਮੁ ਮਨਿ ਬਸੈ

ਮੰਤੁ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਇ ॥

ਰਾਮ ਬਿਓਗੀ ਨਾ ਜੀਐ ਜੀਐ ਤ ਬਉਰਾ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੮

ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋਈ ਕਿ ਉਧਰੋਂ ਕਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ,
ਕਹਿੰਦੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ
ਜਾਣਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਕਾਲੁ ਪਰਹਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੨

ਐਥੇ ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਫਾਰਮ ਦੇ
ਕੋਲ, ਐਥੇ ਹੀ ਬੀ-ਪੁਰ ਪਿੰਡ ਹੈ ਉਥੇ ਹੀ ਬੀਬੀ ਵਿਆਹੀ
ਹੋਈ ਸੀ ਉਹਦੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਸੀ ਗੁਰਮੀਤ, ਉਹ 24 ਦੀ ਹੋ
ਗਈ ਸੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮੰਗੀ ਨਾ,
ਵਿਆਹੀ ਨਾ, ਮੈਂ 24 ਸਾਲ ਦੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣਾ
ਹੈ, ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਸਗੋਂ ਬੋਰੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ,
ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਹਨੇ ਬੈਠੀ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਭਾਅ ਜੀ ਦੇ
ਦੀਵਾਨ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹਾਂ ਲੱਗੇ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹੀ ਸਮਝਣਾ
ਕਿ ਝੱਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੀਵਾਨ 'ਚ ਆ
ਗਈ ਕਹਿੰਦੀ ਮੈਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿ
ਵਾਜਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਸਿਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੀ ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਛ
ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਪਿਤਾ! ਅੱਜ
ਜਾਈਂ ਨਾ, ਮੈਂ 12 ਵਜੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਤੈਨੂੰ
ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਮੁੱਦਤਾਂ ਬੀਤ ਗਈਆਂ, ਮੀਤੋ! ਮੈਂ ਆਪਣਾ
ਕੰਮ ਵੀ ਰੋਕ ਲਵਾਂ। ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਖਾਦ ਲਿਆਉਣੀ ਹੈ ਰਾਜਪੁਰੇ
ਤੋਂ। ਕਣਕ ਪਾ ਲਈ ਉਹਨੇ, ਧਾਨਾਂ ਦੇ ਲਈ ਖਾਦ ਲੈਣ
ਲਈ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਕਣਕ ਵੇਚ ਕੇ। ਕਿ ਖਾਦ ਲੈ
ਆਵਾਂਗਾ। ਇਧਰ ਇਹਨੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਸਮਝਾ
ਦਿਤਾ, ਕੰਧਾਂ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਰਹਿਰਾਸ ਪੜ੍ਹੇ, ਕਹਿੰਦੇ, ਮੀਤੋ!
ਤੂੰ ਐਉਂ ਕਰਦੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਕੰਧਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰ ਰਹੀ
ਹਾਂ ਮਾਤਾ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਮਗਰੋਂ ਤੇ ਮੈਂ ਕੰਧਾਂ
ਪਵਿੱਤਰ ਕਰ ਦੇਵਾਂ। ਚਾਬੀਆਂ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ ਤੇ ਨਾਲ ਕੜਾਹੀ
ਕੱਢ ਲਈ, ਰਸਦ ਤੋਲ ਦਿਤੀ ਕਹਿੰਦੀ ਆਹ ਫੇਰ ਦੇਗ ਬਣਾ
ਲੈਣੀ ਹੈ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਆਹ ਚਾਬੀ ਇਹਨੂੰ ਲਗਦੀ ਹੈ,
ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੰਭਾਲ ਦਿਤੀਆਂ ਮਾਂ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੀ, ਸੱਚੀ ਜਾਣਾ ਹੈ
ਤੂੰ? ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਵਜੇ ਚਲੀ ਜਾਣਾ ਹੈ।
ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਪਿਤਾ ਰੁਕਿਆ ਨਾ। ਜਦੋਂ 12 ਵੱਜੇ ਉਸ
ਵੇਲੇ ਪਲੰਘ ਵਿਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸਨੇ, ਪਿੰਡ ਇਕੱਠਾ
ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਰਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਉਲਟੀ ਆਉਣੀ

ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਮੈਂ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਖੰਡਪਾਠ ਕਰਕੇ ਆਈ ਸਾਧੂਗੜ੍ਹ, ਉਥੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹੋ ਤੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਜਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹਾਂ, ਦੁਬਾਰਾ ਛਕ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹਾਂ, ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਵਗੈਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਹੈ ਦਰਗਾਹ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਜਦ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਨਾ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਪੜ੍ਹੋਗੇ ਦੋ ਵਾਰੀ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੀ, ਸ਼ੁੱਧ ਪੜ੍ਹਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅੰਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਬੈਠੇ ਨੇ ਕਿ ਮੀਤੋ ਨੇ 12 ਵਜੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜੈਕਾਰੇ ਬੁਲਾਉਣ ਲੱਗ ਗਈ 12 ਵਜੇ। ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ-ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ। ਉਹ ਆ ਗਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਪਲੰਘ ਤੇ ਬਹਿ ਜਾਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਜਾਉਂਗੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੇਚਲ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਈ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਦੁਬਾਰਾ ਆ ਜਾਣਾ। ਐਧਰਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸੁਣਦੀ ਹੈ ਓਧਰਲੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੀ। ਅਖੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਗਾ ਬੇਟਾ! ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦੱਸ ਵਜੇ ਆਵਾਂਗੇ। ਐਧਰੋਂ ਇਹਦਾ ਪਿਤਾ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਇਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੀ ਹਾਂ, 12 ਵਜੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਏ ਸੀ ਲੈਣ, ਤੁਸੀਂ ਚਲੇ ਗਏ, ਹੁਣ 10 ਵਜੇ ਆਉਣਗੇ, ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਫੇਰ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਉਲਟੀ ਆਉਣੀ ਹੈ, ਉਲਟੀ ਆ ਗਈ, ਆਪੇ ਹੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸੁੱਟ ਆਈ ਬਾਹਰ। ਸਫ ਤੇ ਬਹਿ ਗਈ, ਕਹਿੰਦੀ ਲਓ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆ ਗਏ, ਇਕੱਲੇ ਆਏ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੀ, ਬਾਕੀ ਸਿੰਘ? ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਚੱਲ ਆਪਾਂ ਹੁਣ ਚੱਲੀਏ। ਕਹਿੰਦੀ ਚੱਲ ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਚੱਲੀਏ, ਕਹਿੰਦੀ ਚੰਗਾ ਮੈਂ ਹੁਣ ਜਾਨੀ ਆਂ। 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।' ਲੰਮੀ ਪੈ ਗਈ ਤੇ ਸ੍ਰਾਸ ਨਿਕਲ ਗਏ।

ਇਕ ਲੜਕੀ ਆਮ ਸਾਧਾਰਣ, ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੀ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਕਾਲੁ ਪਰਹਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੨

ਕਾਲ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਕਿ ਠਹਿਰ ਜਾ। ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ, ਦੋ ਸਾਲ, ਦੋ ਦਿਨ ਕਾਲ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਕਿ ਦੋ ਸਾਲ, ਦੋ ਮਹੀਨੇ, ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਆਈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਮਰਿਆਦਾ ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਾਡੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸੰਤ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਾਣਗੇ ਹੁਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਗਤ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਗਰ ਪਈ ਹੋਈ, ਬਿਰਹਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਐਸ ਹਾਲ 'ਚ ਅਸੀਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ ਹੈ -

ਗੁਰਮੁਖ ਆਵੈ ਜਾਏ ਨਿਸੰਗ।

ਸਿਦਕ ਦੇਖਿਆ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ, ਕਾਲ ਨੂੰ ਮੋੜ ਦਿਤਾ,

ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਜਾਣਾ, ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਉਣਾ ਹੈ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਆਵਾਂਗੀ। ਦੇਵਤਿਆਂ 'ਚ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਐਸਾ ਵੀ ਕੋਈ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਹਨੇ ਕਾਲ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੰਦਰ ਦੇਵਤਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ! ਮੇਰੇ ਲੋਕ ਵਿਚ ਐਸ ਲੋਕ ਨਾਲੋਂ ਦੱਸ ਅਰਥ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਖ ਹੈ ਚੱਲ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ, ਵਾਸਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰਾ ਸਿਦਕ ਬਹੁਤ ਪੱਕਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੀ, ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਸੁਰਗ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਕਰਮ ਦੇਵ ਦੇ ਆਉਂਦੇ, ਅਜਾਨ ਦੇਵ ਲੋਕ ਦੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਅਖੀਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਵਾਲੇ ਆਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਾਤਾ! ਤੇਰੀ ਭਗਤੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਆਇਆ ਹਾਂ।

ਜਿਵੇਂ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਮੁੰਡਾ ਫਸਟ ਆ ਜਾਵੇ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਸੀ, ਉਥੇ ਇਕ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਸਪੈਲਿੰਗ ਫਸਟ ਆ ਗਿਆ, ਇੰਡੀਅਨ ਸੀ, ਸਾਰੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ, ਬੰਦੇ ਆਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਫਰੀ ਪੜ੍ਹਾਵਾਂਗੇ ਤੂੰ ਸਾਡੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਆ ਜਾ, ਉਹ ਕਹੇ ਸਾਡੀ 'ਚ ਆ ਜਾ। ਐਵੇਂ ਹੀ ਦੇਵਤੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਆ ਕੇ ਔਰਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਲੋਕ 'ਚ ਆ ਜਾਵੇ ਇਹ। ਮਾਤਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮੈਨੂੰ ਬੈਕੁੰਠ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ -

ਜਬ ਲਗੁ ਮਨਿ ਬੈਕੁੰਠ ਕੀ ਆਸ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਹੋਇ ਨਹੀ ਚਰਨ ਨਿਵਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੩੨੫

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਬੈਕੁੰਠ ਦੀ ਆਸ ਹੈ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਕਰਦਾ।

ਸੁਰਗ ਮੁਕਤਿ ਬੈਕੁੰਠ ਸਭਿ ਬਾਂਡਹਿ

ਨਿਤਿ ਆਸਾ ਆਸ ਕਰੀਜੈ ॥

ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੇ ਜਨ ਮੁਕਤਿ ਨ ਮਾਂਗਹਿ

ਮਿਲਿ ਦਰਸਨ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਮਨੁ ਧੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੨੪

ਉਹ ਤਾਂ ਮੁਕਤੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੇ।

ਮੁਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜੀਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਐਸੀ ਜਦ ਹਾਲਤ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇਜ-ਤੇਜ ਚਲਦੇ ਹੋਏ, ਬੜੇ ਲੰਮੇ-ਲੰਮੇ ਕੈਪ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅੱਜ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਦਰਿਆ ਭਰੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਲੰਘਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਪਿਆਰ ਐਨਾ ਤਕੜਾ ਹੈ ਖਿੱਚੀ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਪਿਆਰ ਦੇ ਆਪ ਆ ਰਹੇ ਨੇ -

ਅਪੁਨੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਆਪੇ ਰਾਖੈ ਆਪੇ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

ਜਹ ਜਹ ਕਾਜ ਕਿਰਤਿ ਸੇਵਕ ਕੀ

ਤਹਾ ਤਹਾ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੪੦੩

ਸੌ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ, ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਫੌਜ ਵਾਲੇ। ਸਾਰੇ ਉਥੇ ਆਗਤ ਭਾਗਤ 'ਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਕ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਪਹੁੰਚੇ ਕਿੱਥੇ, ਕਾਠੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਅੱਗੇ ਮਾਤਾ, ਥੜ੍ਹੇ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਾਜ਼ਾ ਲਾਹ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਰਦਾਸ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਵੋ ਤੇ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਤਿਆਰ ਹੋ ਛਕੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਮਲਕੜੇ ਉਤਰੇ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਓਸ ਥੜ੍ਹੇ ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਥਾਲ ਦੇ ਉਤੋਂ ਰੁਮਾਲਾ ਚੁੱਕਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਥੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਤਾ ਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਜਿਹੜਾ ਸਰੂਪ ਅੰਦਰ ਓਸਨੇ ਵਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕੀ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਓਹੀ ਸਰੂਪ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਪੂਰੇ ਸ਼ਸਤਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ, ਜਿਹਾ ਕਲਗੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਰਹੇ ਨੇ। ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਝਲਕ ਸਹਿ ਨਾ ਸਕੀ। ਸਭ ਕੁਛ ਭੁੱਲ ਗਿਆ।

**ਦਰਸਨ ਦੇਖਤ ਹੀ ਸੁਧ ਕੀ ਨ ਸੁਧ ਰਹੀ
ਬੁਧਿ ਕੀ ਨ ਬੁਧਿ ਰਹੀ ਮਤਿ ਮੈਂ ਨ ਮਤਿ ਹੈ ॥
ਸੁਰਤਿ ਮੈਂ ਨ ਸੁਰਤਿ ਅਉ ਧਯਾਨ ਮੈਂ ਨ ਧਯਾਨ ਰਹਯੋ
ਗਯਾਨ ਮੈ ਨ ਗਯਾਨ ਰਹਯੋ ਗਤਿ ਮੈਂ ਨ ਗਤਿ ਹੈ ॥
ਧੀਰਜ ਕੋ ਧੀਰਜ ਗਰਥ ਕੋ ਗਰਥ ਗਯੋ
ਰਤਿ ਮੈਂ ਨ ਰਤਿ ਰਹੀ ਪਤਿ ਰਤਿ ਪਤਿ ਹੈ ॥
ਅਦਭੁਤ ਪਰਮਦਭੁਤ ਬਿਸਮੇ ਬਿਸਮ
ਅਸਚਰਜੈ ਅਸਚਰਜ ਅਤਿ ਅਤਿ ਹੈ ॥**

(ਕਬਿੱਤ ਸੁਯੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਮਸਤ ਹੋ ਗਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨੀ ਭੁੱਲ ਗਈ, ਲੀਨ ਹੋ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਮਾਤਾ, ਉਹ ਵਸਤਰ ਤਾਂ ਲਿਆ ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਹੈਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ, ਮਰਿਆਦਾ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਈ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਟੁੰਭੀ ਗਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੁਆਫ਼ ਕਰੀਂ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਆਦਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਿਆ। ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਧੁਆਏ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕੰਮ ਕਰਿਆ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਚੌਲਾ ਤਿਆਰ ਕਰਿਆ ਸੀ, ਵਸਤਰ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਐਉਂ ਕਰ, ਹੁਣੇ ਦਰਜੀ ਬੁਲਾਓ ਤੇ ਹੁਣੇ ਇਥੇ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸਿਉਂ ਦਿਓ ਤੇ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੀ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਸੌ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਰਜੀ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਹ ਚੌਲਾ ਪਾ ਲਿਆ ਤੇ ਓਧਰੋਂ ਮਾਤਾ ਦਾ ਅੰਤ ਕਾਲ ਆ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੀਸ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ, ਗੋਦੀ 'ਚ ਲੈ ਲਈ ਸੀ, ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਗੋਦੀ 'ਚ ਹੀ ਪ੍ਰਾਣ ਪੰਖੇਰੂ ਉਡ ਗਏ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਸੱਚਖੰਡ ਨੂੰ, ਸਾਰੇ

ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿਚ ਫੁੱਲ ਬਰਸਾ ਰਹੇ, ਪੰਨ-ਪੰਨ ਦਾ ਜੈਕਾਰਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੋਂ।

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਮੁਖ ਊਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੩

ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਜਿਸ-ਜਿਸ ਲੋਕ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਜੈ-ਜੈਕਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿੱਡਾ ਪਿਆਰ ਸੀ ਇਸਦਾ, ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਏਸ ਨੇ ਛੱਡ ਦਿਤੇ। ਸੌ ਇਹ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ -

ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ ॥

ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਹੋਰ ਲੱਖ ਯਤਨ ਕਰ ਲਓ, ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਨਾ ਉਹ ਭਿੱਜਦਾ ਹੈ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸੌ ਏਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਸ ਦੀ ਸੱਚੀ ਲਗਨ ਹੋਵੇ, ਸੱਚਾ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇ -

ਹੀ ਬਾਈ ਬੇਢੀ ਦੇਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਦੇਖੁ ਬੇਢੀ ਰਹਿਓ ਸਮਾਈ ॥

ਹਮਾਰੈ ਬੇਢੀ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਬੇਢੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਜੁਰੀ ਮਾਂਗੈ

ਜਉ ਕੋਉ ਛਾਨਿ ਛਵਾਵੈ ਹੋ ॥

ਲੋਗ ਕੁਟੰਬ ਸਭਹੁ ਤੇ ਤੋਰੈ

ਤਉ ਆਪਨ ਬੇਢੀ ਆਵੈ ਹੋ ॥ ਅੰਗ - ੬੫੭

ਸਾਡਾ ਪਿਆਰ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਦਾਤਾਂ 'ਚ ਫਸ ਗਏ।

ਦਾਤਿ ਪਿਆਰੀ ਵਿਸਰਿਆ ਦਾਤਾਰਾ ॥ ਅੰਗ- ੬੭੬

ਉਹ ਮਾਲਕ ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਵਕਤ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਵਕਤ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -

ਦਿਲਾ ਕਾ ਮਾਲਕੁ ਕਰੇ ਹਾਕੁ ॥

ਕੁਰਾਨ ਕਤੇਬ ਤੇ ਪਾਕੁ ॥ ਅੰਗ - ੮੯੭

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਅੰਦਰ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਭਟਕ ਗਿਆ, ਬੜੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਤੈਨੂੰ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਆ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਾਂ, ਤੂੰ ਮੁੜ ਤਾਂ ਸਹੀ ਪਿੱਛੇ। ਪਰ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਜੀਵ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਨਉ ਘਰ ਦੇਖਿ ਜੁ ਕਾਮਨਿ ਭੁਲੀ

ਬਸਤੁ ਅਨੁਪ ਨ ਪਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੩੩੯

ਆਤਮ ਤੱਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਤੇ ਜੀਵ ਜਿਹੜਾ ਛਿਨ ਭੰਗਰ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਧੀਆਂ ਨੇ, ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਜਾਇਦਾਦ ਨੇ, ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਪੈਸਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਪਰਚ ਗਿਆ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਪਰਚ ਬਾਜੀ ਹਾਰ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਸੇਈ ਸੁੰਦਰ ਸੋਹਣੇ-----

ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ

ਐ ਸੁੰਦਰਤਾ, ਤੇਰਾ ਵੀ ਕੋਈ ਰੂਪ, ਰੰਗ, ਰੇਖ, ਭੇਖ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਂਗ ਤੂੰ ਵੀ ਉਸਦੀ ਬਣਾਈ ਹਰ ਸ਼ੈਲ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈਂ। ਉਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਜਰੀਏ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰੂਪਮਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈਂ। ਪਰ ਤੂੰ ਅਨਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇਰਾ ਵੀ ਆਦਿ ਹੈ। ਤੂੰ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਕੋਈ ਅਣਡਿੱਠ ਰਚਨਾ ਹੈਂ ਜੋ ਹਰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਿੱਚ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਮਹਾਨ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਡਾਕਟਰ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੀਆਂ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਰੰਗਣ ਵਿਚ ਰੰਗੀਆਂ ਅਨੁਭਵੀ ਬਾਤਾਂ ਅੰਦਰ ਕੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਬਾਖੂਬੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁੱਲ ਖਿੜਿਆ ਹੈ। ਫੁੱਲ ਸੁੰਦਰ ਹੈ। ਸੁੰਦਰਤਾ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸੁੰਦਰਤਾ ਫੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੁੱਲ ਤਾਂ ਇਕ ਜ਼ਰੀਆ ਹੋਇਆ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦਾ। ਅੱਜ ਵੀ ਬੜੀ ਦੌੜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ। ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਸੁੰਦਰ ਦਿਖਾਂ। ਹਰ ਕੋਈ ਮੇਰੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰੇ। ਕਿਸੇ ਦਾਇਰੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਆਸ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਠੀਕ ਸੀ। ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਕਸ਼ ਸਮਝ ਕੇ ਜੋ ਤੁਰ ਪਏ, ਉਹ ਖੁਆਰ ਹੋਏ, ਖੁਆਰ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ, ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਸਰੀਰ ਨੇ ਵਧਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਨਾਲ ਢਲਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਫਿਰ ਕੋਈ cosmetic, ਕੋਈ surgery, ਕੁਛ ਵੀ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮੈਂ ਸੱਚ ਆਖਾਂ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਖਿਆ ਕਰਨਾ ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਦੁਖੇ। ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਸ ਲਿਆ ਹੈ ਇਕ ਨਸ਼ਾ, ਦੂਸਰਾ ਫੈਸ਼ਨ ਤੇ ਤੀਸਰਾ ਬੀਮਾਰੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਭ ਤੇ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ - ਸਿਵਾਏ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ। ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਸਾਧੂ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਜਕੜ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਕੋਈ-ਕੋਈ, ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਸਾਧੂ। ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਖੀ ਹਨ ਪਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਧਰਤੀ ਫਿਰ ਵੀ ਭਾਗਸ਼ਾਲੀ ਹੈ। ਐਨੇ ਯੁਗਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਨਮ ਦਾਤੀ ਇਹ ਧਰਤੀ ਅਜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਉਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਮੋਈ ਬੈਠੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਸਨਾਤਨ ਮਤ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ ਅਜੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੇ ਲਕਸ਼ ਨਾਲ ਜੁੜ ਸਕੇ। ਰਹੇ ਵੀਚਾਰ। ਮੈਂ ਸੁੰਦਰਤਾ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਏ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹਾਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਆਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਦੇ ਹਨ -

ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ
ਧਰਮੁ ਪੰਥ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ ॥
ਕੁਤੁ ਅਮਾਵਸ ਸਚੁ ਚੰਦ੍ਰਮਾ
ਦੀਸੈ ਨਾਹੀ ਕਹ ਚੜਿਆ ॥
ਹਉ ਭਾਲਿ ਵਿਕੁੰਨੀ ਹੋਈ ॥
ਆਧੇਰੈ ਰਾਹੁ ਨ ਕੋਈ ॥
ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਕਰਿ ਦੁਖੁ ਰੋਈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਨਿ ਬਿਧਿ ਗਤਿ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੫

ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਤਾਂ ਇਕ ਸਰਾਪ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਨ੍ਹੇਰੇ 'ਚੋਂ ਵੀ ਅਗਰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਰਫ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਜੇ ਆਰਾਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਆਰਜਾ ਗਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅੰਦਰ ਅਗਿਆਨ ਤੇ ਬਾਹਰ ਸਮਾਜ 'ਚ ਕੁਰੀਤੀਆਂ। ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕੀਤਾ। ਦਸ ਜੋਤਾਂ, ਦਸ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਰੰਗ ਮੰਚ ਤੇ ਜਾਹਿਰ ਹੋਈਆਂ। ਕਿੱਡੀਆਂ-ਕਿੱਡੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਦੇਸ਼, ਕੌਮ, ਧਰਮ ਦੀ ਖਾਤਰ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਏ। ਉਸ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਇੰਨਾਂ ਸੁੰਦਰ ਮਾਹੌਲ ਮਿਲਿਆ। ਖਿਆਲਾਂ ਵਿਚ, ਸੋਚ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ, ਇਨਕਲਾਬ ਆਏ, ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੂਲਣਾ ਵੱਜਿਆ ਪਿਆਰ ਦਾ, ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਆਈ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕਰਮ ਯੋਗੀ ਬਣਾਇਆ। ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ। ਕਈਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਕੱਲੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸੋਚ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲੀਏ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਵਿਚਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਏ। ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਜੀ (ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਜੋ ਵੀਚਾਰਧਾਰਾ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਇੰਟਿਫਿਕ ਹੈ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅਨੁਭਵ 'ਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਆਦਮੀ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਐਸਾ ਲਗਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ Most supreme Ultra Modern Approach ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਐਨੀ vast ਹੈ ਕਿ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ

ਇਸਨੂੰ ਕੋਈ Realized soul ਹੀ ਸਮਝਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ਸਿਰਫ਼ ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਤਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ ਤਦੇ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੀ ਇਕ ਰਚਨਾ 'ਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

**ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਚਯਾਈਆਂ ਉਤੋਂ 'ਬੁੱਧੀ' ਖੰਡ ਸਾੜ ਢੱਠੀ,
ਮੱਲੋ ਮੱਲੀ ਓਥੇ ਦਿਲ ਮਾਰਦਾ ਉਡਾਰੀਆਂ।
ਪਯਾਲੇ ਅਣਡਿੱਠੇ ਨਾਲ, ਬੁੱਲ੍ਹ ਲਗ ਜਾਣ ਓਥੇ,
ਰਸ ਤੇ ਸਰੂਰ ਚੜ੍ਹੇ, ਝੁੰਮਾਂ ਆਉਣ ਪਯਾਰੀਆਂ।
'ਗਯਾਨੀ' ਸਾਨੂੰ ਹੋੜਦਾ ਤੇ 'ਵਹਿਮੀ ਢੋਲਾ' ਆਖਦਾ ਏ,
'ਮਾਰੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਾਈਆਂ ਬੁੱਧੋਂ ਪਾਰ ਤਾਰੀਆਂ।'
'ਬੈਠ ਵੇ ਗਿਆਨੀ! ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲੇ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚ,
'ਵਲਵਲੇ ਦੇ ਦੇਸ਼' ਸਾਡੀਆਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਯਾਰੀਆਂ।**

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਨਿਰਾ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਦਾ ਮਾਰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਬਾਤ ਅਨੁਭਵ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਸਾਡੇ ਅਨੁਭਵ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਤਦੇ ਸ਼ਾਇਦ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਇਸਨੂੰ ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਗਿਆਨ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਵਸ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵੀ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਜਦ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ ਬਾਤ ਆਈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੋਲੇ, 'ਸੋਈ ਸੁੰਦਰ ਸੋਹਣੇ ਸਾਧ ਸੰਗ ਜਿਨ ਬਹਿਣੇ' ਕੋਣ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੁੰਦਰ ਬਣਨਾ। ਹਰ ਕੋਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਐ ਇਨਸਾਨ ਤੂੰ ਵੀ ਸੁੰਦਰ ਬਣ ਪਰ ਸੁੰਦਰ ਉਹੀ ਹਨ, ਸੋਹਣੇ ਉਹੀ ਹਨ ਜੋ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ 'ਚੋਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤਨ ਦੀ ਵੀ ਤੇ ਮਨ ਦੀ ਵੀ। ਤਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਰੋਗ ਹਨ। ਮਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਰੋਗ ਹਨ। ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਰੋਗੇ ਹੋਏ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਦੇਖਣਾ, ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਆਧੀਆਂ ਮਿਟ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸਾਰੇ ਤਾਪਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾਰਨ ਵਾਲਾ ਜੋ ਹੈ। ਦੂਖ, ਰੋਗ, ਸੰਤਾਪ ਉਤਰਦੇ ਹਨ ਬਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ -

ਦੂਖ ਰੋਗ ਸੰਤਾਪ ਉਤਰੇ ਸੁਣੀ ਸਰੀ ਬਾਣੀ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੨

ਅੱਗੇ ਸਤਿਗੁਰ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ -

ਤੀਨੇ ਤਾਪ ਨਿਵਾਰਣਗਾਰਾ ਦੁਖ ਹੰਤਾ ਸੁਖ ਰਾਸਿ ॥

ਤਾ ਕਉ ਬਿਘਨੁ ਨ ਕੋਊ ਲਾਗੈ

ਜਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਆਗੈ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੧੪

ਕਿਤੇ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ -

(ਭਾਖ ਖਾਖ ਸੰਤਾਪ ਬਿਨਾਸੇ ॥

ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਕਿਲਵਿਖ ਸਭਿ ਨਾਸੇ ॥ ੧ ॥

ਅਨਦੁ ਕਰਹੁ ਮਿਲਿ ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀ ॥

ਗੁਰਿ ਨਾਨਕਿ ਮੇਰੀ ਪੈਜ ਸਵਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੮੦੬

ਜਦੋਂ ਦੁੱਖ ਉਤਰਦੇ ਹਨ, ਤਨ ਨਿਰਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਉਤਰਦੀ ਹੈ, ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਵਸਤੂ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਬੁਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਮੈਲੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮੈਲ ਉਤਰੀ ਪਿਆਰ ਦਾ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਦਾ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਅਰੋਗਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਸੁਭਾਅ ਨਿਰਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਾਂਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅੰਦਰ ਸਹਿਜ ਜਾਗਦਾ ਹੈ, ਬੰਦਗੀ ਜਾਗਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਜਾਗਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਸਰੀਰ ਤੇ ਮਨ 'ਚੋਂ ਕਾਮ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਰਗੇ ਤਨ ਗਾਲਣ ਵਾਲੇ ਰੋਗ ਮਿਟਦੇ ਹਨ। ਕੰਚਨ ਵਰਗੀ ਨਿਰਮਲ ਕਾਇਆ ਤੇ ਅੰਤਹਕਰਨ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ 'ਜੋ ਰਤੇ ਰੰਗ ਏਕ ਕੇ, ਨਾਨਕ ਗੂੜਾ ਰੰਗ।' ਫਿਰ ਐਸੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਆਵਾਰਾ ਹੋਈਆਂ ਚਿੱਤ-ਬਿਰਤੀਆਂ ਪਰਤੀਆਂ ਹਨ ਆਪਣੇ ਨਿਜ ਘਰ ਵਲ ਨੂੰ। ਤੇ ਉਹ ਨਾਮ ਵਿਚ ਰੰਗੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਧੋਅ ਹੋ ਕੇ ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੇਹਿਸਾਬੀ ਖਿੱਚ ਸਮੋਈ, ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਹਰ ਤੱਤੇ ਝੋਲੇ ਤੋਂ ਬਚਾ-ਬਚਾ ਕੇ ਹਰ ਵਕਤ, ਹਰ ਛਿਨ ਅਧਿਆਤਮ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਉਸਦੇ ਸਰ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਸੁਖਦਾਈ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾਵਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਸਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਫੁਰਮਾਨ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਕੀ ਸੋਭਾ ॥

ਸਦ ਨਵਤਨ ਮਨ ਰੰਗੀ ਸੋਭਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੨੨

ਫਿਰ ਜਿਥੇ-ਜਿਥੇ ਉਹ ਮਹਾਨ ਰੂਹਾਂ ਆਪਣੇ ਚਰਨ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਥਾਨ ਸੋਹਣੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਿਆਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ (ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਇਕ ਅਦੁੱਤੀ ਮਿਸਾਲ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਵਾਜੇ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਅਸੀਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਆਪ ਜੀ ਵਲ ਇਕ ਟੱਕ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿਣਾ, ਬਚਨ ਸੁਣਦੇ ਰਹਿਣਾ। ਭਾਵੇਂ ਆਯੂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਬਾਤ ਸਮਝ ਆਉਣੀ ਜਾਂ ਨਾ ਆਉਣੀ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਬਹੁਤ ਲਗਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕੁਝ ਐਸਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਆਦਮੀ ਇਕ ਵਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਫਿਰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ਬਈ ਉਥੋਂ ਜਾਇਆ ਜਾਏ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਸੈਂਕੜੇ ਵਾਰੀ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਰੋਗੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਸਾਰ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੀ।

ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ (Creative Use of Emotions)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਫਰਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ 57)

ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਦਵੰਦ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਾਡੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਕੀ ਆਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੀਏ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਵੰਦ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਈਏ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਭਾਲੀਏ। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਆਦਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੀਏ, ਨਾਲ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸੁਤੰਤਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਪੰਛੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸੰਭਵ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਇਕ ਡਰਾਮੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖੀਏ, ਇਸ ਵਿਚ ਉਲਝਣਾ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਈਏ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਈਏ, ਫੇਰ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਇਕ ਦਵੰਦ ਇਕ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਇਕ ਖੁਸ਼ੀ ਇਕ ਸਹਿਜ, ਇਕ ਮਿਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਓ ਜੋ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਉਪਰ ਦੱਸ ਆਏ ਹਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਉਦਾਹਰਣ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਏ, ਨਾਲ ਹੀ ਦੇਖੀਏ ਇਹ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਜੋ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਸੀ ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਬਹੁਤ ਉਮੀਦਾਂ ਹਨ ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਸੀ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾ ਬੱਚਾ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਮੈਂ ਜੋ ਵੀ ਕਰਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਵਾਂ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਕਰਾਂ, ਆਪਣੀ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਵਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਬਣਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਵਕੀਲ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਜਾਵਾਂ ਜੋ ਵੀ ਕਰਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਫਲ ਹੋਵਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਆਸਾਂ ਉਮੀਦਾਂ ਤੋਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਬਾਗੀ ਸੀ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਸਭ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਸਤਾ ਵਿਚ ਹੋਵਾਂ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਣ ਜਾਂ ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋਵਾਂ,

ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਮੈਂ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਨੰਬਰ ਦੋ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਉਮੀਦਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਯੋਗ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲੱਗਾ, ਯੋਗ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ ਮੇਰੀ ਮਨੋਬਿਰਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਦਲ ਗਈ। ਮੈਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਉਮੀਦਾਂ ਵਿਚ ਫਸਣ ਨਾਲੋਂ, ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲਈ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਜੀਵਨ ਜੀਣਾ, ਜਿਹੜਾ ਰੋਲ ਉਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਉਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਜੋ ਆਸ ਰੱਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਉਹ ਕੋਈ ਔਖੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੋਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਫਰਕ ਸੀ, ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਕਿਰਦਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਇਹ ਸੋਚੇ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ?

ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਨੋਬਿਰਤੀ ਬਦਲਣ ਲੱਗੀ, ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਅਜੀਬ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇਖਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਵਿਚ ਉਲਝ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਸੋਚਣ ਦੀ ਥਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਬਹੁਤ ਮੰਗਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਬਹੁਤ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹਨ, ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲਗ ਪਿਆ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਕਿਵੇਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਦੇਖਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਅਵਗੁਣ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਉਣ ਲਗ ਪਏ, ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਗੁਣ ਅਵਗੁਣ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪਰਮ ਸੱਤਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਕ ਮਾਨਵ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਵੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦੀਆਂ ਵੀ ਕੋਈ ਆਸਾਂ ਉਮੀਦਾਂ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਅੱਜ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਵੀ ਹਨ। ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਸੁਰਖਿਅਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਆਰਾਮ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਣ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਕਰਨਾ ਸੌਖਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਉਮੀਦਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸੌਖੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸੋਚ ਸਕਿਆ ਮੈਂ ਹਰ ਇਕ ਗੱਲ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਣਾ ਛੱਡ ਦਿਤਾ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਸਬੰਧ ਹੀ ਬਦਲ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਸਬੰਧ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸੀ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਬਣ ਗਿਆ ਇਕ ਬੜਾ ਮਿੱਠਾ ਤੇ ਨਿੱਘਾ ਸਬੰਧ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ, ਮੇਰੀ ਮਨੋਬਿਰਤੀ ਬਦਲੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਕਰਨਾ ਛੱਡਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਉਮੀਦਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨਾ ਛੱਡਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਮਨੋਬਿਰਤੀ ਬਦਲੀ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਖਤਮ ਹੋਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਕਿਰਦਾਰ ਸਾਫ ਦਿਸਣ ਲਗ ਪਿਆ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੀ ਆਸ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੀ ਆਸ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਉਪਰ ਦਿਤੇ ਉਦਾਹਰਣ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਈਏ, ਜੀਵਨ ਲੀਲਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਈਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਕਰਮ ਵਧੇਰੇ ਪੂਰਣਤਾ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਹੀ ਉਤਮ ਮਾਰਗ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਨਾ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖ ਕੇ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ, ਵਧੇਰੇ ਹੁਕਮਬਰਦਾਰ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨ ਘਬਰਾਏ ਪਏ ਹਨ, ਦਵੰਦ ਵਿਚ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਰਿਹਾ, ਮਾਰਗ ਨਹੀਂ ਦਿਸ ਰਿਹਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਕਿ ਉਹ ਕਰ ਕੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਅਮੁੱਲ ਸਮਾਂ ਅਜਾਈ ਗੁਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖੈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸਮਾਂ ਅਨਮੋਲ ਜਵਾਨੀ ਕੌਡੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਖਤਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਲੁਟਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਿਸ-ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਡੀਊਟੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਬੁੱਝ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਇਕ ਹੀ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਨਿਰਲਿਪਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਡੀਊਟੀ ਕਰ। ਡੀਊਟੀ ਹੀ ਧਰਮ ਹੈ।

ਅੰਤਮ ਲੀਲਾ

ਜੀਵਨ ਦੀ ਇਸ ਲੀਲਾ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੋਹਰਾ ਰੋਲ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਚੇਤਨ ਹੋ ਕੇ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਦੋ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹਾਂ, ਦੋ ਸੰਸਾਰਾਂ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹਾਂ ਇਕ ਹੈ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਸੰਸਾਰ, ਇਕ ਹੈ ਸਾਡੇ ਬਾਹਰ ਦਾ ਸੰਸਾਰ। ਇਕ ਸੁਚੱਜਾ ਕਲਾਕਾਰ, ਆਪਣਾ ਪਾਰਟ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜੀਵਨ ਲੀਲਾ ਨੂੰ ਖੇਡਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰਾਜ਼ ਹੈ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣੀ, ਸਥਿਰਤਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਲੀਲਾ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ?

ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਉਹ ਸਮਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ-ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਅੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਉਕਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਫੇਰ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਅਦਿਸ਼ਟ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਉਹ ਉਸ ਅਦਿਸ਼ਟ ਤੋਂ ਡਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਉਹ ਅੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਹ ਇਕ ਬੜਾ ਹੀ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨਿਰਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਐਥੇ ਹਾਰ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹਿੰਮਤ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਖੋਜਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੀਵਨ ਤੱਤ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰਖਦੇ ਹਨ। 'ਈਸ਼ ਉਪਨਿਸ਼ਦ' ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿ ਦਾ ਚਿਹਰਾ, ਸੋਨੇ ਦੀ ਥਾਲੀ ਨਾਲ ਢਕਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਥਾਲੀ ਨੂੰ ਲਾਹੁੰਣ ਇਕੋ ਇਕ ਉਪਾਅ ਹੈ, ਇਕਾਗਰ ਮਨ, ਸਾਹਸ, ਨਿਰਭੈਤਾ, ਸਤਿ, ਨਿਸ਼ਕਪਟਤਾ, ਸ਼ਰਧਾ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ।

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਦੀਵੇ ਵਿਚ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਬੂੰਦਾਂ ਕੁਝ ਤੁਪ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਪੂਰੀ ਸਤਾ ਨਾਲ ਚਾਨਣਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਗਿਆਸੂ ਜੀਵਨ ਲੀਲਾ ਪੂਰੀ ਸਤਾ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਚੇਤਨਾ ਨਾਲ ਜੀਉਣ ਦੀ ਚੇਸ਼ਟਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲੀਲਾ ਦਾ ਪਹਿਲੇ ਚਰਨ ਵਿਚ ਚੇਤਨਤਾ ਇਸ ਪੱਧਰ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਹਾਂ, ਦੂਸਰੇ ਚਰਣ ਤੇ ਜਗਿਆਸੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ 'ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਹੈਂ' ਤੇ ਆਖਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਜਗਿਆਸੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਤੇ ਮੈਂ ਇਕ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਇਹ ਖੇਡ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਹ ਲੀਲਾ ਕਰਨ ਆਏ ਹਾਂ, ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਜਾਣ ਲਵਾਂਗੇ ਕਿ ਸਭ ਇਕ ਹੀ ਕੇਵਲ ਉਹ ਹੀ ਸਾਰੀ ਲੀਲਾ ਰਚ ਕੇ ਆਪੇ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਉਸ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ। ‘ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ।’ ਜੋ ਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੈ ਜੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਭ ਉਸੇ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਦੀ ਹੀ ਖੇਡ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਇਸਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਬੁੱਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ -

**ਮੈਂ ਹੂੰ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕੋ ਦਾਸਾ
ਦੇਖਣ ਆਇਓ ਜਗਤ ਤਮਾਸਾ।**

ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ। ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ ਡਰਾਮਾ ਦੇਖਣਾ ਤੇ ਅਨੰਦ ਲੈਣਾ ਹੀ ਜੀਵਨ ਰਹੱਸ ਹੈ।

ਅਧਿਆਇ 5

ਸੁ-ਆਤਮਾ

ਮੰਡੂਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਦਰਖਤ ਤੇ ਇਕ ਪੰਛੀ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਖੰਭ ਹੋਣ, ਸੋਨੇ ਦੇ ਖੰਭ ਹੋਣ, ਉਹ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜੀਵ ਹੈ, ਜੀਵ ਦਾ ਸਵੈ ਇਕ ਖੰਭ ਹੈ ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਅਜਰ ਅਮਰ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਦੋਨੋਂ ਇਕੋ ਟਾਹਣੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਜੀਵ ਤਾਂ ਖੱਟੇ ਮਿੱਠੇ ਫਲਾਂ ਦਾ ਸੁਆਦ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਰਖਤ ਦੇ ਫਲਾਂ ਦਾ ਸੁਆਦ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਸ਼ਾਂਤ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਸੁਆਦ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕੇਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ।

ਜੀਵ ਤਾਂ ਭਰਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਵਿਛੜਿਆ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਸਮਝ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਤਮ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਆਤਮਾ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਫੇਰ ਦੁਖਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

**ਨਾਨਕ ਤਰਵਰ ਏਕੁ ਫਲੁ ਦੁਇ ਪੰਖੇਰੁ ਆਹਿ॥
ਆਵਤ ਜਾਤ ਨ ਦੀਸਹੀ ਨਾ ਪਰ ਪੰਖੀ ਤਾਹਿ॥**

ਅੰਗ - 550

ਜਿਵੇਂ ਪੁਰਾਤਨ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਜਨਕ ਸੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਵੀ ਅੱਜ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਲਈ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹਨ। ਸਮਾਜਿਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡਾ ਵਿਵਹਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਸਾਡੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਅਵਸ਼ਕ ਹਨ।

ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਉਹ ਭੂਮਿਕਾ ਕਰਨੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਐਥੋਂ ਤੱਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵਨ ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੇਵਲ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਕਈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਾ ਨਿਭਾਉਣੀਆਂ ਹੋਣ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਦੂਸਰੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਸਾਡੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ, ਸਾਡੇ ਆਚਰਣ ਦਾ ਸਾਡੀਆਂ ਮਨੋਵਿਰਤੀਆਂ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ‘ਮਖੌਟਾ’ ਜਿਹੜਾ ਐਕਟਰ ਜਾਂ ਡਰਾਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਸ ਲੀਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਵਿਅਕਤੀਤ੍ਵ ਕੇਵਲ ਇਕ ਮਖੌਟਾ ਹੀ ਹੋਵੇ? ਜਿਹੜਾ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਣ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲੁਭਾਉਣ ਲਈ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਈਏ, ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਲਈ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਈਏ। ਜੇ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਮਖੌਟਾ ਪਾ ਕੌਣ ਰਿਹਾ ਹੈ?

ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਅਸੀਂ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਤਰ ਨਿਹਿਤ ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਅਸਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਖੌਟੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ ਪਰ ਕਰ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਡਰਾਮਾ ਅਸੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ। ਯੋਗ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਮੁੱਢਲੀ ਸੰਗਠਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਹੀ ਸਾਡੇ ਮਖੌਟੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮਖੌਟਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਪਾ ਲਈਏ, ਸਭ ਦਾ ਆਧਾਰ ਆਤਮਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜਦੋਂ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ (ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਸਾਨੂੰ ਆਤਮਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਸਬੰਧ ਹੈ)

ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਲਈ, ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਿਆਨ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਅਤਿਸਾਧਾਨਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ, ਨਿਰਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਵਿਵੇਕ ਤੇ ਸਮਰਥਾ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਆਤਮਾ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਮਾਨਸਿਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨ ਹੈ,

ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮਾ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਮਨ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਦੇ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਹੋਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਕਿੰਨੇ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲੇ ਕਿੰਨੇ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨਾਂ ਨੇ ਛੋਟੇ ਸੂਖਮ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਦੇਖੇ ਹੋਣਗੇ? ਪਰ ਇਹ ਸਾਡੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਆਧਾਰ ਹਨ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਣੂਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੁਸ਼, ਵਿਆਪਕ ਸਿਧਾਂਤ ਬਣਾ ਲਏ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੇ ਨਾਪਣ ਦੇ ਸੂਖਮ ਤਰੀਕੇ ਬਣਾ ਲਏ, ਪੱਛਮੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਤਾਂ ਅਜੇ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਉਹ ਹੀ ਹਾਲ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅੱਜ ਤੋਂ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਸੀ। ਪੱਛਮੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰੀ ਪੱਖ ਉਤੇ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਨਾਪੇ ਤੋਲੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਨੇ ਵਿਅਕਤੀਤ੍ਵ ਦੀਆਂ ਗੁੰਝਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘਾ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਖਾਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਖਾਸ ਰੋਲ ਕਰਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਵਿਅਕਤੀਤ੍ਵ ਦੇ ਸੂਖਮ ਭਾਗ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖੇ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਯੋਗ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਸਾਡੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਖੱਲੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕੌਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਕਿਸਦੇ ਹਨ। ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਦੀ ਇਕ ਅਰਦਾਸ ਹੈ -

ਸਾਨੂੰ ਅਸੱਤ ਤੋਂ ਸੱਤ ਤੇ ਲੈ ਚੱਲ

ਸਾਨੂੰ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਤੋਂ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਲੈ ਚਲ

ਸਾਨੂੰ ਨਾਸ਼ਵਰ ਤੋਂ ਅਵੀਨਾਸ਼ ਵਲ ਲੈ ਚਲ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਵਿਚ ਯੋਗ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਯੋਗ ਦਾ ਗੋਲ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਯੋਗ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਆਤਮਾ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਸਭ ਕੁਛ ਦਾ ਮੂਲ ਅਧਾਰ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ, ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਹੈ। ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਦੇ ਸਥਾਈ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਸੁਚੇਤਨਾ ਜਿਹੜੀ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਜੀਵਨ ਲੀਲਾ ਵਿਚ ਉਲਝੀ ਪਈ ਹੈ, ਇਹ ਜਕੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾਸ਼ਵਰ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਤਮਾ ਤਾਂ ਸਤਿ ਹੈ ਅਜਰ, ਅਟੱਲ, ਅਮਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਦਲਦੀ ਨਹੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਜੋ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਬਦਲਦਾ ਹੈ, ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਠੇ ਤਾਂ ਖਤਮ ਜਾ ਉਸ ਮ੍ਰਿਗਾਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜੋ ਨੇੜਿਓਂ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਭਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ

ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਸਾਨੂੰ ਭਰਮਾਂ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਕੱਢ ਕੇ, ਇਛਾਵਾਂ ਤੋਂ ਡੋਲਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਕੱਢ ਕੇ, ਇਸ ਸਤਿ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਭ ਦਾ ਮੂਲ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਨਾਸ਼ਵਰ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ। ਸਥਿਰ ਆਤਮਾ ਲਈ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਸਾਂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਸਥਿਰਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਆਤਮਾ ਦੀ ਸਚੇਤਨਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਡੋਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਘਬਰਾਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਕਦੀ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਦੇ ਦੂਸਰੀ ਦੀ, ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਲੁਭਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਭਰਮਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਲੋਭ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਇਕ ਧਾਰਣਾ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਜੀਵਨ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸਚੇਤਨਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਨਵੀਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਠਨ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਦੌਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਵਿਚ ਵਹਿ ਤੁਰਦੇ ਹਾਂ, ਇਕ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਦੂਸਰੇ, ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਤੀਸਰੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਫੇਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅਸੀਂ ਮੁੜ ਕੇ ਘਰ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਘਰ ਦੇ ਆਰਾਮ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਘਟ ਵੱਧ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਵਾਧਾ ਇਸੇ ਗੱਲ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਜਾਣ ਜਾਈਏ ਕਿ ਆਤਮਾ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਮੁੱਢ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਿੰਨਾਂ ਸਮੇਟਿਆ ਜਾਵੇ ਠੀਕ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਤਾਂ ਛਿਨ ਭੰਗਰ ਹੈ। ਵਾਧੇ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੋਵੇ, ਖੇਤਰ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਸੀਮਤ ਪਛਾਣ ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਰੋਲ ਨਾਲ ਇਕ ਭੂਮਿਕਾ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮਖੌਟੇ ਦੇ ਪਿਛੇ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀਤ੍ਵ

ਅਥਰਵੇਦ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ - ਉਹ ਅਨੰਤ ਹੈ, ਉਹ ਹਰ ਸਮੇਂ ਨਰੋਇਆ ਹੈ, ਨਵਾਂ ਹੈ। ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ, ਪੁਰਖ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਅੱਲੜ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਵੀ ਹੈ, ਨੌਜਵਾਨ ਕੁੜੀ ਵੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੁੱਢਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸੋਟੀ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਤੋਂ ਬੱਚਾ ਹੀ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਿਤਾ ਵੀ ਹੈ ਪੁੱਤਰ ਵੀ। ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਵੀ ਉਹ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਗੁਰੂ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਮਾਤ ਗਰਭ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਪਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਵੈਦਾਂਤਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਵੈ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ, ਸਵੈ ਕਾਬੂ ਤੇ ਸਵੈ ਸਿੱਧੀ ਆਤਮ ਸਿੱਧੀ, ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਕਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਅਜਰ ਹੈ, ਅਮਰ ਹੈ, ਅਟੱਲ ਹੈ। ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਅਨੁਭਵ ਜਿਹੜੇ ਸਾਨੂੰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਸਾਡਾ ਸਵੈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪ ਧਾਰਨਾ ਕਰਦਾ ਜਾਂ ਸਾਡਾ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੋਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਚੇਤਨਾ ਹੋਰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਘਟਨਾ ਜਾਂ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਪੂਰੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਸਾਨੂੰ ਸੰਤੋਖ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਰੋਲ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜੋ ਕੋਈ ਕਿਰਦਾਰ ਅਸੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੋਣਾ ਸਿੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਮਨੋਵਿਰਤੀ ਬਦਲ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਭਾਵਨਾ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਭਰੋਸੇ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਉਹ ਰੋਲ ਬਦਲ ਲਿਆ ਹੈ, ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਤਮਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਤਮਾ ਦੇ ਸਚੇਤਨਾ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲੰਮਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਭਾਵਕਤਾ ਭਰਪੂਰ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਡਰਾਮਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਹੜੇ ਲੋਕੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਜੰਮਦੇ ਪਲਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਹ ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੀ ਪੱਛਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਅੱਜ ਦਾ ਗਿਆਨ ਬਹੁਤ ਅਗਾਂਹ ਵਧਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਬਹੁਤ ਵਿਵਹਾਰ ਕੁਸ਼ਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਮਰੀਕਨ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਦੱਸੋ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਾਰਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਹੋ ਆਤਮਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਝਣਗੇ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਹੀ ਐਨੇ ਉਲਝੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੱਖੋਂ ਦੇਖਣਾ ਔਖਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਉਂਕਿ

ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸੀ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਪੂਰਬ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਭਾਗ ਹਨ, ਪੱਛਮ ਦੇ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਵਧੇਰੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਹਨ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੱਤਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ।

ਉਪਰ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਹ ਦੱਸਣਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਪ੍ਰਤਿਕੂਲਤਾਵਾਂ ਤੇ ਸਾਡਾ

ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਦਾਰ ਚਿੱਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਸਚੇਤਨਤਾ ਤੋਂ ਵੀ ਰੋਕ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਸਾਡੀਆਂ ਪਰਖਾਂ ਸਾਡੇ ਭੈ ਤੇ ਟਿਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਸਾਡੀਆਂ ਤਰਕਾਂ ਤੇ, ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਹੰਕਾਰ ਹਉਮੈ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਵਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਹੀ ਡਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਸਭ ਕੁਛ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਮਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਸਭ ਕੁਛ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਮਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਕੀ ਹੋਏਗਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਉਹ ਸਾਡੇ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਮਜ਼ਹਬ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਹਨ ਪਰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕੋਈ ਠੋਸ ਫਿਲੋਸਫੀ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੀ ਸਾਨੂੰ ਭੈ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਾ ਸਕੇ। ਮੌਤ ਦੇ ਭੈ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਪੱਛਮੀ ਸੰਸਾਰ ਗ੍ਰਸਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਗਠਤ ਮਜ਼ਹਬ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦਾ ਭੈ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਾਰਣ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਉਤੇ ਡੂੰਘੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ, ਜੀਵਨ ਮਿੱਤ੍ਰ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਭਾਵ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਡਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਵਿਛੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਪਾਪੀ ਹਾਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੈਂਤਾਂ ਦੇ ਵਸ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਦੈਂਤਾ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ? ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਚਲਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਜਾਨਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ ਜੀਵਨ ਦੀ ਇਕ ਠੋਸ ਫਿਲੋਸਫੀ ਦੀ ਜਿਹੜਾ ਤਰਕ ਤੇ ਟਿਕਿਆ ਹੋਵੇ, ਮਜ਼ਹਬ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਡਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਮੌਤ ਦੇ ਡਰ ਨਾਲ ਗ੍ਰਸੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਡਰ ਦੇ ਕਾਰਣ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਜੀਵਨ ਕੀ ਹੈ? ਮੌਤ ਕੀ ਹੈ? ਪਰ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਅਚੇਤ ਮਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੀ ਹਨ, ਅਚੇਤ ਮਨ ਦੀ

ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਦੇਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਪਾਉਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਪਾਸੇ ਤੇ ਰੱਖਣਾ ਲਾਭਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਦੇਣੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਚੇਤ ਮਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨਿਸਚਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਿਰਜਨਾਤਮਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੌਤ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਸਦਾ ਹੀ ਉਤਸੁਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜੀਵਨ ਜੀਉਂਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਡੀ ਇਸ ਸਮਝ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਡੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ, ਸਾਡੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਆਸਾਂ ਉਮੀਦਾਂ, ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਸਾਡੇ ਚੇਤਨ ਮਨ ਤੇ ਅਚੇਤ ਮਨ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾ ਹਨ ਕਿ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਉਸ ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੀ ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਕੀ ਪਛਾਣ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਕੀ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਕੌਣ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਕੀ ਸਮਾਧਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਅਧਿਆਤਮਕ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸੋਚ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸਥਾਈ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਜਾਂ ਨਰਕ ਵਿਚ ਰਹੇਗੀ ਜਾਂ ਸਵਰਗ ਵਿਚ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਸੋਚ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਹੋਂਦ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੀਵ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰਹੇਗੀ।

ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਬਾਰੇ ਸੰਦੇਹਮਈ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਿਆ ਹੋਈ, ਮੈਂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਪੂਰਬ ਦੀ ਸਮਝ ਪੱਛਮ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਕੁਸ਼ਲ ਤੇ ਸੂਖਮ ਹੈ। ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ, ਦਵਾਈਆਂ ਵਿਚ ਫਿਲੋਸਫੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਐਨੀ ਸੂਖਮਤਾ ਦੇਖੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਪੂਰਬ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਦੇਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਤੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮੈਂ ਇਹ ਜਾਣਿਆ ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਕੋਈ ਪੁਰਾਤਨ, ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਿੱਧੀ ਸਾਧੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਇਹ ਧਾਰਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੀ

ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੂਖਮ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਇਕਸਾਰਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਮਾੜੇ ਚੰਗੇ ਦਾ ਸਰੋਤ ਕੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਿੱਥੇ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਐਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਸੰਪੂਰਣ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੀ ਹਾਂ? ਕੌਣ ਹਾਂ? ਇਸ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ-ਕੀ ਹੋਵਾਂਗੇ।

ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੌਸਲਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਸਾਡੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਅਜਰ ਹੈ, ਅਮਰ ਹੈ, ਅਟੱਲ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੀਤਾ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

ਕੋਈ ਤਲਵਾਰ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਕੱਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਅਗਨੀ ਇਸਨੂੰ ਜਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਗਿੱਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਕੋਈ ਹਵਾ ਇਸਨੂੰ ਉਡਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਧਾਰ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਅੱਗ ਦੇ ਸੇਕ ਤੋਂ ਪਾਰ, ਪਾਣੀ, ਹਵਾ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਆਤਮਾ ਅਜਰ, ਅਮਰ, ਅਟੱਲ ਹੈ, ਕਦੀ ਨਾ ਬਦਲਣ ਵਾਲੀ, ਕਦੀ ਕਿਤੇ ਨਾ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਥਾਈ ਹੈ।

ਆਤਮਾ ਲਈ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣਾ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਭਰੋਸਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਭੈ ਤੇ ਕਾਬੂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਛੋਟੀ ਤੰਗ ਹੋਂਦ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਅਨੇਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਮੂਰਖਤਾ, ਸਾਡਾ ਇਕ ਜਨੂਨ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਹਨ, ਕੋਈ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਥਿਰ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵੱਡੇ ਜਰਮਨ ਸੀ ਜਾਂ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਚਾਈ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪਛਾਣ ਦੱਸਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਮੁਸਾਫਿਰ ਹੋ ਇਥੇ ਕੇਵਲ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਆਏ ਹੋ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਤੁਹਾਡੀ ਪਿਛੋਕੜ,

ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਹੋਂਦ ਲਈ ਕੋਈ ਵਜੂਦ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ। ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕੌਮ ਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਂਝ ਇਕ ਨਾਮ ਮਾਤਰ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹਿੱਸਾ, ਉਸ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਭਾਗ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਏਨੀ ਹੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਸੋਚ ਲੈਣਾ ਤੁਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਹੋਂਦ ਕੇਵਲ ਤੁਹਾਡੇ ਪੈਰ ਦਾ ਅੰਗੂਠਾ ਹੀ ਹੈ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੀ ਨਾ ਕਰਨੀ।

ਆਧੁਨਿਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੋ ਹਾਂ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਸਾਡਾ ਮਾਹੌਲ ਹੈ ਸਾਡੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ, ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਜੰਮਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਇਕ ਕੋਰੀ ਸਲੇਟ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਬੱਚਾ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਜਾਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੂਸਰੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕੁਝ ਪਿਛੋਕੜ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹੋ ਨਾਲ ਲਿਆ ਕੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰਕ ਗੁਣ ਤੇ ਹੋਰ ਉਹ ਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਵਿਰਾਸਤ ਹੈ।

ਯੋਗ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਇਕ ਹੋਰ ਉਪ ਕਲਪਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ। ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੂਰਵ ਰੁਝਾਣ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹਨ ਯੋਗ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਚੇਤ ਮਨ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਖਤਮ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਕਈ ਰੂਪ ਬਦਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਐਨਾ ਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਅਚੇਤ ਨਾ ਰਹੇ। ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਚੇਤਨਾ ਐਨਾ ਵੱਡਾ ਆਕਾਰ ਲੈ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਸ਼ਵ ਚੇਤਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤੁਸੀਂ ਸਵੇਰੇ ਉਠਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਹੋ, ਦਿਨ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਦੋਸਤਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹੋ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹੋ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੱਲ ਸੁੱਤੇ ਸੀ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਠੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਸੁੱਤੇ ਸੀ ਉਸੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਠੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਸੋਚ, ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਹਾਰ, ਤੁਹਾਡੀ ਸਮਰਥਾ, ਤੁਹਾਡਾ ਗਿਆਨ, ਤੁਹਾਡੀ ਕਲਾ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਤੁਹਾਡਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਵੇਰੇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹੋ ਉਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਨਵਾਂ ਦਿਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਯੋਗ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬੱਚਾ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮਰੱਥਾ, ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਲੈ ਕੇ

ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵਿਚ ਉਹ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਸਭ ਕੁਝ ਨੂੰ ਹੀ ਅੱਗੇ ਚਲਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪੱਛਮੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਸਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਭਿੰਨਤਾ ਦਿਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕੋ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਕਿੰਨੇ ਫਰਕ ਹਨ ਇਕ ਬੱਚੇ ਦਾ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਕਿੰਨਾ ਫਰਕ ਹੈ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਫਰਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਅੰਤਰ ਜਨਨਿਕ ਫਰਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਅੰਤਰ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿ ਵੱਡੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਛੋਟੇ ਭੈਣ ਜਾਂ ਭਰਾ ਦੀ ਹੋਂਦ, ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਵੱਡੇ ਭੈਣ ਜਾਂ ਭਰਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਇਹ ਹੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅੰਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਦੋਨੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਇਕੋ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਅੰਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਐਨਾ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰ ਦਿਤੇ ਕਾਰਕ ਚਾਹੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ ਫੇਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਤਰਦਾਈ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬੱਚਾ ਜਿਹੜਾ ਅਜੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਇਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਵੱਡਾ ਬੱਚਾ ਸਾਇਦ ਓਡਾ ਸੀ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਫਰਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਬੱਚਾ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਢੁਕਵੀਂ ਲਗਦੀ ਹੈ ਪਰ ਪੱਛਮੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ।

ਅਸੀਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ, ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਉਹ ਲੈ ਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹਉਮੈ ਕੇਂਦਰਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬੱਚੇ ਸਾਡਾ ਹੀ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬੱਚਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੱਚੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਇਕ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਔਕੜ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਜੇਕਰ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਗੁਣਾਂ

ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਦੇਣ ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਵਿਗਿਆਨ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਫਿਲੋਸਫੀ ਵਿਚ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਤੱਤ ਆਪਣੇ ਸਾਰ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਜਾਨ ਲੈਣਾ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਕਿ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਆਪਣੀ ਹੀ ਇਕ ਦੀਰਘੀਪਨ ਮੰਨਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੀ ਹੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਵੱਖਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਨਵੇਂ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਬੱਚਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਉਹ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਣ ਨਾਲ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਵਧੇਰੇ ਸੌਖੇ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਬੱਚਾ ਵਧੇਰੇ ਕਾਬਲੀਅਤ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਵਧੇਰੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨੋਵਿਰਤੀ ਰੱਖਣ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਮੋਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਘੱਟ ਕਰਨਗੇ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਲੋਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਬੱਚੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਰੂਪ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣਗੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਲਾਈਨ ਹੀ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਹਨ। ਮੁੱਕਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਣਾ, ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਦਵੰਦ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚਲਾਕੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ ਲੜਾਈਆਂ ਝਗੜੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਉਹ ਵਧੇਰੇ, ਖੁਲ੍ਹੇ, ਵਧੇਰੇ ਕੁਸ਼ਲ ਤੇ ਇਕ ਸੁਰ ਤਾਲ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਧਾਰਨਾਵਾਂ

ਆਤਮਾ ਤਾਂ ਸਦਾ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਜਰ ਹੈ, ਅਮਰ ਹੈ, ਅਟੱਲ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਐਥੇ ਇਹ ਦੇਖਾਂਗੇ ਕਿ ਪੂਰਬ ਦੀ ਸੋਚ ਕੀ ਹੈ, ਪੱਛਮ ਦੀ ਸੋਚ ਕੀ ਹੈ। ਦੋਨੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਸੋਚਦੇ ਹਨ। ਪੱਛਮੀ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰੂਪ ਬਦਲਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੂਰਬ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਅਜਰ, ਅਮਰ, ਅਟੱਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਚੇਤਨਾ ਦਾ

ਅੰਤ ਹੈ ਚੇਤਨ ਬਿੰਦੂ ਹੈ ਆਤਮਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕੇਵਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਤਮ ਸਿੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੁਰਾਤਨ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ
ਤੂੰ ਹੀ ਹੈ, ਮਾਸੀ ਆਤਮਾ ਹੀ ਹਾਂ।

ਪੱਛਮੀ ਮਜ਼ਹਬ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀ ਫਿਲੋਸਫੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੂਰਬ ਫਿਲੋਸਫੀ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮਾ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਸਰਬ ਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਤਮਾ ਕੋਈ ਵੱਖਰੀ ਫਰੀ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਕਾਰਣ ਜਿਹੜਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਕਰਕੇ ਆਤਮਾ ਵੱਖਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਦੁਖ ਸੰਤਾਪਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਆਤਮ ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਫਿਲੋਸਫੀ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ੰਕਰ ਧਾਰਨਾ ਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਇਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਇਕ ਹੀ ਹੈ ਇਕ ਦਾ ਹੀ ਪਸਾਰਾ ਹੈ, ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਕਸਿਤ ਹੈ ਤੇ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕੇਵਲ ਇਕ ਹੀ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸ਼ੰਕਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸਾਡਾ ਅਗਿਆਨ ਹੀ ਸਾਡੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਸਮਝ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ।

ਕੇਵਲ ਆਤਮਾ ਹੀ ਅਜਰ ਹੈ, ਅਟੱਲ ਹੈ, ਅਮਰ ਹੈ ਬਾਕੀ ਸਭ ਕੁਝ ਬਦਲਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। 'ਈਸ਼ ਉਪਨਿਸ਼ਦ' ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਅਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਆਤਮਾ ਬਦਲਦੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੂਰਬੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕੇਵਲ ਆਤਮਾ ਦੇ ਉਪਰ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਪੜਦਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਇਕ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਮਾਂ ਪੈਣ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਛੱਡ ਹੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਵਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਦਲੀ, ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਜਿਹੜਾ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਦੀ ਕੋਈ ਤੇ ਕਦੀ ਕੋਈ ਬਦਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਯੋਗ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਯੋਗ ਫਿਲੋਸਫੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਮਾਰਗ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ, ਥੋੜ੍ਹਾ-ਥੋੜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਆਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੀ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਜਿਹੜੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਕੰਮ ਬਿਲਕੁਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਬੁੱਤ ਘਾੜਾ ਇਕ ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਛੈਣੀ ਲੈ ਕੇ ਹਥੋੜੇ ਨਾਲ ਘੜਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਸੰਗਮਰਮਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਕ

ਸੋਹਣੀ ਜਿਹੀ ਮੂਰਤੀ ਘੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਫਾਲਤੂ ਪੱਤਰ ਲਾਹ ਲਾਹ ਕੇ ਸੁੱਟੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸੋਹਣੀ ਜਿਹੀ ਮੂਰਤੀ ਬਣਾ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸ-ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਧਾਰਨਾਵਾਂ, ਵਿਚਾਰ, ਯਾਦਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਵਾਸਤਵ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਢਕਿਆ ਪਿਆ ਸੀ ਅਸੀਂ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਵੋ ਅਸੀਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਤਾਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਪੂਰਬ ਤੇ ਪੱਛਮ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਧਾਰਨਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਪੱਛਮ ਦੀ ਆਤਮਾ ਬਾਰੇ ਪੂਰਵ ਧਾਰਨਾ (ਆਤਮਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ, ਬਦਲਦੀ ਹੈ) ਹੈ ਕਿ ਆਤਮਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੂਰਬੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਨਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਕਾਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ, ਪੂਰਣਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਉਤਾਰਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਆਤਮਾ ਢਕੀ ਪਈ ਹੈ, ਦਬੀ ਪਈ ਹੈ, ਪੱਛਮੀ ਧਾਰਨਾ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਹੈ। ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਕੰਮ ਘੜਨਾ, ਉਸਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦੇਣਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਡਾ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਸਤਿਤ੍ਵ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ, ਸਾਡੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਾਡਾ ਮੋਹ ਪਿਆਰ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ 'ਮੈਂ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਪੂਰਬੀ ਧਾਰਨਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਨੂੰ ਓਪਰਾ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਿਖਾਵਾ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੌਣ ਹਾਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਧਿਆਨ ਬਾਹਰ ਸੰਗਮਰਮਰ ਵਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਘੜਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ਪੂਰਬੀ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਦੋਨੋਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਮੂਲ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਦੋਨੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਮਨੁੱਖ ਕੀ ਹੈ? ਕੀ ਹੈ? ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕੇ ਹਨ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਨਾ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਅਲੱਗ ਹੈ। ਪੂਰਬੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੈ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਨਿਰੋਲ ਚੇਤਨਤਾ ਜਿਹੜੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੋਚ ਨਾਲ, ਇਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੱਛਮੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਅਕਤੀਤ੍ਵ ਤਾਂ ਬਣਿਆ ਬਣਾਇਆ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੌਣ ਹਾਂ। ਪੱਛਮੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਜਿਹੜੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀ ਹੈ ਮਲਕੀਅਤ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਪਰੰਤੂ ਹੋਂਦ ਦੀ ਨੀਂਹ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦਸਦੇ ਹਨ

ਇਸ ਦੇ ਖੱਲੇ ਕੁਝ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ।

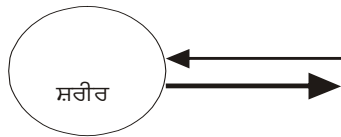
ਪੂਰਬੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਹੀ ਸਾਡੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਵਾਸਤਵਿਕ ਪਛਾਣ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੀ ਕੋਈ ਵੀ ਪਛਾਣ ਅਸੀਂ ਕੌਣ ਹਾਂ? ਅਸੀਂ ਕੀ ਹਾਂ, ਉਹ ਗਲਤ ਹੀ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਸਾਡੀਆਂ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ, ਸਾਡਾ ਵਿਹਾਰ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੀ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰੇਮ ਕਿਸ ਨਾਲ ਹੈ। ਸੋ ਪੱਛਮੀ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਚਕਿਤਸਾ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਕਦਰ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਡੂੰਘੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਦਿਸਦੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਦਿਸਦੀ ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਫੇਰ ਵੀ ਸੰਗਠਤ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਪ੍ਰਤਿਗਾਮੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਅਜੋਕਾ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਚਕਿਤਸਾ ਤੁਹਾਡਾ ਸਵੈ-ਸੰਕਲਪ ਬਦਲ ਤਾਂ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਸਵੈ-ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਅਨੁਕੂਲ ਤਾਂ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਵਧੇਰੇ ਤਸੱਲੀਬਕਸ਼ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਫੇਰ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯੋਗ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਯੋਗ ਚਕਿਤਸਾ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਛੁਡਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੋਹ, ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਸ਼ੇ, ਕੋਈ ਪਛਾਣ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਜੁੜੇ ਬੈਠੇ ਹੋਵੋ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਉਪਰੀਆਂ ਤਹਿਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਉਲਝੇ ਪਏ ਹੋ।

ਸਵੈ-ਚੇਤਨਤਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਔਕੜਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਰਾਹ ਵਿਚ ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਮੌਜ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਰੰਗ ਰਲੀਆਂ ਮਾਨਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਯੋਗ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਸੀਂ ਸਭ ਨੇ ਸਵੈ ਚੇਤਨਤਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਰਸਤੇ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਉਲਝ ਜਾਈਏ। ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਆਪਣੇ ਸਾਥ ਵਿਚੋਂ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ, ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਸਾਹਸੀ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਅਨੁਭਵਾਂ ਵਿਚ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਨਿਰਾਸਤਾ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਕਿੱਥੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਦੀ ਕਿੱਥੇ, ਇਹ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਕੀ ਕਮੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕਦੀ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਲੱਭ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ

ਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਚੇਤਨਤਾ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦਬਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। 'ਈਸ਼ ਉਪਨਿਸ਼ਦ' ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਗਿਆਨੀ ਤੋਂ ਆਤਮਾ ਦੂਰ ਹੈ, ਫੇਰ ਵੀ ਨੇੜੇ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਆਤਮਾ ਸਾਡੀ ਹੋਂਦ ਹੈ, ਹੋਂਦ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਅਸੀਂ ਲੱਗ ਪਏ, ਉਹ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲਗ ਪਏ, ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਸੁਖ ਖੁਸ਼ੀ ਜੋ ਉਹ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਉਹ ਛੱਡ ਦਿਤੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਜਾਣ ਲਈ ਸਮਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਸਕਣ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਆਉਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਅੰਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦਿਨ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ ਸੀ ਬੱਚੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਐਨੇ ਕਿ ਪੁੱਛੇ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕੀਤਾ, ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਥੱਕ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਭੁੱਖ ਵੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਚਲਦੇ ਰਹੇ। ਉਹ ਸੈਂਕੜੇ ਮੀਲ ਪੈਦਲ ਤੁਰਦੇ ਗਏ, ਔਖੀਆਂ ਖੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਹ ਕਿ ਪਹਾੜ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਮਾਂ ਨੇ ਹੱਥ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਜਿਥੇ ਉਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਮਿਲ ਲਵੋਗੇ, ਬੱਚੇ ਐਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਯਕੀਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੋਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਹੁੰਚੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੁਹਾ ਖੜਕਾਇਆ ਉਹ ਐਨੇ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਹੋਰ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਔਖੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਪਿਤਾ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਉਹ ਵੀ ਬੇਹੱਦ ਖੁਸ਼ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਜਿੰਨੇ ਬੱਚੇ ਖੁਸ਼ ਸੀ, ਪਿਤਾ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਜੱਫੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਿਆ, ਬੱਚੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਖੇਡਦੇ ਰਹੇ, ਮੌਜਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਗਾਣੇ ਗਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਪਿਤਾ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤੋਹਫੇ ਵੀ ਦਿੱਤੇ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ ਢਲਣ ਲੱਗਾ ਬੱਚੇ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਗਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾਓ, ਉਥੇ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਨਿਘੇ ਬਿਸਤਰੇ ਲੱਗੇ ਪਏ ਹਨ,

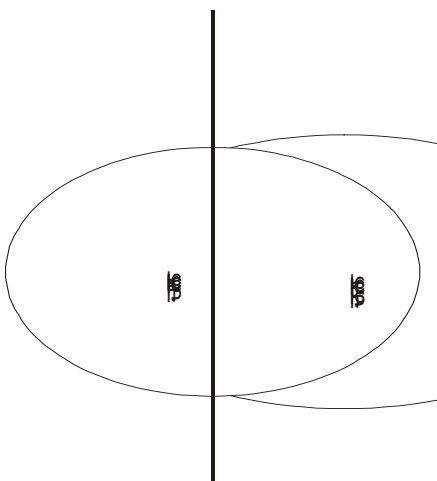

ਤੁਸੀਂ ਆਰਾਮ ਕਰੋ, ਬੱਚੇ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਸੀ ਪਰ ਪੂਰੇ ਸੰਤੋਖ ਵਿਚ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਗਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਗਏ ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਉਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਘਰ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਸੀ ਹਰ ਸਮੇਂ ਉਹ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਸੀ।

ਸਾਡੀ ਆਤਮਾ ਸਦਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮੋਹ ਨੂੰ ਛੱਡੀਏ, ਘੁੰਮਣ ਘੇਰੀਆਂ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਪਏ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡੀਏ, ਆਪਣੇ ਓਪਰੇਪਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਖਾਵੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਛੱਡੀਏ ਤਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਹੀ ਪੂਰਣਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਪੂਰਬੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਕਈ ਸੰਰਪਦਾਇ ਜਦੋਂ ਆਤਮਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਨਾ ਕੇਵਲ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਵੀ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ, ਆਤਮਾ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਆਤਮਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ' 'ਆਤਮਾ' ਤੇ 'ਉਚ ਆਤਮਾ' ਤੇ 'ਮੈਂ' ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਸੂਤਰ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਗੀਤਾ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਵੇਦਾਂਤਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਮੁੱਢ ਆਤਮਾ, ਸਵੈ ਆਪਾ, ਮੈਂ, ਜੋ ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਜੋ ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਦੱਸ ਰਹੀ ਹੈ।

ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਚਿੱਤਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸ ਸਕੇਗਾ, ਸਮਝਾ ਸਕੇਗਾ।

ਵੇਦਾਂਤ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰੀਰ, ਸ੍ਰਾਸ ਤੇ ਚੇਤਨ ਮਨ ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹਨ, ਮਰਨ ਤੇ ਇਹ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਤਮਾ ਤੇ ਅਚੇਤ ਮਨ ਇਹ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਚੇਤ ਮਨ ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ ਪਿਛਲੀਆਂ ਯਾਦਾਂ, ਪਿਛਲੇ ਚਿੰਨ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਅਚੇਤ ਮਨ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ-ਦੁਬਾਰਾ ਆਓਗੇ ਹੀ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਗੁਪਤ ਇਛਾਵਾਂ, ਪਛਾਣ ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਰੱਖੀ ਬੈਠੇ ਹੋ ਉਸ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਸਕੋ, ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਲੈ ਸਕੋ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਮਨੁੱਖ ਅੰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਨਿਰੋਲ ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਚੇਤ ਮਨ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਆਤਮਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਚੇਤ ਮਨ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਆਤਮਾ ਚੇਤਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਦੋਨੋਂ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਆਤਮਾ ਤੇ ਅਚੇਤ ਮਨ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਣ ਨੂੰ ਹੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਵੈ, 'ਜੀਵ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪੱਛਮੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਤਮਾ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਆਤਮਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਕੀ ਸਭ ਕੁਝ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਪੂਰਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਅ ਹਨ, ਦੋਰ ਹਨ, ਇਕ ਜਗਿਆਸੂ ਜਿਹੜਾ ਅਜੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਤੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਅਜੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਨਣ ਦੀ ਚੋਸ਼ਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹਨ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਦੱਬੀ ਸਚਾਈ ਵੀ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਚਾਈ ਉਹ ਸਤਿ ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ, ਵਿਸ਼ਵ ਦੀਆਂ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦਾ ਸਾਕਸ਼ੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ, ਉਦੋਂ ਕੁਛ ਇਕ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਔਕੜਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਵਿਰੋਧਤਾਵਾਂ ਹਨ -

ਇਹ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੈ

ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੀ ਸਤਿ ਹੈ ਬਾਕੀ ਸਭ ਬੂਠ ਕੇਵਲ ਇਹ ਹੀ ਸੰਪੂਰਣ, ਧਰਮ ਹੈ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜੇ ਜਗਿਆਸੂ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਪੂਰਣ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਉਹ ਕਦੀ ਸਚਾਈ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੈ, ਸਮਝਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਆਤਮਾ ਹੈ? ਕੀ ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਮਨ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਕਰਮ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਬਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਆਤਮਾ ਹੀ ਦੇਖਦੇ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਸਤਿ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਸਤਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਆਤਮਸਿੱਧੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਫੇਰ ਤੁਹਾਡਾ ਸਵੈ ਵੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਥੇ ਬ੍ਰਹਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪੂਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਐ॥

(ਪੰਨਾ 43 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਇਹ ਹੱਡ-ਬੀੜੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਲਿਖਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤ ਪਰ ਵੀ ਕੋਈ ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੰਗਤ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿਤੀ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੰਤ ਸਮਾਗਮ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਸਾਬਤ ਹੋਏ। ਬਹੁਤ ਬਾਤਾਂ ਨੇ ਕੀ-ਕੀ ਲਿਖੀਆਂ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਂ ਹੱਥਾਂ 'ਚੋਂ ਰੇਤ ਵਾਂਗੂੰ ਕਿਰ ਗਿਆ। ਉਹ ਵੇਲੇ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ 'ਚ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਪਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਕਦੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ। ਪਿਆਰੇ ਬੀਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਸਿੰਧ 'ਚ ਸੀ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਬੀਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਸਾਰਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਚੁਬਾਰੇ 'ਚ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਬਾਹਰ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਜ਼ਾਰ 'ਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘਣਾ। ਲੋਕ ਖਿਚੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸਚਮੁੱਚ ਐਸੇ ਹੀ ਹਨ। ਅੱਜ ਵੀ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਜਗਿਆਸੂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਅੰਦਰ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੂਟੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਇਕ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਫੁਲਵਾੜੀ ਜੁ ਹੋਈ। ਆਪੇ ਹੀ ਸਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣਿਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਸਾਂਝੀ ਆਪ

ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵੱਡਿਆਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਸੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ, ਐਸੀ ਮਹਾਂ ਆਤਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਸੀਬ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ -

ਹਰਿ ਹਰਿਜਨ ਦੁਈ ਏਕੁ ਹੈ

ਇਹ ਜੋ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਉਸ ਸਾਂਝੀ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਹੈ। ਇਸ 'ਚ ਔਗੁਣ ਵੀ ਹਨ, ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਵੀ ਹਨ, ਇਹ ਗੁਸਤਾਖੀਆਂ ਵੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਗਰ ਸੱਚੇ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਾਂਝੀ ਤਰਸ ਵੀ ਜਰੂਰ ਕਰੇਗਾ।

ਬਾਕੀ ਪਿਆਰੇ ਬੀਜੀ, ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਏ। ਆਪਣਿਆਂ ਹੀ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਹਰ ਐਤਵਾਰ, ਕੈਸਾ ਵੀ ਮੌਸਮ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਰੂਰ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਗੇ ਬੀਜੀ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਆਰੋਗਤਾ ਲਈ ਆਉ ਸਾਰੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ। ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ, ਸੁਮੱਤ ਬਖਸ਼ਣ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਜੁਲ ਕੇ ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ। ਸ਼ਾਇਦ ਮੇਰਾ ਵੀ ਨਸੀਬ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਏ।

ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਨਾਂ (A Call To Humanity)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦਾ ਪੈਂਡਾ, ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਵੇਗ ਪਕੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਇਹ ਜਾਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਇਕ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਹੈ ਛਿਨ ਭੰਗਰ ਹੈ, ਨਾਸ਼ਵਰ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਦੇਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰਕ ਵਸਤੂਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਜਗਿਆਸੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਛੱਡ ਕੇ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਭੋਗ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਅੰਤਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਤੇ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ, ਅੰਤਰ ਦੀ ਅਸੀਮ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਖੋਜਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਤੁਛਤਾ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਮਿਹਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੱਕਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਫਲਦਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪੱਕੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਫਲਦਾਇਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਹ ਇਕ ਦਿਖਾਵਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਦੋਂ ਉਸ ਉਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਡਰ ਹੋਣਾ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਭੈ ਰੱਖਾਂ, ਦੁਰਬਲਤਾ ਹੋਣੀ ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਘੱਟ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਖੋ ਕਰੇਗਾ। ਸੰਸਾਰਕ ਲਾਭ ਜਾਂ ਹਾਨੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹਰ ਹਾਲਾਤ, ਹਰ ਚੀਜ਼ ਜੀਵਨ ਦੀ ਹਰ ਘਟਨਾ ਸਭ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ ਅੱਛਾ ਹੀ ਅੱਛਾ ਹੈ, ਮਾੜਾ ਕੁਝ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਵਿਚ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਮਿਹਰ ਉਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਦਇਆ ਹੈ, ਮੰਗਲਮਈ ਹੈ, ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਕੇਵਲ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਇਹ

ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਬਾਕੀ ਖੁਸ਼ ਨਾ ਰਹਿਣ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਤਿ ਹੈ, ਸਤਿ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨੀ, ਸਭ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਇਆ ਕਰਨੀ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ। ਸੂਰਜ, ਚੰਦਰਮਾ, ਤਾਰੇ, ਹਵਾ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਹੈ, ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਸੋਹਣ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਤੋਹਫੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਪਿਆਰ ਵੀ ਸਭ ਲਈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਦਇਆ ਸਭ ਲਈ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ।

ਅਗਿਆਨ ਕਾਰਣ, 'ਮੈਂ' ਤੇ 'ਮੇਰੀ' ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅੰਦਰ ਆਈ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ 'ਮੈਂ' ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਸੀਮਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਸਤਿ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, 'ਹਉਮੈ' ਕਾਰਣ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਵਿਸ਼ਵ ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਤੋੜ ਲਿਆ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਖ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਤੋਂ ਵੱਖ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਗਿਆਨ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸੰਤਾਪ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ, ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰਕ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਮੋਹ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਇਹ ਭੁੱਲ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਭ ਕੁਝ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੈ ਸਾਰਾ ਪਸਾਰਾ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਅਗਿਆਨ ਕਾਰਣ ਹੀ ਅਸੀਂ ਚੰਗਾ ਮਾੜਾ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਵੱਡਾ ਛੋਟਾ ਦੱਸਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਉਲਝ ਜਾਂਦੇ ਹੋ।

ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਜਦੋਂ ਹੋਈ ਉਦੋਂ ਕੇਵਲ ਜੀਵਨ ਦਾਤਾ ਪੰਤਾਜਲ ਹੀ ਸੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਏ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਕ ਅਧਿਆਤਮਕ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਇਕ ਸਤਿ ਇਕ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖੀਏ, ਭਾਵੇਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਹੋਣ ਪਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਕ ਹੀ -

ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ ॥

ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੋ ਫਿਰ ਏਕ ॥

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਇਹ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਹੀ ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਉਸੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾਏ। ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਨੋਬਿਰਤੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦੇ, ਮਨੋਬਿਰਤੀ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੀ ਸੋਚ ਲਈ ਨਿਸ਼ਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਤ ਮਹਾਤਮਾ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਸਤਿਕ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਥੱਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਤਿ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਅਗਿਆਨ ਹੀ ਹਨੇਰੇ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਹਨੇਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜਦੋਂ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਥੱਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਪਹਿਲਾਂ ਉਦਾਸੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਫੇਰ ਨਾਸਤਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਉਹ ਵਡਭਾਗੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੰਕੇ ਨਿਵਰਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਜਾਗ ਉਠਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਜਗਿਆਸਾ ਖੋਜ ਲਈ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਨਾ ਤਾਂ ਉਹ ਉਦਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਨਾਸਤਿਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਾਈ ਮੱਤ ਦੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਸੰਤ ਪਾਲ ਪਹਿਲਾ ਈਸਾਈ ਮੱਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ ਫੇਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਭਗਤ ਬਣ ਗਏ ਸੀ, ਅੱਜ ਉਹ ਪੱਛਮ ਦੇ ਉੱਘੇ ਸੰਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸੂਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਉਦਾਹਰਣ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਦੂਰਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਘਾਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਮਨੁੱਖ ਅੱਜ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਹੀ ਸੋਚ ਸਮਝ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਹਾਲਾਤ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪੱਧਰਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਚੇਤਨ ਮਨ, ਉਹ ਜਾਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਜੋ ਸਾਡੇ ਦੇਖਣ, ਸੁਣਨ, ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕਾਰਣ ਬੱਧ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਪਾਸਾ ਜਿਹੜਾ ਚਾਨਣਮਈ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਸੁਚੇਤਨਤਾ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੁਚੇਤਨਤਾ ਕਿ ਅਚੇਤਨਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੂਝ ਕਿ ਅਸਲੀਅਤ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਦਿਸਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਅਣਦਿਸਦੇ ਨੂੰ, ਅਣਜਾਣੇ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਤਾਂ ਜੋ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਸੋਚ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਣਦਿਸਦਾ, ਅਣਜਾਣਿਆ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਉਚਾ ਹੈ ਉਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ, ਦਿਸਦੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਪ੍ਰਗਟ ਜੋ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਡੇ ਬਾਹਰ ਦੇ ਕਾਰਜ, ਅੰਦਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰੇਰਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ

ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕੇਵਲ ਅੰਦਰ ਜੋ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਅਕਸ ਹੈ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਹੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕੀ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਬਾਹਰੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਗੁਣ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਹੀ ਸਾਡਾ ਵਿਅਕਤੀਤ੍ਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡਾ ਅੰਦਰ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਸੂਖਮ ਇਲਾਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਰੱਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਹੀ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਅਣਦਿਸਦੇ ਅਣਪ੍ਰਗਟੇ ਇਲਾਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜੋ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਹੀ ਅੰਦਰ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਥੋਂ ਹੀ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਅੰਤਰ, ਜਾਂ ਅੰਦਰ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਇਲਾਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਜਗਮਗਾਉਂਦਾ ਰਹੇ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਗਿਆ, ਰੋਸ਼ਨ, ਜਗਮਗ ਕਰਦਾ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਮਨ ਹੀ ਫੇਰ ਵਿਚਾਰ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਮਨ ਤੋਂ ਉਠਿਆ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਵਿਚਾਰ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਬੋਲਣੀ, ਕਰਮ, ਜਾਗੇ ਹੋਏ ਸੁਚੇਤਮ ਮਨ ਦੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਇਕਸਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੋ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਵਾਸੀ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸ਼ੁਧਤਾ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਉਹ ਮਨ ਜਿਹੜਾ ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੈ। ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈ, ਅਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਹੈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮਨ, ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਤੇ ਇਲਾਹੀ ਸਚੇਤਨਤਾ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਦੀਵਾਰ ਹੈ। ਮਨ ਸਭ ਤੋਂ ਕੋਮਲ, ਉਤਮ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਸਤਿ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਦੇ ਸਤਿ ਦੀ ਖੋਜ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਵਿਵੇਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸਦਾ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਵਲ ਇਕ ਵਸਤਰ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਹਨ, ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਗਮ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ, ਸੁੱਖਾਂ ਲਈ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ, ਅਤ੍ਰਿਪਤੀ, ਦੁਖ ਤੋਂ ਦੌੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪਾਈ ਰਖਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਣਾ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਰੂਪੀ ਆਪੇ ਤੇ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਨਾ ਮੰਨ ਲਵੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ

ਸਕਦੇ, ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਕੋ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਮਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ। ਇਕ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ਵਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਸਤਿ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋਣਾ ਰੱਬ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣਾ।

ਜਦੋਂ ਬੁੱਧੀ ਸ਼ੁਧ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਗਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਜੇ ਵੀ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ, ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ੰਕੇ ਹਨ। ਸ਼ੁੱਧ ਬੁੱਧੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਜੰਤਰ ਹੈ, ਪਰ ਇਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿ ਕੇਵਲ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਕੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਇਕ ਉਪ ਕਲਪਨਾ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਵਿਵੇਕ ਅਤੇ ਤਰਕ ਨਾਲ ਉਸ ਉਪਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਸਤਿ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਸਤਰ ਤੇ ਸਿੱਧ ਕੀਤੀ ਉਪਕਲਪਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਤਿ ਹੋਵੇ, ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਉਪਕਲਪਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਵੇਕ ਤੇ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਨਿਆਏ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਅਤੇ ਤਰਕ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਫਿੱਕੀਆਂ ਹਨ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੀ ਐਨੀ ਡੂੰਘੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ ਜਿੰਨਾ ਨਿਆਏ ਸ਼ਾਸਤਰ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਾਰਣ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਹਰ ਇਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਹੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਟ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਦਾਰਸ਼ਨਕ ਵੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਨੂੰ ਗਲਤ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਕਾਰਣ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਦਿਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਵੱਖ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਗਿਆਨ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਤੇ ਟਿਕਿਆ ਹੈ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਸਤਰ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤੀਖਣ ਤੇ ਸਾਧੀ ਹੋਈ ਬੁੱਧੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਬੁੱਧੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰੇ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰੇ ਨਿਖੇਦੇ, ਸਤਿ ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਸਤਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਵਿਵੇਕ ਤੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਧ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਕਿ ਉਹ ਹੀ ਤਰਕ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਵੀ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉਪਕਲਪਨਾ ਮੰਨਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਚਯਾਈਆਂ ਉਤੋਂ 'ਬੁੱਧੀ' ਖੰਭ ਸਾੜ ਢੱਠੀ,

ਮੱਲੋ ਮੱਲੀ ਓਥੇ ਦਿਲ ਮਾਰਦਾ ਉਡਾਰੀਆਂ।

ਪਯਾਲੇ ਅਣਡਿੱਠੇ ਨਾਲ, ਬੁੱਲ੍ਹ ਲਗ ਜਾਣ ਓਥੇ,

ਰਸ ਤੇ ਸਰੂਰ ਚੜ੍ਹੇ, ਡੂੰਘਾਂ ਆਉਣ ਪਯਾਰੀਆਂ।

'ਗਯਾਨੀ' ਸਾਨੂੰ ਹੋੜਦਾ ਤੇ 'ਵਹਿਮੀ ਢੋਲਾ' ਆਖਦਾ ਏ,

'ਮਾਰੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਾਈਆਂ ਬੁੱਧੋਂ ਪਾਰ ਤਾਰੀਆਂ।'

'ਬੈਠ ਵੇ ਗਿਆਨੀ! ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲੇ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚ,

'ਵਲਵਲੇ ਦੇ ਦੇਸ਼' ਸਾਡੀਆਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਯਾਰੀਆਂ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਸਤਿ ਨਾ ਹੀ ਤਰਕ ਦਾ, ਨਾਂ ਹੀ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਤੇ ਸਤਿ - ਬੁਧਿ, ਤਰਕ, ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ। ਸਤਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ। ਹਾਂ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਬੁੱਧੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜੰਤਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸਤਿ ਤੇ ਅਸਤਿ ਦਾ ਭੇਦ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੰਦ ਭਾਗੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਬੁੱਧੀ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਕੋਈ ਜੰਤਰ ਨਹੀਂ ਉਹ ਚਿੰਤਨ ਕਰ ਸਕੇ।

ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਸੁਆਮੀ ਹਨ, ਨਿਰੋਲ ਹੋਂਦ, ਚੇਤਨਤਾ ਤੇ ਅਨੰਦ ਇਹ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਹੈ, ਪਾਲਣਹਾਰ ਹੈ, ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਣਾਏ ਰੂਲ ਆਪ ਹੀ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਸੋਧ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਪਰ ਚੁੱਕ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਹੀ ਗੁਣ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗਿਣੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਕਦੀ ਵੀ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਅੰਦਰ ਦੇ ਗੁਣ ਹਨ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਗਨੀ ਦਾ ਸੇਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧ, ਚਾਨਣ ਦਾ ਸੂਰਜ ਨਾਲ ਜੋ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਅਗਨੀ ਤੇ ਸੇਕ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਇਕ ਹਨ ਸੂਰਜ ਤੇ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਇਕ ਹੀ ਹਨ ਬਿਲਕੁਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਦੋਨੋਂ ਇਕ ਹੀ ਹਨ। ਦੋਨੋਂ ਇਕ ਹੀ ਹਨ। ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਸਚਾਈ ਦੇ ਅਣਦਿਸਦੇ ਪੱਖੋਂ, ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਹੀ ਪਸਾਰਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਗਟ ਸਚਾਈ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਹੀ ਹੋਂਦ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਇਕ ਰੂਪ ਹਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਸ਼ਕਤੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਉਤਪਤਿ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ, ਪਾਲਕ ਹੈ, ਵਿਨਾਸ਼ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਵ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ

ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ, ਅੰਤ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੇਵਲ ਇਕ ਹੀ ਅਦੁੱਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਹੀ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਪਸਾਰਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸ਼ਕਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਿਲਕੁਲ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਹਨ, ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਹੀ ਆ ਕੇ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਾਵੇਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਹਨ, ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਅੰਤ ਨੂੰ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਸਾਗਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਅੰਤ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਹੀ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪੂਰਣ ਸਤਿ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਹੈ, ਇਹ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ। ਇਕ ਅਗਿਆਨੀ ਲਈ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੈ, ਫਰਕ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ ਅਸਤਿ ਹੈ। ਇਕ ਗਿਆਨੀ ਲਈ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਗਿਆਨੀ ਲਈ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਦਾਰਥਾਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਵੰਡੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜੋ ਕਿ ਸਮਾਂ ਵਿਦਿਆ ਗਿਆਨ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਸੰਘਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਸਭ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੀ ਕਾਰਜ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਦਿਸਦਾ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਸੰਸਾਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸੂਖਮ ਰੱਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਹੀ ਪਸਾਰਾ ਹੈ। ਪੁਲਾੜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਸੂਖਮ ਹੈ, ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਨਾਂ

ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਂਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਹਿੱਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕਾਰਜ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਹਿੱਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕਾਰਜ ਸਾਡੇ ਕੰਮ ਅੰਦਰ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੋ ਵੀ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਸੂਖਮ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਅਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਹੀ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਤੱਖ, ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਸਚਾਈ ਵਿਚ ਪਸਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਅਲਾਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਕ ਹੀ ਹੈ, ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੈ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ

ਨਾਮ ਹਨ, ਅਨੇਕਾਂ ਅਕਾਰ ਹਨ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਮਈ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਰੂਪ ਜਾਂ ਕਾਰਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦਾ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਭੌਤਿਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਨਾਲ ਤੱਤ ਮੀਮਾਂਸਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਸੂਖਮ ਤੋਂ ਅਗਿਆਤ ਤੱਤ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ, ਨਾ ਦੱਸੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨਾ ਦਿਸਦੇ ਤੱਤ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ ਹਨ, ਇਹ ਸਾਰੀ ਹੋਂਦ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੁਕਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਵਿਚ ਵਰਨਣ ਹੈ।

ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹੀ ਸਿਰਜਨਾ ਹੈ ਉਸੇ ਦਾ ਹੀ ਪਸਾਰਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਜੜ੍ਹ, ਚੇਤਨ, ਸਬੂਲ, ਸੂਖਮ, ਚਲ, ਅਚੱਲ ਸਭ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ ਉਸ ਇਕ ਦੀ ਹੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਕੇਵਲ ਉਸ ਇਕ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਹੋਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੂਖਮ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਲਈ ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਲਗਾ ਦਿਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਸਿਖਿਆ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਨੁਭਵ ਹੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਿਆਨ, ਅਨੁਮਾਨ, ਪੂਰਵ ਅਨੁਮਾਨ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਠੋਸ ਯੰਤਰ ਦੇ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਸਤਿ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਪੱਧਰਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਇਕ ਮਨ, ਇਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਸਾਧਨਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਪਵਿੱਤਰ ਕੀਤਾ, ਸ਼ੁੱਧ ਕੀਤਾ, ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ, ਆਤਮ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ। ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਾ ਚਾਨਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣੇ।

ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਕੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ ਸਵੈ ਨਾਲ ਕੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਵਿਸ਼ਵ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਬਹੁਤ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਇਕਸਾਰ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਨਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਜਿਸਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਆਪਾ

ਚੀਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਤਮਾ ਤਕ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਧਨ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ? ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਸਾਧਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਆਪਾ ਚੀਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਭੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਹੋ ਗੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਤਿ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਗਿਆਨ ਸ਼ਕਤੀ ਕਰਮ ਸ਼ਕਤੀ ਭਾਵ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਚਾਹੇ ਉਹ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ, ਗਾਈਡ, ਪ੍ਰਭੂ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਗਿਆਨ, ਗਿਆਨ, ਕਰਮ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਜਾਨਣਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਹੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੀ ਸਤਿ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਇੱਛਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੁਸਤ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ ਸਮਰਪਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਇਲਾਹੀ ਚੇਤਨਤਾ ਦੇ ਵੇਗ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਸਵੈ ਇੱਛਤ, ਭਾਵ ਆਪੇ ਹੀ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਦੂਸਰੇ ਇੱਛਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਅਣਇੱਛਤ। ਜਿਹੜੇ ਕਾਰਜ ਸਾਡੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਸਾਡੇ ਨਿਰਣੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇੱਛਤ ਹਨ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਜੋ ਕੁਝ ਅਚੇਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਅਣਇੱਛਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਣਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਅਣਇੱਛਤ ਹਨ, ਖੂਨ ਦਾ ਦੌਰਾ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਗਤੀ ਡਾਇਫਰਾਮ ਦਾ ਫੈਲਣਾ ਤੇ ਸੁਕੜਨਾ ਇਹ ਸਭ ਅਣਗਿਣਤ ਹਨ। ਪਰ ਯੋਗੀ ਜਦੋਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਫੇਰ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਦ ਤਕ ਕਾਬੂ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਯੋਗੀ ਆਪਣੇ ਅਨੁਸਾਸ਼ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਅਨੁਸਾਸ਼ਨ ਹੋਰ ਪੱਕਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਪੜਦੇ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਕੇ ਉਹ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਉਤੇ ਵੀ ਕਾਬੂ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਧਨਾ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਉਹ ਐਸ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸੂਖਮ ਮੰਡਲ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਜਾਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਇੱਛਾ

ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਪਸਾਰਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਇੱਛਾ ਦਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਹਉਮੈ ਦਾ ਪੜਦਾ ਹੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਰਪਣ ਹੋ ਕੇ ਹਉਮੈ ਤਿਆਗ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮਨੁੱਖ ਸੰਪੂਰਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਇੱਛਾ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਗਿਆਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਸਨੂੰ ਪਛਾਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਤਾਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ। ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਘੱਟ ਹੀ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਕਰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰਾ ਮਨ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦਾ ਨਾ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਫੇਰ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਅਸਫਲਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਹੀ ਫਲ ਹੈ। ਇਕ ਸੰਪੂਰਣ ਯੋਗੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਗੋਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯੋਗੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮਕਰਦੀ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਉਹ ਇਲਾਹੀ ਇੱਛਾ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਇੱਛਾ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਉਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਅਜੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਹੈ ਜੰਮਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਰਨ ਤਕ ਇੱਛਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਸਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਇਹ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਾਲ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਥਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਮਹਾਨ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਪੂਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸੰਪੂਰਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਦਸਦੇ

(ਓ ੧੦ ਨਾਂਧ ਠਿਠ)

ਹਨ ਕਿ ਆਤਮਾ ਤੱਕ ਕੋਈ ਦੁਰਬਲ, ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਜਾਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।

ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਸਰਬ ਸਮਰਥਾ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਵੈ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਹੈ ਸਵੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੈ, ਸਵੈ ਗਾਇਡਿਡ ਚੇਤਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਸ਼ਕਤੀ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਹੈ, ਪਾਲਨਹਾਰ ਹੈ, ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹੱਥ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਿਲਾ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਹੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਰਚਨਾ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਵਿਗਿਆਨ ਯੋਗੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਉਹ ਮਾਰਗ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਨੰਤਤਾ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਅਵਿਨਾਸ਼ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ, ਅਜਰ, ਅਮਰ ਅਟਲਤਾ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਦਾ ਜਾਣੂ ਹੈ। ਦੁਰਭਾਗ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨ ਤਾਂ ਅਜੇ ਸਤਿ ਦੀ ਖੋਜ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਤਿ ਨੂੰ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਜਾਣਨ ਦੀ ਅਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਯੋਗ ਤੇ ਵੇਦੰਤ ਦੇ ਸਾਖਾ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਨਿਯਮ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਤੁਸੀਂ ਚੱਲ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਮਨ ਅੰਦਰ

ਕਰਕੇ, ਅੰਤਰ ਖੋਜ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਸਤਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਯੋਗ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਵਿਦਾਂਤ ਤੱਕ ਸਤਿ ਚਿੰਤਨ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਆਪਣੀ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਾਂਗੇ ਸਾਡੀ ਇੱਛਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੇਵਲ ਯੋਗ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸਾਨੂੰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸਾਧਨਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ, ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ, ਅੰਦਰ ਦਾ ਸਤਿ ਬਾਹਰੀ ਚੰਚਲ ਮਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅੰਦਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਸੁਧ ਮਨ, ਸ਼ੁੱਧ ਬੁੱਧੀ, ਇਕਾਗਰ ਮਨ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸ਼ੁੱਧ ਤੇ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਹੀ ਇੱਛਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਆਤਮਾ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਭਾਵ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਸਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਰਹੱਸ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਇੱਛਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਸੰਸਾਰ ਰਾਹੀਂ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਉਹ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ
ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਸਬੰਧੀ
ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਰਾਮ
ਮਿਤੀ 17 ਜੂਨ 2007, ਸਮਾਂ - ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 4.30 ਤੱਕ
ਗੁ. ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ

(ਪੰਨਾ 2 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਕ ਖਿਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਨਾ ਭੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨਾ ਹੈ। **(ਜਿਨਿ ਪਾਇਆ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣਾ ਆਏ ਤਿਸਹਿ ਗਣਾ। ਇਕੁ ਖਿਨੁ ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਜੀਵਣਾ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਜਣਾ॥)** ਅਸਲ ਜੀਵਨ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਜੀਉਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੀ ਸਫਲ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਸਦੀਵ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਜੀਵਨਾ ਸਫਲ ਜੀਵਨ ਸੁਨਿ ਹਰਿ ਜਪਿ ਜਪਿ ਸਦ ਜੀਵਨਾ॥
ਪੰਨਾ - 1019

ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ, ਧਰਤੀ ਵਿਚ, ਆਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਹਰ ਥਾਂ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ, ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਐਸਾ ਪ੍ਰਭੂ ਜਿਸਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਾ ਵਸੇ ਤਾਂ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਤਿਅੰਤ ਦੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਆ ਘਿਰਦਾ ਹੈ। **(ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗੁ॥)** ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ

ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਨ ਬੜਾ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਵਡਭਾਗੀ ਹਨ। ਸੋ **(ਸੋ ਪ੍ਰਭੂ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਕਿਤੜਾ ਦੁਖੁ ਗਣਾ॥ ਜਿਨੀ ਰਾਵਿਆ ਸੋ ਪ੍ਰਭੂ ਤਿੰਨਾ ਭਾਗੁ ਮਣਾ॥)** ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਵਡਭਾਗੀ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲੈ ਤਾਂ ਉਤਰਹਿ ਸਭਿ ਬਿਓਗ॥
ਪੰਨਾ - 135

ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਅੰਤਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰਾਂ ਲਈ ਤਾਂਘ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਰੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਹਰੀ ਮਿਲਾਪ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇ, ਦਰਸ਼ਨ-ਦੀਦਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇ, ਮੈਂ ਨਾਨਕ ਉਸ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਲਗਾਂਗਾ ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਇਜ਼ਤ ਮਾਣ ਕਰਾਂਗਾ। **(ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੰਉ ਮਨੁ ਲੋਚਦਾ ਨਾਨਕ ਪਿਆਸ ਮਨਾ॥ ਚੇਤਿ ਮਿਲਾਏ ਸੋ ਪ੍ਰਭੂ ਤਿਸ ਕੈ ਪਾਇ ਲਗਾ॥)**

(*****)

ਸੰਤ ਬਿਮਲਾ ਸਿੰਘ

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਫਰਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 45)

ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿ ਸੰਗੋਸ਼ਾਹ, ਸੰਗਰਾਮ ਦਾ ਸ਼ਾਹ ਅਰਥਾਤ ਸੈਨਾਪਤੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੰਗ ਦੀ ਅਗੁਵਾਨੀ ਹੁਣ ਸਾਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਸੰਭਾਲੀ।

ਭੀਖਨ ਖਾਂ ਦਾ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਣਾ

ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

**ਭੁਜੰਗ ਛੰਦ ॥ ਲਖੇ ਸ਼ਾਹ ਸੰਗਰਾਮ ਜੁਝੇ ਜੁਝਾਰੰ।
ਤਵ ਕੀਟ ਬਾਣ ਕਮਾਣਾਂ ਸੰਭਾਰੰ।
ਹਨਿਯੋ ਏਕ ਖਾਨੰ ਖਿਆਲੰ ਖਤੰਗੰ।
ਡਸਿਯੋ ਸਤਰੁ ਕੋ ਜਾਨੁ ਸਯਾਮੰ ਭੁਜੰਗੰ।
ਗਿਰਿਯੋ ਭੂਮ ਸੋ ਬਾਣ ਦੂਜੋ ਸੰਭਾਰਯੋ।
ਮੁਖੰ ਭੀਖਨੰ ਖਆਨ ਕੇ ਤਾਨ ਮਾਰਯੋ।
ਭਜਿਯੋ ਖਾਨ ਖੁਨੀ ਰਹਯੋ ਖੇਤ ਤਾਜੀ।
ਤਜੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤੀਜੇ ਲਗੇ ਬਾਣ ਬਾਜੀ।**

ਇਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਉਂ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗੋ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ ਦੇਖ ਕੇ ਹੁਣ ਸੰਗਰਾਮ ਦੀ ਅਗੁਵਾਨੀ ਆਪ ਸੰਭਾਲੀ ਤੇ ਤੀਰ ਕਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧੇ। ਫੇਰ ਇਕ ਟਿਕਾਣੇ ਖੜੋ ਕੇ ਐਸਾ ਤੀਰ ਵਾਹਿਆ ਕਿ ਇਕ ਪਠਾਣ ਇਉਂ ਲਿਟ ਗਿਆ ਕਿ ਮਾਨੋ ਨਾਗ ਡਸ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਦੂਜਾ ਤੀਰ ਭੀਖਮ ਖਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤੱਕ ਮਾਰਿਆ। ਇਹ ਤੀਰ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਨੀ - ਲਹੂ ਲੁਹਾਨ ਕਰ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਘੋੜਾ ਡਿਗ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪ ਭੀਖਣ ਖਾਨ ਖੁਨ ਵਗਦੇ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਇਕ ਹੋਰ ਪਠਾਣ ਨੂੰ ਆਪ ਦਾ ਤੀਜਾ ਤੀਰ ਵੱਜਾ, ਉਹ ਬੀ ਥਾਂ ਰਿਹਾ। ਭੀਖਣ ਖਾਂ ਦਾ ਭੱਜਣਾ ਤੇ ਦੋ ਚਾਰ ਹੋਰ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਮਰਨਾ ਵੇਖ ਕੇ ਸ਼ਤਰੂ ਘਬਰਾਏ। ਪਰ ਇੰਨੇ ਚਿਰ ਵਿਚ ਹੰਫੂਰੀਏ ਹਰੀ ਚੰਦ ਦੀ ਮੂਰਛਾ ਛੁਟ ਗਈ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਤੀਰ ਕਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਫੇਰ ਚਲਾਉਣ ਲਗ ਪਿਆ ਜੈਸਾ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।

**ਛੁਟੀ ਮੂਰਛਨਾ ਹਰੀ ਚੰਦ ਸੰਵਾਰੇ।
ਗਹੇ ਬਾਣ ਕਾਮਾਨ ਭੇ ਅੰਗ ਮਾਰੇ।
ਲਗੇ ਅੰਗ ਜਾਂਕੇ ਰਹੇ ਨਾ ਸੰਭਾਰੰ।
ਬਲੰ ਬੀਰ ਬਾਜੀ ਨ ਤਾਜੀ ਬਿਚਾਰੇ।
ਜਿਸੇ ਬਾਨ ਲਾਗੀ ਰਹੇ ਨ ਸੰਭਾਰੰ।
ਤਨੰ ਬੇਧਿਕੈ ਤਾਂਹਿ ਪਾਰੇ ਸਿਧਾਰੰ।
ਸਬੈ ਸੁਾਮਿ ਧਰਮੰ ਸੁ ਬੀਰੰ ਸੰਭਾਰੇ।
ਡਕੀ ਡਾਕਣੀ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤੰ ਬਕਾਰੇ।
ਹਸੇ ਬੀਰ ਬੇਕਾਲ ਅੰ ਸੁੱਧ ਸਿਧੰ।
ਚਵੀ ਚਾਵਡੀਯੰ ਉਡੀ ਗਿਧ ਬਿਧੰ।
ਹਰੀ ਚੰਦ ਕੋਪੇ ਕਮਾਣੰ ਸੰਭਾਰੰ।
ਪ੍ਰਥਮ ਬਾਜੀਯੰ ਤਾਣ ਬਾਣੰ ਪੁਹਾਰੰ।
ਦੁਤੀਯ ਤਾਕ ਕੈ ਤੀਰ ਮੋ ਕੋ ਚਲਾਯੰ।
ਰਖਿਓ ਦਈਵ ਮੈ ਕਾਨ ਛੈ ਕੈ ਸਿਧਾਯੰ।**

**ਤ੍ਰਿਤੀ ਬਾਣ ਮਾਰਯੋ ਸੁ ਪੇਟੀ ਮਝਾਰੰ।
ਬਿਧਿਯੰ ਚਿਲਕਤੰ ਦੁਆਲ ਪਾਰੰ ਪਧਾਰੰ।
ਚੁਭੀ ਚਿੰਚ ਚਰਮੰ ਕਛੁ ਘਾਇ ਨ ਆਯੰ।
ਕਲੰ ਕੇਵਲੰ ਜਾਮ ਦਾਸੰ ਬਚਾਯੰ।**

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ।

**ਜਬੈ ਬਾਣ ਲਾਗਯੋ। ਤਬੈ ਰੋਸ ਜਾਗਯੋ।
ਕਰੰ ਲੈ ਕਮਾਣੰ। ਹਨੰ ਬਾਣ ਤਾਣੰ।
ਸਬੈ ਧੀਰ ਧਾਏ। ਸਰੋਘੰ ਚਲਾਏ।
ਤਬੈ ਤਾਕ ਬਾਣੰ। ਹਨਯੋ ਏਕ ਜੁਆਣੰ।
ਹਰੀ ਚੰਦ ਮਾਰੇ। ਸੁ ਜੋਧਾ ਲਤਾਰੇ।
ਸੁ ਕਾਰੋੜ ਰਾਯੰ। ਵਹੈ ਕਾਲ ਘਾਯੰ।
ਰਣੰ ਤਿਆਗਿ ਭਾਗੇ। ਸਬੈ ਤ੍ਰਾਸ ਪਾਗੇ।
ਭਈ ਜੀਤ ਮੇਰੀ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਾਲ ਕੇਰੀ।**

ਹਰੀ ਚੰਦ ਦਾ ਮਰਨਾ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤਰਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਤੇ ਵੇਰਵਾ ਇਉਂ ਹਨ -

ਹਰੀ ਚੰਦ ਦੀ ਮੂਰਛਾ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਦਾਨ ਜੰਗ ਵਿਚ ਤੀਰ ਕਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਕੁਛ ਸੈਨਾ ਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧਿਆ। ਅੱਗੋਂ ਰੋਕ ਪਈ। ਦੁਵੱਲੀ ਘਮਸਾਨ ਪਿਆ, ਖੂਬ ਤੀਰ ਬਰਸੇ ਪਰ ਇਸ ਜਤਨ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਜੋਧਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਰੀ ਚੰਦ ਦਾ ਦਿਲ ਵਧ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲੱਗਾ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਜੇ ਮੇਰਾ ਇਹ ਇਕ ਤੀਰ ਬੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਬਹਿ ਗਿਆ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਰਾਜੇ ਰਾਣੇ ਪਿਛੇ ਜਾ ਲੁਕੇ ਹਨ ਤੇ ਪਠਾਣ ਖਿਸਕ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਬੇਦਿਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਿੱਤ ਸਾਡੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਉਧਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸਿੱਖ ਸੈਨਾ ਬੜੇ ਕਾਰੀ ਤੀਰ ਚਲਾ ਰਹੀ ਸੀ ਜੋ ਹਰੀ ਚੰਦ ਦੇ ਤੁੰਮਲ ਦੇ ਵਧਣ ਨੂੰ ਰੋਕ ਪਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਹਰੀ ਚੰਦ ਦੇ ਆਪਣੇ ਤੀਰ ਬੜੇ ਕਾਰੀ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਬਾਜ਼ੇ ਵੇਲੇ ਉਹ ਦੋ ਦੋ ਤੀਰ ਧਨੁਖ ਵਿਚ ਧਰ ਕੇ ਇਕੋ ਵੇਰੀ ਚਲਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਖੁਦ ਉਸ ਦੇ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹੁਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸਨੂੰ ਲਗਦੇ ਹਨ ਉਹ ਬਚਦਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਤੀਰ ਲੱਗੇ ਹੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਉਸ ਦੇ ਤੀਰ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹ ਕੇ ਪਾਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਦੋ ਤੀਰ ਇਕੋ ਵਾਰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਵਾਮੀ ਧਰਮ ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਵਾਮੀ ਅਰਥਾਤ ਆਗੂ ਸੀ, ਤੇ ਫੌਜ ਦੇ ਆਗੂ ਦਾ ਧਰਮ ਪਾਲਦਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਤੇ ਅਗੁਵਾਨੀ ਨਾਲ ਸਾਹਸ ਤੇ ਬਲ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਥਵਾ ਸਾਰੇ ਬਹਾਦਰ ਰਾਜਾ ਹਰੀ ਚੰਦ ਆਪਣੇ ਸਵਾਮੀ ਲਈ ਨਿਮਕ ਹਲਾਲੀ ਨਾਲ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ।

ਹੁਣ ਉਸਨੇ ਇਕ ਤੀਰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤੱਕ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ

ਚਲਾਇਆ। ਉਹ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਛੁਹ ਕੇ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਘੋੜਾ ਸਾਵਧਾਨ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਉਸ ਦੁਜਾ ਤੀਰ ਚਲਾਇਆ। ਇਹ ਬੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਠੀਰ ਨਾ ਬੈਠਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੰਨ ਨੂੰ ਛੋਹ ਕੇ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਉਸ ਤੀਸਰਾ ਤੀਰ ਛੱਡਿਆ ਕਿ ਪੇਟ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਗੇ ਪਰ ਉਹ ਪੇਟੀ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵੱਜਿਆ, ਉਸ ਦੀ ਨੌਕ ਚਮੜੇ ਦੀ ਪੇਟੀ ਤੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਚਿਲਤੇ ਨੂੰ ਚੀਰ ਕੇ ਰਤਾ ਕੂ ਚੁੱਭੀ, ਪਰ ਜ਼ਖਮ ਕੋਈ ਨਾ ਆਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਰਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਹੁਣ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਤੀਰ ਕਮਾਣ ਸੰਭਾਲਿਆ, ਜਿਸ ਵੈਰੀ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵੇਰ ਵਾਰ ਕੀਤੇ ਸਨ ਉਸ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲੱਗੇ।

ਰਾਮ ਸਿੰਘ - ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਰੋਸ ਜਾਗਿਆ ਅਰਥਾਤ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ, ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ?

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ - ਭਾਈ ਗੁੱਸਾ ਵੀ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਕਾਇਰਾਂ ਨੂੰ ਬੀ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ ਹੈ? ਓਹ ਡਰਦੇ ਖਿੱਝਦੇ ਜਲਦੇ ਭੁੱਜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਵਿਦਵੱਤਾ ਵਾਲੀ ਬੀ ਸਮਝ ਲੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੀਰ ਰਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਦਾ ਸਥਾਈ ਭਾਵ ਅਰਥਾਤ ਮੂਲ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਰਸ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ ਰੌਦਰ ਰਸ ਇਸਦਾ ਸਥਾਈ ਭਾਵ ਮੂਲ ਹੈ ਕ੍ਰੋਧ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੰਗ ਰੌਦਰਰਸ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਹ ਮਾਨ ਅਭਿਮਾਨ, ਹਠ ਵਿਚ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ, ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਜਾਂ ਲੋਭ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਜੰਗ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ। ਦੇਖ ਲੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਤੇ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਹਮਲੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਟਾਕਰਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੰਗ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਭਲਿਆਈ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਤੇ ਪ੍ਰਜਾ ਦੇ ਸੁਖ ਲਈ ਸ਼ੋਰਯ ਤੇ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਾਲੇ ਸਨ ਤੇ ਹੁਣ ਜੋ ਰੌਦਰ ਰਸ ਜਾਗਿਆ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਬੀਰ ਰਸ ਮਹਾਨ ਜੰਗਾਂ ਜੋਸ਼ਾਂ ਵੇਲੇ ਜੋਸ਼ ਵਧ ਕੇ ਰੌਦਰ ਰਸ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਪਰ ਇਹ ਵਿਹਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਹਾਰ ਜਿੱਤ ਇਕ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਯਾ ਹਰੀ ਚੰਦ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਆ ਟਿਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਰੀ ਜੋਸ਼ ਤੇ ਬਲ ਦੇ ਵਰਤਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੀਰ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਰੋਸ ਜਾਗਿਆ ਪਰ ਫੇਰ ਦੇਖੋ ਕਿ ਸ਼ੋਰਯ (ਸਫੈਲਰੀ) ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਤੋਂ ਹੁਣ ਬੀ ਨਹੀਂ ਦੂਰ ਹੋਏ। ਹਰੀ ਚੰਦ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਆ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਤੀਰ ਤੇ ਤੀਰ ਮਾਰਦੇ ਪਰ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਤੋਂ ਬੀ ਹੋਰ ਉਚੇ ਰਹੇ ਤੇ ਆਪ ਤੀਸਰੇ ਬਾਣ ਮਗਰੋਂ ਜਦੋਂ ਅਤਿ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਰੋਹ ਭਰ ਕੇ ਵਾਰ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। ਸਾਹਿਬ ਦੱਸ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਹਰੀ ਚੰਦ ਰੌਦਰ ਰਸ ਵਿਚ ਸੀ। ਰੌਦਰ ਰਸ ਨੂੰ ਭੰਨਣ ਲਈ ਵੀ ਰੌਦਰ ਰਸ ਦਾ ਆਵੇਸ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਰਾਮ ਸਿੰਘ - ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਨੇ, ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ, ਸਾਨੂੰ ਸੰਸੇ ਬਿਰਤੀਆਂ ਪਈਆਂ ਫੁਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਂ ਜੀ ਫੇਰ ਅੱਗੇ?

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ - ਫੇਰ ਭਾਈ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਤੀਰ ਸੇਧਿਆ

ਤੇ ਚਲਾਇਆ। ਉਹ ਤੀਰ ਹਰੀਚੰਦ ਨੂੰ ਵੱਜਾ ਤੇ ਉਹ ਥਾਂ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਨਹੀਂ, ਆਪ ਨੇ ਉਸ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰਸਾ ਦਿਤਾ, ਸਰੋਗਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ। ਹਰੀ ਚੰਦ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਬੀਰ ਨੱਸ ਪਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਤੀਰ ਹਰੀ ਚੰਦ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਇਕ ਮੁਹਰੀ ਜੁਆਨ ਨੂੰ ਲੱਗਾ। ਬੱਸ ਫੇਰ ਕੀਹ ਸੀ, ਵੈਰੀ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਭੈ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਇਧਰੋਂ ਗੁਰੂ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਹੱਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹ ਸਭ ਨੱਠ ਟੁਰੇ, ਇਕੋ ਰਾਜਾ ਹਰੀ ਚੰਦ ਸੂਰਮਾ ਲੜ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਓਹੀ ਮਰ ਗਿਆ, ਬਾਕੀ ਕੌਣ ਅਟਕਦਾ? ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕੋਟ ਲੋਹਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਸੁ ਕਾਰੋੜ ਰਾਯੇ, ਵਹੈ ਕਾਲ ਘਾਯੇ। ਹੁਣ ਭਾਜੜ ਪੈ ਗਈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਮਾਨੋਂ ਪੈਰ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਦੌੜ ਗਏ। ਜਾਂ ਬੇੜੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ, ਆਪੋ ਵਿਚ ਲੜ ਲੜ, ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕੋਈ ਤਰ ਤਰ, ਘੋੜੇ ਨਦੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਡਰਦੇ ਪਾਰ ਦੌੜਨ ਲਗ ਪਏ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ -

ਰਣੇ ਤਿਆਗ ਭਾਗੇ। ਸਬੈ ਤ੍ਰਾਸ ਪਾਗੇ।

ਭਈ ਜੀਤ ਮੇਰੀ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਾਲ ਕੇਰੀ।

ਅਰਥਾਤ ਸਭ ਰਾਜੇ, ਰਾਣੇ, ਪਠਾਣ, ਸਰਦਾਰ, ਪਠਾਨ ਸੈਨਾ, ਰਾਜਪੂਰੀ ਦਲ ਤੇ ਹੋਰ ਛੇੜਾਂ ਸਾਰੇ ਐਸੇ ਭੈ ਭੀਤ ਹੋਏ ਕਿ ਮੈਦਾਨ ਛੱਡ ਕੇ ਨੱਸ ਗਏ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਪਿਆ ਪਾਰ ਜਾ ਉਤਰੇ ਤੇ ਉਥੋਂ ਵੀ ਪਰੇ ਸਲਾਮਤੀ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਹ ਲਿਆ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪੂਰਨ ਫਤਹਿ ਹੋਈ, ਜਿਸਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਆਖਦੇ ਉਸ ਆਪਣੇ ਅੰਤਰਿ ਮਨਿ ਤਨਿ ਬਸਿ ਰਹੇ ਈਤ ਉਤ ਕੇ ਮੀਤ ਦੇ ਧੰਨਵਾਦ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਗਏ।

(ਸਿੱਟਾ)

ਰਾਮ ਸਿੰਘ - ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ ਸੰਖੇਪ ਹਾਲ ਤੇ ਇਸ ਜੰਗ ਦੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ ਵੇਰਵੇ ਸੁਨਾਏ ਹਨ ਤੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਵਾਕਾਂ ਦੇ ਭਾਵ ਸੁਲਝਾ ਕੇ ਇਕ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੱਚ ਪਰ ਸੇ, ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਜ਼ਰ ਖਰੀਦ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਇਲਾਕਾ ਛੱਡ ਗਏ ਸਨ, ਫੇਰ ਜੋ ਜੰਗ ਮੱਲੋ ਮੱਲੀ ਮਗਰੇ ਆਇਆ ਤੇ ਗਲੇ ਆ ਪਿਆ ਉਸ ਵਿਚ ਫਤੇ ਹੋਈ। ਹੁਣ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸੇ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਕੀ ਸਿਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ - ਭਾਈ ਜੀਉ! ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੁੱਧ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸਨ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਇਸ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹਸਤੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਉਸ ਦੇ ਹਸਤੇ ਵਿਚ ਰੋਕ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਉਸਨੂੰ ਲਿਖਦੇ ਸੇ ਕਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਸਿੱਖਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਰੋਕ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੇ ਇਹ

ਗੁਰੂ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਲੈਣ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕੋਈ ਅਟਕ ਨਾ ਪਵੇਗੀ। ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਘੱਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੂੰ ਦੀਨ ਕਬੂਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੋਈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਤੇ ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਇਸਲਾਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਰੋਕ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਪਰ ਅਸਰ ਉਲਟਾ ਹੋਇਆ। ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਆਮ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਬਲ ਭਰ ਗਿਆ ਕਿ ਧਰਮ ਹਾਰਨ ਨਾਲੋਂ ਮਰਨਾ ਭਲਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੰਗ ਭੰਗਾਣੀ ਦਾ ਫਲ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਸਹਿਜਧਾਰੀਆਂ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਜਾਨ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਇਛੇ ਬਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਤੇ ਵੱਡੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਤੇ ਸੂਰਮੇ ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਹਿੰਦਵਾਸੀ ਜਿੱਤ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜ਼ਾਲਮ ਜਦ ਕਿਸੇ ਸਤਿਯ ਨੂੰ ਕੁਚਲਨ ਦੀ ਠਾਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਕਸਰ ਉਲਟਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੱਚ ਉਤੇ ਟਿਕਣ ਤੇ ਹੱਠ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਪਾ ਕੇ ਸਰਬ ਸਾਧਾਰਨ ਵਿਚ ਜਾਨ ਭਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਸਗੋਂ ਨਿਤਾਣੇ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵੀ ਬਲ ਭਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਸੱਚ ਉਤੇ ਤੁਲੇ ਰਹੋ ਤੇ ਜਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰੋ। ਇਹ ਸੀ ਸਬਕ ਜੋ ਸਾਰੇ ਸਮਿਆਂ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਭਰ ਦਿਤਾ। ਚਾਹੇ ਰਾਜੇ ਵੈਰੀ ਸਨ, ਚਾਹੇ ਫਕੀਰੀ ਦੀ ਗੋਸ਼ਆ ਨਸ਼ੀਨੀ ਸੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੱਚ ਤੇ ਸੱਚ ਲਈ ਸਾਹਸ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿੰਨੀ ਅਜੀਤ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਜਿਸਨੇ ਫਕੀਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਰਾਜਿਆਂ ਤੇ ਸ਼ਾਹਾਂ ਅੱਗੇ ਝੁਕਾਉ ਨਾ ਖਾਧਾ। ਇਹ

ਸਵਪਨ ਲੈ ਲੈਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਗੋਸ਼ਹ ਨਸ਼ੀਨ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਮੁਗਲੀਆ ਤਾਕਤ ਨੂੰ, ਜਿਸਦਾ ਸੂਰਜ ਮਧਿਆਨ ਉਤੇ ਹੈ, ਕੁਚਲ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਉਸਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਦੀ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਛੁਡਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿਤਨਾ ਅਸਚਰਜ਼ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸੁਮਤਿ ਦਿਤੀ ਕਿ ਹਾਰ ਕੇ ਨਾ ਬੈਠੋ। ਦਿਲ ਝਵੀਂ ਕਦੇ ਨਾ ਖਾਓ। ਨਿਰਾਸਤਾ ਡਾਇਣ ਕੇ ਕੁਛੜ ਕਦੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹੋ। ਉਹ ਆਰਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਰਾਮ ਦੀ ਲੋਰੀ ਦੇ ਕੇ ਸੁਆ ਦਿੰਦੀ ਤੇ ਕਲੇਜਾ ਕੱਢ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਭਾਈ ਜੀ ਪੰਜ ਸੌ ਪਠਆਣ ਬੇਈਮਾਨ ਹੋ ਜਾਏ, ਘਰ ਦੇ ਭੇਤੀ ਹੋ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨਾਲ ਜਾ ਰਲਣ, ਕਿਤਨੀ ਤਾਕਤ ਆਪਣੀ ਘਟ ਗਈ ਤੇ ਵੈਰੀ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਵਧ ਗਈ। ਫਿਰ ਦੇਸ਼ ਹੋਵੇ ਵੈਰੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ, ਮੁਲਖਈਆ ਹੋਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਸ਼ਾਹੀ ਸਾਮਾਨ ਫੌਜਾਂ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ। ਜਿਸ ਨਾਹਨ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਨ ਉਹ ਜੰਗ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਲਵੇ। ਫੇਰ ਘਰ ਦਾ ਪੰਜ ਸੌ ਲਠਬਾਜ਼ ਜੋਧਾ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਉਹ ਵੀ ਨੱਸ ਜਾਏ ਤੇ ਜੰਗ ਆ ਜਾਏ ਇਕ ਦੋ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰ ਤੇ, ਕੱਣ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਾਸਾ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਾਇਰਤਾ ਦੇ ਸਿਰ੍ਹਾਣੇ ਵਿਛਾ ਕੇ ਲੇਟ ਨਾ ਜਾਏਗਾ। ਪਰ ਦੇਖੋ ਕਲਗੀਧਰ ਦਰਵੇਸ਼ ਵਲ ਕਿ ਅਹਿੱਲ ਹੈ, ਅਝੁਕ ਹੈ, ਆਸ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਿਚ ਹੈ। ਸਦਾ ਉਚੇ ਹਠ ਵਿਚ ਹੈ। ਆਪ ਦੀ ਸੈਨਾ ਵਿਚ, ਸੈਨਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਬਲ ਸੀ, ਹੱਠ ਸੀ, ਉਹ ਸਭ ਆਪ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਆਪ

(ਇਥੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਭੇਜੋ ਜੀ)

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮਾਸਿਕ ਪੜ੍ਹਕਾ		
SUBSCRIPTION (ਦੇਸ਼)		
ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
240/-	2040/-	
SUBSCRIPTION ਵਿਦੇਸ਼		
	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	80 \$	800 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

MEMBERSHIP FORM ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

Order from for back Issus

ਜਨਵਰੀ ਨਾਮ/Name

ਫਰਵਰੀ ਪਤਾ/Address

ਮਾਰਚ

ਅਪ੍ਰੈਲ

ਮਈ

ਜੂਨ

ਜੁਲਾਈ

ਅਗਸਤ Pin Code.....

ਸਤੰਬਰ Phone..... E-mail :.....

ਅਕਤੂਬਰ ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ

ਨਵੰਬਰ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸੰਬਰ

ATAM MARG MONTHLY MAGAZINE ਦਸਖਤ.....
 Gurdwara Ratwara Sahib, P.o. Mullanpur Garibdas, Distt. S.A.S. Nagar (Mohali) Pin - 140901 (Pb.) India
 Phone : 0160-2255002, Fax : 0160-2255009, Email : atammarg@glide.net.in, www.ratwarasahib.org

ਦੇ ਅਝੁੱਕ ਨਮੂਨੇ ਦਾ ਸੀ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਬਕ ਹਨ ਜੋ ਦਾਤੇ ਨੇ ਸਿਖਾਏ ਸਨ -

1. ਸਦਾ ਸੱਚ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲਓ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਧਾਰੋ।

2. ਨਾਮ ਜਪ ਨਾਲ ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਰਹੋ।

3. ਸੰਬੰਧਤ ਰਹਿ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਬਲ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲਓ।

‘ਜਨ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਅਪਨੇ ਕਾ ਤਾਣੁ’

4. ਸਾਈਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿ ਕੇ, ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਪਰ ਤਾਣ ਤੇ ਮਾਣ ਧਾਰਦੇ ਹੋਏ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਚਿਤਵੇ ਤੇ ਕਰੋ।

5. ਫੇਰ ਜੇ ਮੁਸੀਬਤ ਆ ਜਾਏ ਅਨਿਅਇ ਪੱਲੇ ਪਏ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਆਵੇ ਤਾਂ ਅਹਿੱਲ ਰਹੋ। ਸੱਚ ਤੇ ਖੜੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਈਮਾਨ ਤੇ ਨੋਕੀ ਦੇ ਰਾਹੋਂ ਨਾ ਉੱਕੋ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖੋ ਕਿਵੇਂ ਇਸ ਜੁਧ ਵਿਚ ਧਰਮ ਤੇ ਸ਼ੋਰਯ ਹਥੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿਤਾ।

6. ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੋ ਤੇ ਕਦੇ ਪੰਥਕ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਅਜਬੇਬੰਦ ਨਾ ਹੋਵੋ।

7. ਦੁਖ ਨੂੰ, ਬਿਪਤਾ ਨੂੰ, ਨਾ-ਕਾਮਯਾਬੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪਾ ਨਾ ਹਾਰੋ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਸੀ।

ਭੂੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ।

ਮਨੁੱਖ ਨਿਰਾ ਧਨ ਦੌਲਤ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮਨ ਦੀਆਂ ਖਸਲਤਾਂ, ਆਤਮਾ ਦੇ ਬਲ ਤੇ ਉਸ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਡਾ ਸਭ ਦਾ ਸਹਾਈ ਰਹੇ।

(*****)

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਐਤਵਾਰ - 02, 09, 16, 23, 30 ਮਾਰਚ

ਸੰਗਰਾਂਦ - 14 ਮਾਰਚ, ਦਿਨ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ।

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 21 ਮਾਰਚ, ਦਿਨ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ।

(ਸਮਾਂ ਦੁਪਹਿਰ 1 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 3.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਿਨ ਦੇ 12.00 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ - ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ 29 ਮਾਰਚ 2008, ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦੇ - 11.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 1.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਦੀਵਾਨ ਸਜਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ

	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	50/-	70/-
2. ਕਿਵ ਕੁਤੇ ਤੁਟੇ ਪਾਲਿ	40/-	35/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ - ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 1	30/-	35/-
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 2	60/-	65/-
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 3	100/-	100/-
7. ਹੋਵੇ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ	25/-	30/-
8. ਚਉਥੇ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-
9. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	40/-
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-
16. ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	70/-	
18. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	100/-	100/-
19. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-	
20. ਪਵਿਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-	
21. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-
22. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	
23. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-	
24. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-
25. ਅਥਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-1	90/-	
26. ਅਥਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-2	90/-	
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ -1	60/-	
28. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ - 2	60/-	
29. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	
30. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-	

31. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	50/-
32. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।	100/-
33. ਬਿਨ ਗੁਰ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਵਈ	10/-
34. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-
35. ਪੰਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪੁਸ਼ਨ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉਤਰ	25/-
36. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	50/-
37. ਕਿਸੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	35/-
38. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	130/-
39. ਸਿਮਰਤ ਕਰਾਂ ਨਹੀਂ	135/-
40. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-
41. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ'	160/-
42. 'ਮਾਨੁੱਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	150/-
43. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ',	30/-
44. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ' :-	30/-

English Version	Price
1. Baisakhi	Rs. 5/-
2. How Rend The Veil of Untruth	Rs. 70/-
3. Discourses on the Beyond-1	Rs 50/-
4. Discourses on the Beyond -2	Rs. 50/-
5. Discourses on the Beyond -3	Rs. 50/-
6. Discourses on the Beyond -4	Rs. 60/-
7. Discourses on the Beyond -5	Rs. 60/-
8. The way to the imperceptible	Rs. 80/-
9. The Lights Immortal	Rs. 20/-
10. Transcendental Bliss	Rs. 70/-
11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1)	Rs. 80/-
12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2)	Rs. 80/-
13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3)	Rs. 110/-
14. The Dawn of Khalsa Ideals	Rs. 10/-
15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	Rs. 5/-
16. Divine Word Contemplation Path',	70/-